

07
2022

ISSN 1508-0641

NOWA CURRENDA

Miesięcznik
komorników sądowych

NOWA CURRENDA

Miesięcznik
komorników sądowych

Redaktor naczelny: **prof. ALK dr hab. Joanna Studzińska**

Redaktor prowadzący: Magdalena Kirska-Okuniewska

Redakcja językowa: Magdalena Kirska-Okuniewska

Projekt okładki: Karol Szczawiński

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesienie na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do wprowadzania zmian w nadesłanych tekstach.

Stali współpracownicy:

Przemysław Małecki – redaktor ds. samorządu komorniczego

Agnieszka Żelazna

Mateusz Sztandur

dr Monika Ged

dr Joanna Szachta

Wydawca:

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

tel.: 58 550 38 75, 58 550 38 76

e-mail: nowa.currenda@currenda.pl

www.sklep.currenda.pl

czytelnia.currenda.pl

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1508-0641

Spis treści

Od redakcji 6

ZMIANY W PRAWIE

Egzekucja kontaktów z dzieckiem
w świetle uchwały SN III CZP 28/22
i wyroku TK SK 3/20..... 11

DR GRZEGORZ KAMIEŃSKI

AKTUALNOŚCI

Wymagania na stanowisko asesora
komorniczego – zagadnienia wybrane..... 32

DR JOANNA SZACHTA

Nowy katalog przedmiotów
wyłączonych z egzekucji komorniczej..... 42

AGNIESZKA ŻELAZNA

TEMAT NUMERU

Postępowanie o zatwierdzenie
układu i jego wpływ na
postępowanie egzekucyjne..... 50

DR MONIKA GED

ORZECZNICTWO

Przegląd orzecznictwa 71

MATEUSZ SZTANDUR

PO GODZINACH

Zakucznik wciąż hula?
Komornik kontra żona dłużnika..... 81

TOMASZ CHOJNACKI

Szanowni Państwo,

letni czas to dla wielu odpoczynków i relaks. Jest to również dobry moment, żeby sięgnąć po nasze czasopismo. Niezależnie od okresu wakacyjnego poruszamy w nim bieżące i ciekawe zagadnienia.

Wypowiedzi Sądu Najwyższego, przy wielości wnoszonych zagadnień prawnych, wciąż stanowią wdzięczne pole dyskusji. W odniesieniu do reprezentacji małoletniego już we wcześniejszej uchwale SN wskazał, że rodzice bez zezwolenia sądu opiekuńczego nie mogą nabywać dla dziecka, pozostającego pod ich władzą rodzicielską, nieruchomości na podstawie umowy sprzedaży – także wtedy, gdy środki pieniężne na zakup pochodzą z dokonanej przez nich darowizny celowej (uchwała SN z 15 lutego 2019 r.; III CZP 85/18, OSNC 2020, nr 2, poz. 14). W niedawnej uchwale SN z 31 maja 2022 r. (III CZP 28/22, LEX nr 3348304) przesądzono, że wytoczenie przez rodzica w imieniu dziecka powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko drugiemu z rodziców tego dziecka jest czynnością z zakresu reprezentacji dziecka (art. 98 k.r.o.). Uchwała ta stanowi przełom w dotychczasowym postrzeganiu istnienia dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej, co było dominującym poglądem w orzecznictwie Sądu Najwyższego – np. w uchwałach składu siedmiu sędziów SN, które podjęto w dniu 27 marca 2018 r. (III CZP 36/17, OSNC 2018/11103; III CZP 60/17, OSNC 2018/9/83; III CZP 69/17, OSNC 2018/11/104). Ponadto, wypowiedź ta jest istotna z punktu widzenia egzekucji kontaktów z dzieckiem. Sąd Najwyższy w swoich wypowiedziach podkreślił, że postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem utraciło charakter egzekucyjny i stało się jednym z postępowań opiekuńczych. Jest ono *sui generis* postępowaniem rozpoznawczym, ograniczonym jednak tylko do fazy wykonawczej. W przeciwieństwie do postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów nie obejmuje fazy rozstrzygającej. Fazę tę regulują przepisy ogólne o postępowaniu opiekuńczym (uchwała SN z 22 maja 2013 r., III CZP 25/13, OSNC 2013/12/140). Podobnie niedawno SN wskazał, że umiejscowienie art. 598(15)–598(22) k.p.c. w ramach postępowania nieprocesowego odbiera im charakter egzekucyjny, nadając charakter opiekuńczy, i nie pozwala sięgać do przepisów art. 741 § 2 lub 767(4) § 1(1) k.p.c. Postępowanie dotyczące kontaktów z dzieckiem jest *sui generis* postępowaniem rozpoznawczym i obejmuje tylko fazę wykonawczą (uchwała SN z 30 września 2021 r.,

Fot. Bogusława Guzowska

III CZP 47/20, LEX nr 3253396). Dr Grzegorz Kamieński z Państwowej Uczelni Angeliusa Silesiusa w Wałbrzychu w opracowaniu „Egzekucja kontaktów z dzieckiem w świetle uchwały SN III CZP 28/22 i wyroku TK SK 3/20” dokonuje dla Państwa szerszej analizy ostatniej wypowiedzi Sądu Najwyższego dotyczącej tego zagadnienia. Autor odnosi się również do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z omawianego zakresu.

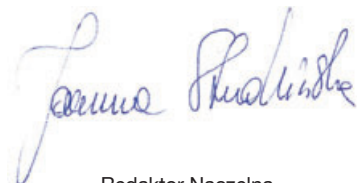
Dr Joanna Szachta, prawniczka w kancelarii komorniczej, przedstawia w swoim tekście analizę wymagań na stanowisko asesora komorniczego. Dokonuje omówienia wybranych problemów dotyczących wymogów na stanowisko asesora komorniczego oraz jego powołania, a także niedogodności dla komornika sądowego jako pracodawcy, związanych z niekorzystnymi regulacjami dotyczącymi zwolnienia z odbywania aplikacji komorniczej dla określonych w ustawie podmiotów. Autorka artykułu zwraca uwagę przede wszystkim na ograniczenia w dostępie do zawodu i wiążące się z tym problemy praktyczne.

Radczytni prawna, Agnieszka Żelazna, wskazuje na nowy katalog przedmiotów wyłączonych z egzekucji komorniczej m.in. z art. 829 k.p.c., zwracając uwagę na jego poszerzenie o niezbędne do funkcjonowania podmiotu leczniczego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej wyroby medyczne, wyposażenie wyrobów medycznych, systemy i zestawy zabiegowe oraz unormowane w art. 829(1)–829(4) k.p.c. przedmioty zawierające wspólną cechę, jaką jest wymóg istnienia przesłanki podmiotowej dotyczącej osoby dłużnika. Wyłączenia te dotyczą jedynie dłużnika będącego rolnikiem prowadzącym gospodarstwo rolne.

Dr Monika Ged, radczyni prawna, omawia „Postępowanie o zatwierdzenie układu i jego wpływ na postępowanie egzekucyjne”. Zwraca uwagę na fakt, że otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego wywołuje określone skutki w obszarze postępowania egzekucyjnego, a odwrotna zależność zasadniczo nie występuje. Dokonuje charakterystyki postępowania o zatwierdzenie układu oraz uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. Zwraca uwagę na to, że w postępowaniu o zatwierdzenie układu, w jego obowiązującym stanie prawnym, ustawodawca nie powiązał właściwie skutków otwarcia tego postępowania z postępowaniem egzekucyjnym i dla zmaksymalizowania ochrony wierzycieli w zawieszonych postępowaniach egzekucyjnych należałoby chociażby przewidzieć obowiązek powiadomienia z urzędu organu egzekucyjnego o wygaśnięciu skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego oraz uchyleniu przez sąd tych skutków.

W ramach stałych rubryk Tomasz Chojnacki, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Obornikach, w opracowaniu „Zakucznik wciąż hula? Komornik kontra żona dłużnika” w ciekawy sposób, nawiązując do historycznych opracowań, zwraca uwagę na ograniczenia w egzekucji w przypadku egzekucji przeciwko rolnikom. Z kolei Mateusz Sztandur, absolwent studiów doktoranckich UG, omawia bieżące orzecznictwo odnoszące się do doręczenia komorniczego, opróżnienia lokalu i kosztów w postępowaniu zabezpieczającym.

Życzymy przyjemnej lektury!

Redaktor Naczelna

Portal Informacyjny Integracja

WWW.CURRENDA.PL

Elektroniczna korespondencja z sądami

Z aplikacją **Portal Informacyjny Integracja** możesz odbierać oraz udostępniać elektroniczne wersje dokumentów.

Korzyści z wdrożenia Portal Informacyjny Integracja

Podgląd dokumentów

W aplikacji zobaczysz wszystkie dokumenty opublikowane przez sąd w sprawach sądowych, które zostały udostępnione Twojej kancelarii.

Łatwe wybieranie dokumentów

Dokumenty automatycznie zapiszą się w aplikacji komorniczej. Bez problemu przypiszesz je do odpowiedniej sprawy egzekucyjnej.

Elektroniczne udostępnianie

Elektroniczne dokumenty z danej sprawy w aplikacji komorniczej łatwo udostępniysz wybranemu sądowi na jego konto w Portalu Informacyjnym.

Urzędowe poświadczenia

Urzędowe Poświadczenie Przedłożenia (UPP) i Urzędowe Poświadczenie Odbioru (UPO), automatycznie zapiszą się we właściwej sprawie i czynności w Twojej aplikacji komorniczej.

Już w sklepie Currenda!

www.sklep.currenda.pl

Koszty komornicze

Zbiór studiów

redakcja naukowa
Andrzej Marciniak

OSRODEK NAUKOWO-SZKOLENIOWY
PRZY KRAJOWEJ RADZIE KOMORNICZEJ

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Już w sklepie Currenda!

www.sklep.currenda.pl

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Egzekucja kontaktów z dzieckiem w świetle uchwały SN III CZP 28/22 i wyroku TK SK 3/20

**DR GRZEGORZ
KAMIŃSKI**

Państwowa Uczelnia Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu

Egzekucja kontaktów z dzieckiem stanowi sposób przymuszenia drugiego rodzica do wykonywania orzeczenia sądu w sytuacji, w której rodzic ten utrudnia ich realizowanie. Jest to szczególnie postępowanie wprowadzone do ustawy procesowej w celu stworzenia skuteczniejszych rozwiązań pozwalających na ochronę uprawnień do kontaktów z dzieckiem (zarówno prawa dziecka do kontaktów z drugim rodzicem, jak i prawa drugiego rodzica do kontaktów z dzieckiem). Składa się ono z dwóch etapów: pierwszy etap polega na zagrożeniu nakazania zapłaty sumy pieniężnej, zaś drugi etap jest konse-

kwencją dalszych naruszeń i polega już na nakazaniu zapłaty sumy pieniężnej wcześniej zagrożonej. W praktyce prawniczej wśród osób zajmujących się przedmiotowym zagadnieniem powszechny jest pogląd, że istniejące regulacje, które miałyby pomóc w egzekwowaniu decyzji sądów w zakresie kontaktów, nie są wystarczające¹. Krokiem w dobrą stronę wydawała się więc uchwała Sądu Najwyższego z 31 maja 2022 r., III CZP 28/22. Niestety, wyrok tzw. Trybunału Konstytucyjnego² z 22 czerwca 2022 r., SK 3/20, spowodował, że egzekucja kontaktów stanie się aktualnie już całkowitą fikcją.

Egzekucja kontaktów z dzieckiem

Na mocy ustawy z 26 maja 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego³, w Części pierwszej, Księdze drugiej, Tytule II, w Rozdziale 2 ustawy procesowej dodano Oddział 6 „Sprawy dotyczące

kontaktów z dzieckiem”, obejmujący art. 598(15)–598(21) k.p.c.⁴

Uzasadniając konieczność takiej zmiany, projektodawcy wskazali, że jej celem jest wprowadzenie do polskiego systemu prawnego narzędzi, za pomocą których sądy opiekuńcze będą mogły wyegzekwować w sposób zgodny ze swoimi wcześniejszymi orzeczeniami kontakt obojga rodziców z dzieckiem – np. w przypadku orzeczenia rozvodu, gdy sąd opiekuńczy rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem obojga małżonków i o kontaktach rodziców z dzieckiem, a rodzic, u którego dziecko zamieszkuje, uniemożliwia bądź utrudnia te kontakty⁵. W ocenie projektodawców miało to zapewnić jednocześnie pełniejszą realizację normy wyrażonej w art. 113 § 1 ustawy z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodziny i opiekuńczy⁶, który stanowi, że niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz ich dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów.

Jak już wspomniano, postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem obejmuje dwa etapy. W pierwszym z nich sąd orzeka o zagrożeniu nakazaniem zapłaty określonej osobie oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie, zaś przepis art. 598(16) k.p.c. reguluje drugi etap postępowania dotyczącego wykonywania kontaktów z dzieckiem – nakazanie zapłaty należnej sumy pieniężnej, chyba że zagrożenie nakazaniem zapłaty zostało orzeczone w postępowaniu rozpoznawczym, na podstawie art. 582(1) § 3 k.p.c. Przywołany przepis stanowi, że sąd może zagrozić nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej w razie uzasadnionej obawy naruszenia obowiązków wynikających z wydanego postanowienia o kontaktach z dzieckiem przez osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, albo przez osobę uprawnioną do kontaktu oraz przez osobę, której kontaktu zakazano. Jeżeli zatem doszło do naruszenia obowiązków wynikają-

cych z postanowienia o kontaktach, osoba, pod której pieczę dziecko przebywa, albo osoba uprawniona do kontaktów może od razu wystąpić do sądu opiekuńczego o nakazanie przez sąd zapłaty sumy pieniężnej oznaczonej w postanowieniu o kontaktach, stosownie do liczby dokonanych naruszeń⁷.

W ocenie J. Gudowskiego przepisy art. 598(15)–598(21) k.p.c. normują wykonywanie kontaktów z dzieckiem w sposób kompleksowy, umożliwiając elastyczną i skuteczną reakcję sądu opiekuńczego na rozmaite sytuacje i stany faktyczne, nakierowaną przede wszystkim na dobro dziecka, przy maksymalnym zachowaniu praw rodziców (opiekunów)⁸.

Należy zwrócić uwagę, że w doktrynie pojawiają się głosy, że postępowanie to nie ma charakteru egzekucyjnego, ale opiekuńczy. „Umiejscowienie tych przepisów w ramach postępowania nieprocesowego – bezpośrednio po przepisach normujących odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką – odbiera im charakter egzekucyjny, właściwy przepisom ulokowanym w części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego, i nie pozwala do nich sięgać. W związku z tym postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem staje się postępowaniem opiekuńczym. Jest *sui generis* postępowaniem rozpoznawczym (jurysdykcyjnym), choć – w przeciwieństwie

Fot. canva pixelshot

do postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej pozostającej pod opieką, regulującym fazę rozstrzygającą i realizacyjną (wykonawczą) – obejmuje tylko fazę wykonawczą; fazę rozstrzygającą regulują przepisy ogólne o postępowaniu opiekuńczym⁹.

Istotną rzeczą jest to, iż nakazanie zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej może być orzeczone, jeżeli naruszenie obowiązków wynikających z orzeczenia albo postanowienia w przedmiocie kontaktów z dzieckiem będzie zawinione, zaś sąd opiekuńczy może orzec zapłatę należnej sumy pieniężnej za naruszenie tylko tych obowiązków, których naruszenie było zagrożone zapłatą w postanowieniu¹⁰. Jak pisze J. Jagieła: „W postanowieniu nakazującym zapłatę należnej sumy sąd opiekuńczy powinien uwzględnić zarówno liczbę naruszeń, jak i sumę oznaczoną w postanowieniu o zagrożeniu nakazaniem zapłaty za każde naruszenie. Nakazanie zapłaty może być przez sąd ponawiane bez potrzeby wydawania nowego postanowienia o zagrożeniu nakazaniem zapłaty, jeżeli osoba, której sąd zagroził zapłatą, nadal nie wykonuje ciążącego na niej obowiązku. Sąd opiekuńczy może jednak nakazać zapłatę tylko za naruszenia już dokonane, nie może natomiast zasądzić tej sumy za naruszenia, które mogą być dopiero dokonane, chociażby prawdopodobieństwo ich dokonania graniczyło z pewnością¹¹”. Egzekucja kontaktów z dzieckiem podlega więc ocenie sędziowskiej. Zgodnie bowiem z przepisem art. 233 § 1 k.p.c., sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Taka ocena dokonywana jest na podstawie przekonań sądu, jego wiedzy i posiadanego doświadczenia życiowego. Ponadto powinna uwzględniać wymagania prawa procesowego oraz reguły logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny roz-

”
NAKAZANIE ZAPŁATY MOŻE BYĆ PRZEZ SĄD PONAWIANE BEZ POTRZEBY WYDAWANIA NOWEGO POSTANOWIENIA O ZAGROŻENIU NAKAZANIEM ZAPŁATY, JEŻELI OSOBA, KTÓREJ SĄD ZAGROZIŁ ZAPŁATĄ, NADAL NIE WYKONUJE CIAŻĄCEGO NA NIEJ OBOWIĄZKU.

waża materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i – ważąc ich moc oraz wiarygodność – odnosi je do pozostałego materiału dowodowego¹². Słusznie podkreślano w doktrynie, że ocena sądu stanowiąca podstawę zagrożenia kierowanego do osoby sprawującej pieczę powinna uwzględniać jej uprzywilejowaną pozycję w organizowaniu warunków kontaktu drugiego rodzica oraz uwzględniać trudności wiążące się z codzienną troską o osobę i byt materialny dziecka, zaś ustawa procesowa nie wskazuje winy jako przesłanki stosowania zagrożenia, jednak zamiar, rodzaj i okoliczności naruszenia obowiązków, a nawet stopień obciążenia faktycznymi obowiązkami powinny być uwzględniane przy decyzji jurysdykcyjnej o zasadności i wysokości zagrożenia przymusową zapłatą¹³. „Ustawa nie wyznacza dolnej i górnej wysokości kwoty zagrożenia. Nie oznacza to jednak dowolności sądu w jej ustalaniu. Doświadczenie życiowe sędziego i rzetelne rozpoznanie sytuacji osobistej oraz majątkowej osoby sprawującej pieczę powinny służyć wyważeniu kolizyjnych wartości zasługujących na ochronę, tj. ochrony dobra w postaci styczności osobistej oraz nieuszczerplania funduszu przeznaczanego na utrzymanie dziecka i jego opiekuna¹⁴”.

Uchwała SN z 31 maja 2022 r., III CZP 28/22

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa I.K. przeciwko I.J. o ochronę dóbr osobistych i zapłatę, po rozstrzygnięciu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 maja 2022 r., zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Krakowie postanowieniem z 21 stycznia 2021 r., sygn. akt I ACa (...): Czy wytoczenie przez rodzica w imieniu dziecka pozostającego pod jego władzą rodzicielską powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko drugiemu rodzicowi tego dziecka, pod którego władzą rodzicielską dziecko również pozostaje, stanowi istotną sprawę dziecka wymagającą, w braku porozumienia pomiędzy rodzicami w tym przedmiocie, rozstrzygnięcia sądu opiekuńczego w trybie art. 97 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego?; w razie pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie, czy brak wymaganego rozstrzygnięcia sądu opiekuńczego w trybie art. 97 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stanowi podstawę do odrzucenia pozwu czy oddalenia powództwa?; podjął uchwałę: Wytoczenie przez rodzica w imieniu dziecka powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko drugiemu z rodziców tego dziecka jest czynnością z zakresu reprezentacji dziecka (art. 98 k.r.o.)¹⁵.

Stan faktyczny dotyczył sprawy wytoczonej w imieniu małoletniej dziewczynki przez

jej ojca o nakazanie matce zaniechania naruszania jej dóbr osobistych, polegającego na zrywaniu więzi rodzinnej przez uniemożliwianie i utrudnianie kontaktów ojcu, gdyż we wcześniejszym orzeczeniu Sąd Okręgowy w Kielcach powierzył wykonywanie władzy rodzicielskiej nad dziewczynką matce, pozostawiając ojcu prawo współdecydowania w istotnych sprawach dotyczących dziecka, takich jak wybór szkoły, kierunku kształcenia, sposobu leczenia. Po wytoczeniu tego powództwa dla małoletniej powódki został ustanowiony w trybie art. 99 k.r.o. kurator reprezentujący małoletnią. Wyrokiem z 11 lipca 2019 r. Sąd Okręgowy w Kielcach zasądził od pozwanej matki na rzecz córki 2 tys. zł zadośćuczynienia, oddalając jej dalej idące roszczenie. Apelację wniosła córka reprezentowana przez kuratora, domagając się podwyższenia zadośćuczynienia. Sąd Apelacyjny w Krakowie powziął wątpliwość, czy wystąpienie z takim pozwem nie wymaga uprzedniej zgody sądu opiekuńczego wydanej w trybie art. 97 § 2 k.r.o. W ocenie Sądu pytającego istota problemu dotyczy zagadnienia, czy decyzję taką może samodzielnie podjąć jeden z rodziców, czy też powinien podjąć ją sąd opiekuńczy. W ocenie Sądu pytającego taka zgoda sądu jest niezbędna, albowiem w takiej sytuacji sprawy, które mają istotne znaczenie w sporach rodzinnych, mogą być okazją dla wytaczającego ją rodzica do realizowania własnych interesów, niekoniecznie zgodnych z obiektywnie rozumianym interesem dziecka. Problematiczne jest jednak to, że przepis art. 97 § 2 k.r.o. dotyczy rozstrzygania przez sąd o istotnych sprawach dziecka tylko w wypadku braku zgody rodziców, a bezspornym jest, że w sprawie przeciwko rodzicowi wytoczonej w imieniu dziecka przez drugiego rodzica nie może być mowy o porozumieniu¹⁶.

W analizowanej uchwale Sąd Najwyższy uznał, że wytoczenie przez rodzica w imieniu dziecka powództwa o ochronę dóbr osobistych

przeciwko drugiemu z rodziców tego dziecka jest czynnością z zakresu reprezentacji dziecka.

Jest to tym bardziej istotne, że wytoczenie powództwa o naruszenie dóbr osobistych za naruszenie prawa do kontaktu z dzieckiem, pozostaje jedną z niewielu skutecznych możliwości walki z alienacją rodzicielską. Przypomnieć bowiem należy, że w Uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 22 października 2019 r., I NSNZP 2/19, wprost wskazano, że prawo do więzi osobistych nie jest dobrem osobistym. Sąd Najwyższy uznał, że więzi rodzinne, prawo do życia rodzinnego, przywiązanie do bliskich to skomplikowana mozaika najróżniejszych sił w rodzinie o płynnym, często skomplikowanym charakterze, kreowanych przez nieustanne oddziaływanie na siebie osób, pomiędzy którymi te więzi występują. Obejmuje stosunki i kontakty między członkami rodziny powstające ze względu na pełnione role i zadania, myśli, uczucia, pragnienia, wzajemne postawy wobec siebie członków rodziny, stosunki między nimi oparte na określonych wzorcach kulturowych. Elementy te są zmienne i niekoniecznie mają charakter wzajemny czy lustrzany. Stosunki w rodzinie (podobnie jak inne stosunki społeczne) podlegają nieustannej fluktuacji. Mogą one ulegać zmianie, a nawet zerwaniu zarówno na skutek zdarzeń zewnętrznych, jak i na skutek decyzji jednej ze stron. Ich treść jest niejednoznaczna, bowiem zewnętrzny obraz może nie odpowiadać rzeczywistym, wewnętrznym napięciom. Charakter więzi rodzinnych zależy od woli stron i innych czynników. Gdyby zatem potraktować je jako dobro osobiste, chronione prawem bezwzględny, skutecznym *erga omnes* (art. 24 k.c.), oznaczałoby to możliwość narzucenia woli innym, czy – patrząc od drugiej strony – wykreowanie powszechnego obowiązku respektowania więzi z innymi osobami. Każde naruszenie dobra osobistego jest bezprawne, o ile nie zachodzi okoliczność tę bezprawność wyłączająca.

W konsekwencji ochrona więzi przysługiwałaby nie tylko wobec osób trzecich, ale także w relacjach między podmiotami tej relacji¹⁷.

Z tego też względu Sąd Najwyższy przyjął, iż więź rodzinna nie odpowiada wymogom konstrukcyjnym, jakie stawia się wartościom zaliczanym do dóbr osobistych. Oczywistym sprawdzianem prawdziwości tej tezy jest spostrzeżenie, że tak rozumiana wartość nie nadaje się w ogóle do ochrony roszczeniami służącymi ochronie dóbr osobistych (opisanych w art. 24 k.c.); w razie naruszenia (czy zagrożenia) więzi nie mogą przysługiwać roszczenia o zaniechanie czy przywrócenie skutków naruszenia¹⁸.

Należy nadmienić, że przywołana uchwała diametralnie zmieniła dotychczasowe postrzeganie istnienia dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej, co było dominującym poglądem w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w tym w trzech uchwałach składu siedmiu sędziów SN podjętych w dniu 27 marca 2018 r. (III CZP 36/17, OSNC 2018/11103; III CZP 60/17, OSNC 2018/9/83; III CZP 69/17, OSNC 2018/11/104).

Uchwała SN z 31 maja 2022 r. wydawała się szansą na przełamanie impasu związaneego z nienależyтым funkcjonowaniem egzekucji kontaktów z dzieckiem. Do tej pory bowiem w orzecznictwie przyjmowano raczej, iż konflikty rodzinne powinny być rozstrzygane przy wykorzystaniu środków prawnych przewidzianych

Fot. canva thodonai

w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, ponieważ w przeciwnym razie niemal każdemu sporowi rodzinnemu, rozstrzyganemu na drodze sądowej, mógłby towarzyszyć spór o ochronę naruszonych dóbr osobistych, co stwarzałoby niebezpieczeństwo nadużywania prawa do sądu i nie byłoby zgodne z zasadami współżycia społecznego¹⁹. Z drugiej strony pojawiały się także i judykaty uznające prawo do kontaktów z dzieckiem za dobro osobiste. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 15 lipca 2015 r., I ACa 202/15: „Nieuprawnioną należy uznać interpretację wskazującą, że roszczenia powstałe na skutek sporu o charakterze rodzinnym nie mogą być rozstrzygane w oparciu o art. 448 w zw. z art. 24 § 1 w zw. z art. 23 k.c., albowiem zastosowanie tych przepisów jest rzekomo wyłączone z uwagi na charakter sprawy na mocy przepisów zawartych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Przepisy k.r.o. nie stanowią *lex specialis* w stosunku do przepisów k.c. dotyczących ochrony dóbr osobistych, wobec powyższego mogą być one równolegle stosowane. (...) Matka naruszyła jedno z podstawowych dóbr osobistych człowieka w postaci więzi rodzicielskiej (łączącej ojca z jego córkami). Jest to więź szczególna, której naruszenie wiąże się ze znacznym cierpieniem psychicznym”²⁰.

Uchwała SN z 31 maja 2022 r., zgodnie z którą wytoczenie przez rodzica w imieniu dziecka powództwa o ochronę dóbr osobistych przeciwko drugiemu z rodziców tego dziecka jest czynnością z zakresu reprezentacji dziecka, powinna się przyczynić do lepszej ochrony osób dotkniętych alienacją rodzicielską.

Przepis art. 98 § 1 k.r.o. określa, iż rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy dziecka. Jak pisze J. Ignaczewski:

„Przedstawicielstwo ustawowe jest rodzajem umocowania do działania w cudzym imieniu, wynikającym z ustawy. Przedstawiciel dokonuje zatem czynności prawnych ze skutkiem dla reprezentowanego. Reprezentacja dziecka przez rodziców jest atrybutem ich władzy rodzicielskiej, przy ograniczeniu władzy rodzicielskiej uprawnienie do reprezentacji zależy od zakresu i formy tego ograniczenia. Reprezentacja dziecka umożliwia dokonywanie w jego imieniu czynności prawnych, czynności przed sądami w sprawach cywilnych, czynności przed organami administracyjnymi, jak też czynności przed sądami administracyjnymi. Reprezentacja zachodzi także przy wyrażaniu przez rodziców zgody na leczenie dziecka. Z elementami reprezentacji mamy też do czynienia w sprawach karnych (przede wszystkim wtedy, gdy dziecko jest pokrzywdzonym) oraz w postępowaniu w sprawach nieletnich”²¹.

”
REPREZENTACJA DZIECKA PRZEZ RODZICÓW JEST ATRYBUTEM ICH WŁADZY RODZICIELSKIEJ, PRZY OGRANICZENIU WŁADZY RODZICIELSKIEJ UPRAWNIENIE DO REPREZENTACJI ZALEŻY OD ZAKRESU I FORMY TEGO OGRANICZENIA.

Artykuł 98 § 1 zd. 2 k.r.o. uprawnia więc każdego z rodziców do samodzielnego działania. W sprawach o naruszenie dobra osobistego, związanego z utrudnianiem kontaktów, problematycznie jawiło się jednak uregulowanie zawarte w art. 97 § 2 k.r.o., stosownie do którego o istotnych sprawach dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie, a w braku porozumienia między

nimi rozstrzyga sąd opiekuńczy. Dlatego też analizowana uchwała Sądu Najwyższego stanowiła właściwy krok w coraz większej liczbie spraw sądowych związanych z niewłaściwą realizacją prawa do kontaktów.

Wyrok TK z 22 czerwca 2022 r., SK 3/20

Szanse na pozytywne zmiany związane z przytoczoną powyżej uchwałą SN zostały zaprzepaszczone w związku z wydaniem przez TK 22 czerwca 2022 r. orzeczenia w sprawie SK 3/20. Trybunał Konstytucyjny po rozpoznaniu w trybie art. 92 ust. 1 pkt 1 ustawy z 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym²², skargi konstytucyjnej M.M. oraz J.M.B. o zbadanie zgodności: art. 598(16) § 1 w związku z art. 598(15) § 1 k.p.c. z:

- a) art. 1, art. 2, art. 7, art. 18, art. 21 ust. 1, art. 30, art. 31 ust. 1 i 2, art. 32 ust. 1 i 2, art. 33 ust. 1, art. 41 ust. 1, art. 47, art. 48 ust. 1, art. 52 ust. 1, art. 71 ust. 1 oraz art. 72 ust. 1 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- b) art. 12 ust. 1 i 2, art. 13 ust. 1, art. 16 ust. 1 i 2, art. 18 ust. 1 oraz art. 19 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, ze zm.);
- c) art. 6, art. 8 oraz art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawow-

wych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.),

orzekł, iż art. 598(16) § 1 w związku z art. 598(15) § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim obejmują sytuacje, w których niewłaściwe wykonywanie lub niewykonywanie obowiązków związane jest z zachowaniem dziecka, niewywołanym przez osobę, pod której pieczęć dziecko to się znajduje, są niezgodne z art. 48 ust. 1 zd. drugie oraz art. 72 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Stan faktyczny sprawy przedstawiał się następująco. Postanowieniem Sądu Rejonowego z 23 grudnia 2014 r., zmienionym postanowieniem Sądu Okręgowego z 28 kwietnia 2015 r., zostały uregulowane kontakty ojca z jego córką – małoletnią skarżącą w niniejszej sprawie. W związku z tym, że matka dziewczynki ojciec dziewczynki zarzucił niewywiązywanie się z obowiązków nałożonych na nią wspomnianymi orzeczeniami sądowymi, postanowieniem z 9 sierpnia 2016 r., wydanym na wniosek ojca dziewczynki, Sąd Rejonowy zagroził matce dziewczynki nakazaniem zapłaty na rzecz wnioskodawcy kwoty 1500 zł za każde naruszenie obowiązku wynikającego z powołanych wyżej postanowień w zakresie kontaktów. Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy postanowieniem z 21 grudnia 2016 r. W następstwie dalszego niewywiązywania się ze wspomnianego obowiązku Sąd Rejonowy, postanowieniem z 3 października 2017 r., nakazał matce dziewczynki zapłatę na rzecz jej ojca:

- kwoty 13 500 zł za naruszenia, o których mowa w postanowieniu z 9 sierpnia 2016 r.;
- kwoty 798,48 zł tytułem zwrotu uzasadnionych wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem do kontaktu.

Zażalenie na powyższe orzeczenie złożyli zarówno ojciec, jak i matka dziewczynki.

Orzeczenie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy postanowieniem z 19 marca 2018 r.

M.M. oraz J.M.B. wniosły skargę konstytucyjną, gdyż w ich ocenie zakwestionowane przepisy naruszają prawo do równej ochrony wszystkich obywateli (szczególnie w kontekście podmiotowości dziecka), przez to, że postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem nie dotyczy osoby małoletniej, tylko jej rodziców, zaś jedyną okolicznością braną pod uwagę przez sąd orzekający jest fakt, czy doszło do kontaktu z dzieckiem. W ocenie skarżących ograniczona kognicja sądów w postępowaniu wykonawczym sprawia, że pomijają one takie kwestie, jak postawa uprawnionego do kontaktów z dzieckiem oraz postawa i poglądy samego dziecka. Niezależnie od powyższego postępowanie o wykonywanie kontaktów

z dzieckiem może być faktycznie wszczęte wyłącznie przez ojca dziecka, gdyż jak wskazują skarżące przepis art. 598(15) § 2 k.p.c. jest tzw. przepisem martwym, wobec czego „karana” może być wyłącznie osoba, pod której pieczęą pozostaje dziecko (w praktyce – matka), jako osoba obciążana przez sąd obowiązkami. Skarżące wskazały również, że kwestionowana regulacja narusza prawo do wychowania dziecka bez użycia form przymusu (w tym przymusu fizycznego), wychowania dziecka zgodnie z własnymi przekonaniami oraz wolności dziecka od stosowania kar cielesnych i prawo nietykalności osobistej dziecka. Skarżące podniosły, że niezgodne z wymienionymi prawami jest czynienie matki – pod groźbą nakazania jej zapłaty – wyłącznie odpowiedzialnej za odbywanie kontaktu dziecka z ojcem, w tym oczekiwanie od niej stosowania wobec dziecka środków

W MYŚL ZAŚ ART. 72 UST. 3
USTAWY ZASADNICZEJ W TOKU
USTALANIA PRAW DZIECKA
ORGANY WŁADZY PUBLICZNEJ
ORAZ OSOBY ODPOWIEDZIALNE
ZA DZIECKO SĄ OBOWIĄZANE
DO WYSŁUCHANIA I W MIARĘ
MOŻLIWOŚCI UWZGLĘDNIENIA
ZDANIA DZIECKA.

przymusu w celu zrealizowania przez ojca prawa do kontaktu²³.

Uzasadniając wydane orzeczenie, TK wskazał, że nie ulegało wątpliwości, że wydane wobec matki dziewczynki orzeczenia sądów opiekuńczych dotyczyły w pierwszej kolejności jej sytuacji majątkowej poprzez zagrożenie nakazaniem zapłaty sumy pieniężnej oraz nakazaniem zapłaty sumy pieniężnej na rzecz ojca dziewczynki, uprawnionego do kontaktu z dzieckiem; wskazano to też w skardze konstytucyjnej, powołując, jako jeden z wzorców kontroli, art. 21 ust. 1 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że nie można jednak tracić z pola widzenia tego, iż wydane wobec matki dziewczynki postanowienia sądu opiekuńczego, przesądzające o uszczerbku w jej substancji majątkowej, spowodowane były respektowaniem przez tę skarżącą woli jej córki, czego zaskarżone przepisy k.p.c. nie przewidują *expressis verbis*. Orzeczenia wydane w stanie faktycznym sprawy SK 3/20 mają również wpływ refleksywny na małoletnią skarżącą, której sytuacji prawnej również dotyczą (*in casu*: nakazanie kontaktów małoletniej z uprawnionym pod rygorem – w razie braku tychże – uiszczenia sum pieniężnych przez jej matkę na rzecz uprawnionego). W tym kontekście Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że w obowią-

zującej Konstytucji dobro dziecka stanowi konstytucyjną klauzulę generalną i z tego też powodu Trybunał odniósł się do powołanych przez skarżące wzorców kontroli w postaci art. 48 ust. 1 (a ściślej: jego zdania drugiego) oraz art. 72 ust. 3 Konstytucji.

Zgodnie z art. 48 ust. 1 zdanie drugie Konstytucji wychowanie powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. W myśl zaś art. 72 ust. 3 ustawy zasadniczej w toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka. Stosownie natomiast do art. 12 Konwencji o prawach dziecka z 1989 r., jej strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swoich własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka. Wspólnym mianownikiem wskazanych regulacji jest zobowiązanie podmiotów mających wpływ na losy dziecka, do poszanowania jego odrębności, indywidualności i przekonań. Z obowiązku tego wynika konieczność uznania podmiotowości dziecka i wysłuchania jego zdania. Adresatami norm są rodzice, opiekunowie, organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko. Grono to obejmuje zatem wszystkie podmioty uprawnione bezpośrednio i pośrednio do decydowania o losach dziecka: oprócz rodziców i opiekunów prawnych lub faktycznych, także sądy opiekuńcze, lekarzy (mieszczących się w kategorii osób odpowiedzialnych *in concreto* za dziecko) oraz państwa, przyznające poszczególnym osobom i organom powyższe uprawnienia mocą swego prawodawstwa.

Trybunał stwierdził, że nie ulega wątpliwości, iż celem art. 48 ust. 1 zd. drugie oraz art. 71 ust. 3 Konstytucji jest realizacja „dobra dziecka”, którego rekonstrukcja powinna

”

NIE ULEGA BOWIEM
WĄTPLIWOŚCI, ŻE WOLA
KAŻDEGO CZŁOWIEKA JEST
ELEMENTEM JEGO ŻYCIA
OSOBISTEGO, PODLEGAJĄCEGO
OCHRONIE PRAWNEJ –
A W PRZYPADKU DZIECI
W SZCZEGÓLNOŚCI NA
POZIOMIE MIĘDZYNARODOWYM
– I OBJĘTEGO GWARANCJĄ
DYSPOZYCJE TYM DOBREM
WEDŁUG WŁASNEGO UZNANIA
W MYŚL ART. 47 KONSTYTUCJI.

się odbywać poprzez odwołanie do aksjologii Konstytucji i ogólnych założeń systemowych. Jednocześnie nakaz ochrony dobra dziecka stanowi podstawową, nadrzędną zasadę polskiego systemu prawa rodzinnego, której podporządkowane są wszelkie regulacje w sferze stosunków pomiędzy rodzicami i dziećmi. Pojęcie „praw dziecka” w przepisach Konstytucji należy rozumieć jako nakaz zapewnienia ochrony interesów małoletniego, który w praktyce sam może jej dochodzić w bardzo ograniczonym zakresie. Rodzice powinni mieć zatem prawo do reprezentowania dziecka względem osób trzecich, by móc efektywnie sprawować nad nim pieczę. Przysługuje im w tym względzie prawo podmiotowe o charakterze przyrodzonym i naturalnym, nie pochodzące z nadania państwowego, choć wykonywane pod kontrolą państwową i społeczną. Na straży rodzicielstwa stoi także Konstytucja (zob. art. 18). Jeśli jednak rodzice nienależycie wykonują swoje uprawnienia i obowiązki względem dziecka, sprzecznie z jego dobrem, mogą zostać pozbawieni władzy rodzicielskiej.

Powołane przez skarżące art. 48 ust. 1 zd. drugie oraz art. 72 ust. 3 Konstytucji Trybunał uznał za adekwatne do oceny położenia prawnego rodziców (opiekunów), pod których pieczęą pozostaje dziecko, w sytuacji determinowanej przez zaskarżone przepisy, a wynikającej uprzednio z zachowania dziecka, które nie zostało wywołane przez osobę, pod której pieczęą to dziecko się znajduje. Dyspozycje art. 598(15) § 1 i art. 598(16) § 1 k.p.c., mimo że odnoszą się do osoby opiekuna dziecka, wkraczają swoim zakresem stosowania w sferę autonomii dziecka wówczas, gdy nie ma ono woli kontaktu z rodzicem. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wola każdego człowieka jest elementem jego życia osobistego, podlegającego ochronie prawnej –

Fot. canva | TatjanaGI

a w przypadku dzieci (w szczególności na poziomie międzynarodowym) – i objętego gwarancją dysponowania tym dobrem według własnego uznania w myśl art. 47 Konstytucji.

W ocenie TK nie budziło wątpliwości, że dzieci realizują swe prawa pod kontrolą dorosłych. Za niezgodny z powołanymi wzorcami kontroli należy jednak uznać mechanizm prawny, który umożliwi stosowanie sankcji finansowych wobec osoby sprawującej pieczę nad dzieckiem w sytuacji, w której nie wykonuje ona nałożonych na nią obowiązków dotyczących kontaktu dziecka, ale z powodu uwzględnienia woli (zdania) tego właśnie dziecka. Interpretacja art. 48 ust. 1 zd. drugie oraz art. 72 ust. 3 Konstytucji – nakazujących zapoznanie się z opinią dziecka w jego wła-

snych sprawach oraz uszanowanie zajętego przez nie stanowiska w miarę możliwości i z uwzględnieniem stopnia jego dojrzałości – nie może prowadzić do traktowania tych przepisów jako pozbawionych bezpośredniego skutku prawnego. Przekonuje o tym zwłaszcza treść art. 81 ustawy zasadniczej, zgodnie z którym pewnych praw określonych w rozdziale II Konstytucji można dochodzić tylko w granicach określonych w ustawie; ustrojodawca dokonał tu jednak ich taksatywnego wyliczenia, ponieważ chodzi o prawa wyłącznie wyrażone w art. 65 ust. 4 i 5, art. 66, art. 69, art. 71 i art. 74–76 Konstytucji.

Zaskarżone przepisy – zwłaszcza w sposób zastosowany w sprawie leżącej u podstaw rozpatrywanej skargi konstytucyjnej – nie zapewniają respektowania przez osobę sprawującą pieczę nad dzieckiem prawa tego dziecka do wyrażenia zdania w sprawach dotyczących jego kontaktów z rodzicem (lub innym uprawnionym), zgodnie ze standardami ustanowionymi w art. 48 ust. 1 zd. drugie i art. 72 ust. 3 Konstytucji. Dzięki władzy rodzicielskiej powstaje swoisty trójstronny stosunek prawny: między rodzicami a dzieckiem – z jednej strony – oraz rodzicami a osobami trzecimi – z drugiej. Obowiązek wysłuchania dziecka i uwzględnienia w miarę możliwości jego zdania realizowany jest przede wszystkim w relacji rodzic – dziecko, a także odpowiednio: opiekun – dziecko. Sąd opiekuńczy również musi mieć tę okoliczność na uwadze, wydając postanowienia w trybie art. 598(15) § 1 i art. 598(16) § 1 k.p.c.; jest on także obowiązany do samodzielnego wysłuchania dziecka przed podjęciem decyzji w sprawach dotyczących jego osoby, jeżeli rozwój umysłowy dziecka, stan zdrowia i stopień jego dojrzałości na to pozwalają, a ponadto obowiązany jest w miarę możliwości uwzględnić jego rozsądne życzenia (art. 576 § 2 k.p.c.). Należy podkreślić fakt, że musi się to odbywać z poszanowaniem art. 72 ust. 3 Konstytucji, art. 12 ust. 1 Konwencji o prawach

dziecka z 1989 r. oraz art. 3 i art. 6 lit. b i c Europejskiej konwencji o wykonywaniu praw dzieci z 1996 r. W ocenie TK, nakaz ochrony dobra dziecka stanowi podstawową, nadrzędną zasadę polskiego systemu prawnego; pojęcie „praw dziecka” w przepisach Konstytucji należy rozumieć jako nakaz zapewnienia ochrony interesów małoletniego, który w praktyce sam może jej dochodzić w bardzo ograniczonym zakresie. Dobra dziecka jest również tą wartością, która determinuje kształt innych rozwiązań instytucjonalnych (nie tylko na gruncie prawa rodzinnego).

Zdaniem Trybunału zaskarżone przepisy w zakresie, w jakim obejmują sytuacje, w których niewłaściwe wykonywanie lub niewykonywanie obowiązków związane jest z zachowaniem dziecka, niewywołanym przez osobę, pod której pieczę dziecko to się znajduje, godzą w konstytucyjny standard ochrony dobra dziecka. Wydaje się bowiem oczywiste, że swoisty automatyzm groźby sankcji pieniężnych oraz nałożenia tych sankcji na rodzica (opiekuna) za naruszenia wskazane odpowiednio w art. 598(15) § 1 i art. 598(16) § 1 k.p.c., bez względu na okoliczności faktyczne, które legły u podstaw tych naruszeń, przeczy funkcji, jaką w założeniu miały spełniać zaskarżone przepisy²⁴.

Powyższe rozstrzygnięcie oznacza, że skutkiem wyroku nie jest utrata mocy obowiązującej przez art. 598(15) § 1 oraz art. 598(16)

§ 1 k.p.c., a tylko wyeliminowanie zakresu tych przepisów, który został wskazany w sentencji orzeczenia TK jako niekonstytucyjny. Tym samym sądy opiekuńcze – przy rozpatrywaniu wniosków o zagrożenie zapłatą określonej sumy pieniężnej oraz o zobowiązanie do zapłaty tej sumy – obowiązane będą z urzędu wziąć pod uwagę, czy do niewykonania albo niewłaściwego wykonania obowiązków przez osobę, pod której pieczę znajduje się dziecko, doszło w wyniku uwzględnienia woli dziecka (wyrażonej samodzielnie, bez wpływu osoby, pod której pieczę się ono znajduje). Niemniej jednak wydane rozstrzygnięcie powoduje, że egzekucja kontaktów z dzieckiem staje się całkowicie bezprzedmiotowa.

Wyroku TK nie można ocenić inaczej niż jako całkowitą niedorzeczność, świadcząca o nieznanomości przez osoby orzekające²⁵ podstawowych regulacji prawa rodzinnego i praktyki spraw rodzinnych. W doktrynie postępowania cywilnego powszechnie bowiem przyjmowano, że ustawa procesowa nie rozwiązuje niektórych problemów dotyczących egzekucji kontaktów z dzieckiem, podkreślając, iż naczelną dyrektywą postępowania opiekuńczego jest dobro dziecka i nie uchylają jej środki przewidziane w art. 598(15) k.p.c., sugerujące, że przepis dotyczy tylko rodziców, między którymi trwa konflikt na tle kontaktów²⁶. W sytuacji naruszenia reguł wykonywania kontaktów sąd powinien ocenić, czy dalsze ich wykonywanie w sposób wcześniej uregulowany można pogodzić z dobrem dziecka, a w razie konkluzji negatywnej powinien wszcząć (art. 570 w zw. z art. 577 k.p.c.) postępowanie o zmianę kontaktów²⁷. „Jego wynik może prowadzić do umorzenia postępowania w sprawie zagrożenia, gdyby się okazało, iż postępowanie osoby sprawującej pieczę sprzeczne było z poprzednią regulacją kontaktów, ale zgodne z ważnym interesem (dobrem) dziecka. Kolizja dwóch wartości, tj. poszanowania prawa i dobra dziecka, powinna być rozstrzygnięta na rzecz tej drugiej.

Niedopuszczalne byłoby kontynuowanie postępowania wykonawczego, gdyby postępowanie o zmianę kontaktów wykazało istotną niezgodność przyjętych wcześniej sposobów kontaktu z dobrem dziecka, a rodzic naruszający ustalone reguły działał wyłącznie w obronie tego dobra. Nie można jednak wyłączyć sytuacji, że postanowienie o zmianie kontaktów wyeliminuje tylko niektóre formy kontaktów, a zachowa pozostałe. W takim wypadku pierwszy etap postępowania wykonawczego zakończy się zagrożeniem z odpowiednią modyfikacją postaci czynu naruszającego obowiązek²⁸.

Trybunał Konstytucyjny skoncentrował się w swoim orzeczeniu wyłącznie na analizie sytuacji zagrażającej dobru dziecka, gdzie dziecko nie chce realizacji kontaktów. Jednocześnie TK całkowicie pominął konieczność

rozważenia, czy werbalizowana niechęć do realizacji kontaktów nie wynika z konfliktu lojalnościowego, w jaki zostało uwikłane dziecko przez rodzica wiodącego. Trybunał Konstytucyjny zapomniał, że prawna ochrona kontaktów, jako formy i wyrazu bliskości istniejącej pomiędzy rodzicem a dzieckiem, wypływa z więzi uczuciowej, której nie powinno się naruszać. Więż ta jest nie tylko koniecznym warunkiem prawidłowego rozwoju dziecka i stanowi zaspokojenie swoistego naturalnego instynktu, którego istnienia nie można odmówić żadnej ze stron tej relacji, ale jest również jednym z podstawowych czynników procesu wychowania dziecka oraz ukształtowania zdolności do jego późniejszych relacji w dorosłym życiu²⁹. „Zgodnie z występującą w psychologii społecznej teorią stylów przywiązania się więź dziecka

z rodzicami wpływa na relacje, jakie tworzy ono już jako osoba dorosła. Rodzaj owej więzi wyznacza przyszły sposób nawiązywania oraz budowania stosunków międzyludzkich oraz szeroko pojętą socjalizację w społeczeństwie. Ma to znaczenie, ponieważ normy prawa w tym wypadku stają w obronie mechanizmów, będących czymś naturalnym w rodzinie, a mimo to nie zawsze występujących. Ponadto brak kontaktu dziecka z jednym z rodziców może nie tylko stłumić w nim potrzebę bliskości z tym rodzicem, ale również istnieje duże prawdopodobieństwo, iż jako osoba dorosła powieli ono tak uformowaną relację wobec swoich własnych dzieci”³⁰.

CZYNNIKI, KTÓRE SĄD JEST ZOBOWIĄZANY UWZGLĘDNIĆ PRZY DOKONANIU OCENY DOWODÓW, DZIELI SIĘ NA CZYNNIKI OBIEKTYWNE I SUBIEKTYWNE.

Całkowicie TK umknęła regulacja art. 233 § 1 k.p.c., jak i naczelna zasada, którą rządzi się całe prawo rodzinne, a więc dobro dziecka. Jeżeli zatem okaże się, że kontakt rodzica w jakikolwiek sposób szkodzi temu dobru – sąd ingeruje w ten stosunek, ograniczając go do określonych form bądź całkowicie go zakazując. Przecież mając na uwadze zasadę dobra dziecka, wszczęcie postępowania może nastąpić nie tylko na wniosek, ale również z urzędu. Przepisy regulujące egzekucję kontaktów z dzieckiem odnoszą się więc wyłącznie do sytuacji, w której nierealizowanie lub niewłaściwe realizowanie kontaktów jest wynikiem konfliktu rodzicielskiego. Ustawodawca bowiem daje sądowi orzekającemu

swobodę orzeczniczą, w sytuacjach, w których ze względu na dobro dziecka do tego kontaktu dojść nie powinno (np. rodzic wykorzystujący seksualnie dziecko, rodzic przemocowy, rodzic chory psychicznie i zagrażający dziecku). Sąd bowiem jest zobowiązany do:

- 1) wszechstronnego rozważenia zebranego materiału;
- 2) uwzględnienia wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu;
- 3) skonkretyzowania okoliczności towarzyszących przeprowadzeniu poszczególnych dowodów mających znaczenie dla oceny ich mocy i wiarygodności;
- 4) wskazania jednoznacznego kryterium oraz argumentacji pozwalającej – wyższej instancji i skarżącemu – na weryfikację dokonanej oceny w przedmiocie uznania dowodu za wiarygodny albo jego dyskwalifikowanie;
- 5) przytoczenia w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia dowodów, na których sąd się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności³¹.

Czynniki, które sąd jest zobowiązany uwzględnić przy dokonaniu oceny dowodów, dzieli się na czynniki obiektywne i subiektywne. Do tych pierwszych zalicza się kierowanie się zasadami logiki, natomiast czynnikami subiektywnymi są: doświadczenie życiowe, prywatna wiedza sędziego, jego charakter, inteligencja, pamięć, zdolność kojarzenia i osobowość. W tej ostatniej kategorii mieści się także poczucie moralności sędziego, doznania i wrażenia sędziego orzekającego z przebiegu przesłuchania świadków, biegłych i stron³². Granice oceny dowodów wyznaczają trzy czynniki: logiczny, ustawowy oraz ideologiczny, przez który rozumie się poziom świadomości prawnej sędziego, czyli znajomość przepisów, doktryny i orzecznictwa, a także informacje dotyczące różnych faktów życia społecznego, kultura prawna oraz system pozaprawnych reguł i ocen

społecznych, do których odsyłają przepisy obowiązującego prawa³³.

Wydane orzeczenie spowoduje z pewnością jeszcze bardziej negatywną ocenę polskiego ustawodawstwa w zakresie egzekucji kontaktów z dzieckiem przez ETPCz. Przypomnieć bowiem należy, że Polska wielokrotnie przegrywała przed ETPz sprawy z zakresu egzekucji kontaktów z dzieckiem³⁴. Analizując orzecznictwo ETPCz, A. Łazarska pisze, że Trybunał zwraca uwagę na dwie kwestie: pierwsza to nieefektywność procedury przymuszającej, gdyż zagrożenie grzywną nie jest dolegliwością adekwatną do rodzaju uszczerbku, jakim w tym wypadku może być zaburzenie, a nawet zerwanie relacji rodzinnych; nieznaczna zaś dolegliwość grzywnien nie spełniła swej funkcji przymuszającej³⁵. „Druga kwestia to brak reakcji sądów na obstrukcyjne działania drugiej ze stron konfliktu. Czas postępowań sądowych jest to okres nieproporcjonalnie długi, rażąco naruszający gwarancje prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, zwłaszcza że w sprawach dotyczących kontaktów rodziców z dziećmi czas odgrywa niezwykle ważną rolę. Uniemożliwienie tych kontaktów w pierwszym okresie życia dziecka nie pozostaje bez wpływu na dalsze relacje rodzice – dzieci i z reguły prowadzi do destrukcji więzi rodzinnych”³⁶.

W swoim orzeczeniu TK przyjmuje, iż egzekucja kontaktów z dzieckiem nie obejmuje przypadków związanych z „zachowaniem dziecka”. Powyższe stwierdzenie nie niesie ze sobą jakiegokolwiek treści, a przez swoją niedookreśloność powoduje, że postępowanie z art. 598(15) i n. będzie całkowicie nieefektywne. Trybunałowi Konstytucyjnemu umknęło, że dziecko niejednokrotnie jest wykorzystywane emocjonalnie i włączane w spór rodziców albo też wikłane w konflikt lojalnościowy, gdzie wchodzi w koalicję z jednym rodzicem przeciwko drugiemu rodzicowi. Niechęć do kontaktów będzie więc w takiej

”
W SYTUACJI, W KTÓREJ
RODZIC UPRAWNIONY WYSTĄPI
O EGZEKUCJĘ KONTAKTÓW
Z DZIECKIEM, A DRUGI
Z RODZICÓW POWOŁA SIĘ NA
ANALIZOWANY WYROK TK, SĄD
RODZINNY BĘDZIE ZMUSZONY
DO PRZEPROWADZENIA NA
NOWO CAŁEGO POSTĘPOWANIA
DOWODOWEGO.

sytuacji spójna z postawą rodzica wiodącego. W sytuacji, w której rodzic uprawniony wystąpi o egzekucję kontaktów z dzieckiem, a drugi z rodziców powoła się na analizowany wyrok TK, sąd rodzinny będzie zmuszony do przeprowadzenia na nowo całego postępowania dowodowego. W połączeniu z przewlekłością pracy sądów rodzinnych, nieefektywnością i słabością merytoryczną biegłych z opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów, spowoduje to brak możliwości faktycznego realizowania kontaktów przez rodzica uprawnionego. W swoim orzeczeniu TK całkowicie pominął wpływ alienacji rodzicielskiej na psychikę i rozwój małoletnich. Analizując przywołane zagadnienie, D. Szenkowski do głównych przyczyn alienacji rodzicielskiej w Polsce zalicza przyczynę osobową, związaną z dysfunkcją czy też niedojrzałością rodzicielską jednego z rodziców, gdzie rodzic-alienator, często przy pomocy swojej rodziny i innych osób, manipuluje całą strukturą psychiczną dziecka, głównie jego emocjami, uczuciami, potrzebami, lękami, by przedstawić drugiego rodzica jako swoiste „zagrożenie” dla dziecka, co zaburza świat psychiczny i emocjonalny młodego człowieka³⁷. Dodatkowo w tym celu, poza psychomanipulacją, która jest najczęściej stosowana, rodzic-alienator

utrudnia bądź uniemożliwia dziecku wszelki kontakt z drugim rodzicem i całą jego rodziną, by w ten sposób uczynić siebie „głównym światem” w życiu dziecka, zapewniając mu „najbezpieczniejsze i szczęśliwe życie”, co utrwala w młodym człowieku podporządkowanie i jego zależność od rodzica-alienatora³⁸. Skutkiem takiego oddziaływania są zaburzenia w rozwoju emocjonalnym oraz psychicznym dzieci i młodzieży w Polsce, nierzadko prowadzące do samookaleczania, zwłaszcza przez starsze dzieci, a w skrajnych przypadkach do prób samobójczych starszych dzieci i czasem drugiego, izolowanego rodzica³⁹.

Podsumowanie

Podsumowując powyżej opisane zagadnienie, należy jednoznacznie wskazać, że wyrok TK z 22 czerwca 2022 r., SK 3/20, powoduje, że egzekucja kontaktów z dzieckiem będzie jeszcze bardziej nieefektywna, zaś samo postępowanie nie spełni roli, jaka została mu nałożona wolą ustawodawcy. Już w 2017 r. Ministerstwo Sprawiedliwości dostrzegło, że zjawisko alienacji rodzicielskiej, jako formy przemocy emocjonalnej wobec dziecka, jest znane zarówno sędziom rodzinnym, jak i członkom opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów, którzy sporządzają na po-

”
NIE SPOSÓB NIE ZAUWAŻYĆ,
ŻE DUŻĄ CZĘŚĆ WINY ZA BRAK
WŁAŚCIWEGO FUNKCJONOWANIA
EGZEKUCJI KONTAKTÓW
Z DZIECKIEM PONOSZĄ
SĘDZIOWIE ORZEKAJĄCY
W WYDZIAŁACH RODZINNYCH.

trzeby spraw rodzinnych opinie, tak od strony teoretycznej (szkolenia), jak i praktycznej (badania diagnostyczne), a temat kontaktów rodzica niepełniającego wiodącej roli w wychowywaniu dziecka jest obecny w zdecydowanej większości diagnozowanych spraw⁴⁰. „Jest to obszar niezwykle konfliktorodny, wokół którego często ogniskuje główny spór walczących rodziców, służący pozornie do wykazywania zaangażowania rodzicielskiego przy dyskwalifikowaniu drugiego rodzica. Niestety, praktyka pokazuje, że zwykle dzieje się to kosztem dziecka, które pomimo rzekomego bycia podmiotem toczącego się postępowania, staje się jego przedmiotem, będąc nadużywane emocjonalnie i włączane w sposób bezpośredni lub pośredni w spór rodziców, co zarazem zakłóca jego funkcjonowanie psychospołeczne, jak również więzi emocjonalne łączące je z każdym z rodziców. Dzieje się tak na skutek konfliktu lojalnościowego, w który uwikłane staje się małe dziecko. Wskutek tego konfliktu i w zależności od jego nasilenia dziecko wchodzi „w koalicję” z jednym z rodziców przeciwko drugiemu. Zachowanie dziecka wówczas przybiera różne formy, poczynając od subtelnych form okazywania niechęci, czy unikania kontaktu, poprzez wyraźną odmowę bądź podważanie zdania rodzica dyskredytowanego, co jest zarazem spójne z postawą rodzica wiodącego”⁴¹.

Fot. canva StefanDahl

Pomimo dostrzeżenia problematyki Ministerstwo Sprawiedliwości nie dokonało żadnej analizy przedmiotowego zagadnienia.

Tymczasem, jak wskazuje się w piśmiennictwie, wzrasta liczba sporów o ustalenie kontaktów z dzieckiem, zaś środowisko prawnicze i kuratorzy mówią o prawdziwej pladze i dodają, że na rodziców, którzy wykorzystują dzieci do rozgrywek, nie ma żadnego sposobu⁴². Wskazuje się także, że należałoby wrócić do propozycji zmiany przepisów karnych w kierunku wprowadzenia przestępstwa polegającego na długotrwałym i zawinionym niewykonywaniu orzeczenia sądu w zakresie kontaktów z dzieckiem. „Kara ograniczenia wolności mogłaby wpłynąć mobilizująco na rodzica uniemożliwiającego kontakty z dzieckiem. Rodzic świadomy odpowiedzialności karnej prawdopodobnie nie doprowadziłby do tak skrajnych sytuacji, których

skutki dziecko będzie odczuwać również w dorosłym życiu”⁴³. Niestety, orzeczenie TK z 22 czerwca 2022 r. powoduje, że sytuacja w zakresie niewykonywania lub niewłaściwego wykonywania kontaktów z dzieckiem, dramatycznie się pogorszy.

Nie sposób nie zauważyć, że dużą część winy za brak właściwego funkcjonowania egzekucji kontaktów z dzieckiem ponoszą sędziowie orzekający w wydziałach rodzinnych. Przeprowadzona analiza spraw dotyczących egzekucji kontaktów z dzieckiem w 2015 r. wykazała, że aż 68% wniosków o nakazanie zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej zostało oddalonych⁴⁴. W przywołanym raporcie zauważono także długi czas prowadzenia takich postępowań, jak również konieczność wprowadzenia nowych środków prawnych dotyczących egzekucji kontaktów z dzieckiem⁴⁵. Po pierwsze, wykładnia literalna

przepisu art. 598(15) k.p.c. prowadzi do konkluzji, że sąd nie może w obecnym stanie prawnym oddalić wniosku, jeśli stwierdzi, że doszło do naruszenia postanowień regulujących kontakty z dzieckiem. Jak wskazał SN w uzasadnieniu wyroku z 12 czerwca 2015 r., III CSK 518/14, niepubl.: „Należy przypomnieć, że na czoło wysuwa się powszechnie akceptowana w orzecznictwie i w piśmiennictwie zasada pierwszeństwa wykładni językowej i subsydiarności wykładni systemowej i funkcjonalnej. Metoda językowa dopuszcza odstępstwa od jej zastosowania wtedy, gdy prowadzi ona do absurdu albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji. Nie ma w szczególności konieczności potrzeby sięgania po argumenty celowościowe wtedy, gdy już po zastosowaniu reguł znaczeniowych albo metody językowej i dyrektyw systemowych uda się osiągnąć właściwy wynik wykładni, to jest ustalić pozbawione cech niedorzeczności znaczenie interpretowanej normy”. Powyższe oznacza, że odstępstwo od sensu brzmienia przepisu mogą uzasadniać tylko wyjątkowo szczególnie istotne i doniosłe racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne⁴⁶. Podkreślić jednak trzeba, że w doktrynie i piśmiennictwie powszechnie akceptuje się pogląd, że chodzi o naruszenie zawinione i istotne⁴⁷. Po drugie, dostrzec należy, że wyznaczenie rozprawy w tychże sprawach zostało pozostawione do uznania sądu⁴⁸, co powinno sprzyjać szybkości takich postępowań. Nakaz rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest integralną częścią ustrojowej zasady rzetelnego procesu, która zobowiązuje ustawodawcę do należytego ukształtowania systemu wymiaru sprawiedliwości w aspekcie instytucjonalnym i procesowym oraz zapewnienia jego efektywnego funkcjonowania⁴⁹. Po trzecie, postanowienie sądu o zagrożeniu nakazaniem zapłaty powinno uwzględniać sytuację majątkową osoby, która nie wykonuje obowiązków wynikających z orzecz-

”
METODA JĘZYKOWA
DOPUSZCZA ODSTĘPSTWA
OD JEJ ZASTOSOWANIA
WTEDEY, GDY PROWADZI ONA
DO ABSURDU, ALBO DO
RAŻĄCO NIESPRAWIEDLIWYCH
LUB IRRACJONALNYCH
KONSEKWENCJI.

nia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem albo wykonuje je niewłaściwie, bądź też sytuację osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem, której tego kontaktu zakazano, naruszającej obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem. Trudno więc mówić o skutecznej egzekucji kontaktów z dzieckiem, gdy sąd zasądza 50 zł za niezrealizowany kontakt, przy dochodach 3000 zł miesięcznie (bez wliczonych świadczeń socjalnych)⁵⁰. Po czwarte, sąd opiekuńczy w celu zapewnienia wykonywania kontaktów może w szczególności: 1) zobowiązać osobę uprawnioną do kontaktu z dzieckiem lub osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, do pokrycia kosztów podróży i pobytu dziecka lub także osoby towarzyszącej dziecku, w tym kosztów powrotu do miejsca stałego pobytu; 2) zobowiązać osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, do złożenia na rachunek depozytowy Ministra Finansów odpowiedniej kwoty pieniężnej w celu pokrycia wydatków uprawnionego związanych z wykonywaniem kontaktu na wypadek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez osobę zobowiązaną obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach;

3) odebrać od osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem lub osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, przyrzeczenie określonego zachowania. Po piąte, wydaje się, że sędziowie rodzinni nie dostrzegają istnienia przepisu art. 109 k.r.o. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 13 września 2000 r., II CKN 1141/00, podkreślił, że wynikająca z art. 109 § 1 k.r.o. dyrektywa profilaktycznego działania sądu nakazuje podjęcie ingerencji w sferę władzy rodzicielskiej już w razie zagrożenia dobra dziecka, by zapobiec ujemnym skutkom niewłaściwego lub nieudolnego jej sprawowania⁵¹. Dobro dziecka jest wartością nadrzędną, zaś ustawodawca stawia je ponad interesem rodziców. „Dlatego też na sąd został nałożony obowiązek podejmowania działań o charakterze profilaktycznym i prewencyjnym już w momencie pojawienia się zagrożenia dobra dziecka, a nie tylko wtedy, gdy zostanie ono naruszone. Nie można natomiast uzależniać tej ingerencji od tego, czy zagrożenie dobra dziecka zostało spowodowane niewłaściwym postępowaniem rodziców czy też ich nieudolnością, czy wreszcie mylnym wyobrażeniem o tym, czego wymaga dobro dziecka, a także od tego, czy odnośne postępowanie rodziców jest zawinione”⁵². Brak właściwego wykorzystania narzędzi prawnych przez sędziów rodzinnych powoduje więc, że sądownictwo, w tym sądownictwo rodzinne jest przedmiotem permanentnej krytyki społecznej, stopień zaufania do środowiska sędziowskiego jest dramatycznie niski⁵³. Nie sposób nie ocenić krytycznie innych organów, które powinny stać na straży interesu dziecka, jak opiniodawcze ośrodki sądowych specjalistów⁵⁴, czy też Rzecznika Praw Dziecka⁵⁵.

De lege ferenda, postulować należy dokonanie zmian w zakresie funkcjonowania sądownictwa rodzinnego w Polsce wraz z likwidacją opiniodawczych zespołów sądowych specjalistów i pozostawieniem opiniowania w tym zakresie biegłym lub też instytutom,

w tym również dokonanie zmian w zakresie egzekucji kontaktów z dzieckiem, tak aby była ona efektywna. Orzeczenie TK niweczy bardzo istotną uchwałę Sądu Najwyższego i powoduje, że wszczynanie egzekucji kontaktów z dzieckiem stanie się całkowicie bezprzedmiotowe.

Przypisy końcowe

- ¹ P. Rojek-Sochacka, *Dzieci orężem w konfliktach rodziców, MS na razie nie pomoże*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/uporczywe-utrudnianie-kontaktow-z-dzieckiem-ms-nie-pracuje-nad,502837.html> [dostęp: 23.06.2022 r.].
- ² Ukształtowanie składu TK jest niekonstytucyjne; szeroko na ten temat: uzasadnienie postanowienia SN z 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021/10/41; J. Roszkiewicz, *Spór o Trybunał Konstytucyjny – geneza i istota problemu, skutki, scenariusze na przyszłość*; https://www.researchgate.net/publication/332964209_Spor_o_Trybunal_Konstytucyjny_-_geneza_i_istota_problemu_skutki_scenariusze_na_przyszlosc; M.J. Zieliński, *Teoretycznoprawne aspekty stwierdzenia przez Sejm RP braku mocy prawnej wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego w 2015 r.*, Przegląd Sądowy 2017, z. 10, s. 7–19.
- ³ Dz.U. z 2011 r. Nr 144, poz. 854; dalej jako: Zmk.p.c.2011.
- ⁴ Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805); dalej jako: k.p.c.
- ⁵ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, druk sejmowy nr 1856, Sejm VI kadencji, s. 1.
- ⁶ Dz.U. z 1964 Nr, poz. 59, z późn. zm.; dalej jako: k.r.o.
- ⁷ J. Jagiela [w:] A. Marciniak, *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz. Art. 425–729*, Warszawa 2020, art. 598 (15), Nb IV.1.
- ⁸ J. Gudowski [w:] T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, wyd. V, Warszawa 2016, art. 598 (15), Nb 2.
- ⁹ *Ibidem*.
- ¹⁰ J. Jagiela, *Kodeks...*, art. 598 (16), Nb I.3.
- ¹¹ *Ibidem*.

- ¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 14 kwietnia 2021 r., I AGa 285/19, Legalis.
- ¹³ Z. Strus, M. Wołos-Strus [w:] T. Wiśniewski, *Kodeks postępowania cywilnego. T. III. Art. 506–729*, Warszawa 2021, art. 598(16), Nb 9.
- ¹⁴ *Ibidem*.
- ¹⁵ Uchwała SN z 31 maja 2022 r., III CZP 28/22, Legalis.
- ¹⁶ M. Domagalski, *Ojciec pozywa matkę, chroniąc dziecko*, Legalis 13.06.2022 r.
- ¹⁷ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 22 października 2019 r., I NSNZP 2/19, Legalis.
- ¹⁸ *Ibidem*.
- ¹⁹ Wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z 9 grudnia 2014 r., I C 597/11, niepubl.
- ²⁰ Legalis.
- ²¹ J. Ignaczewski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 98, Nb 1–2.
- ²² Dz.U. z 2019 r., poz. 2393.
- ²³ <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/komunikaty-prasowe/komunikaty-przed/art/11917-nalozenie-przez-sad-opiekunczy-na-osobe-pod-ktorej-pieczca-znajduje-sie-dziecko-obowiazku-zaplaty-sumy-pienieznej-na-rzecz-osoby-uprawnionej-do-kontaktow-z-dzieckiem> [dostęp: 23.06.2022 r.].
- ²⁴ *Ibidem*.
- ²⁵ Przypomnieć trzeba, że odrębne zdanie złożył dr hab. M. Warciński.
- ²⁶ Zamiast wielu: Z. Strus, M. Wołos-Strus, *Kodeks...*, art. 598(16), Nb 3.
- ²⁷ *Ibidem*.
- ²⁸ *Ibidem*.
- ²⁹ J. Zajączkowska-Burtowy, *Kontakty z dzieckiem. Prawa i obowiązki*, Warszawa 2020, Nb 1.1.
- ³⁰ *Ibidem*.
- ³¹ Ł. Błaszczak [w:] Ł. Błaszczak, *Dowody w postępowaniu cywilnym. System Prawa Cywilnego. T. 2*, Warszawa 2021, s. 723.
- ³² *Ibidem*.
- ³³ Wyrok SN z 20 sierpnia 2002 r., II UKN 555/01, Legalis
- ³⁴ Zob. np. A. Łazarska, *Efektywne wykonywanie orzeczenia dotyczącego prawa do kontaktów z dzieckiem w świetle standardów strasburskich*, PPE 2020, nr 11, s. 7 i n.
- ³⁵ *Ibidem*, Nb 5.
- ³⁶ *Ibidem*.
- ³⁷ D. Szenkowski, *Wpływ alienacji rodzicielskiej na kondycję psychiczną dzieci i młodzieży w Polsce w sytuacji rozpadu rodziny*, Forum Polityki Kryminalnej 2021, nr 2.
- ³⁸ *Ibidem*.
- ³⁹ *Ibidem*.
- ⁴⁰ Pismo Ministerstwa Sprawiedliwości do Marszałka Sejmu RP z 30.05.2017 r., DSRiN-II-052-23/17; orka.sejm.gov.pl [dostęp: 23.06.2022 r.].
- ⁴¹ *Ibidem*.
- ⁴² P. Rojek-Sochacka, *Alienacja rodzicielska staje się plagą – MS analizuje zjawisko utrudniania kontaktów*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/utrudnianie-kontaktow-z-dzieckiem-ms-pracuje-nad-rozwiazaniami,497776.html> [dostęp: 23.06.2022 r.].
- ⁴³ *Ibidem*.
- ⁴⁴ E. Holewińska-Łapińska, M. Domański, J. Słyk, *Orzecznictwo w sprawach o wykonywanie kontaktów z dziećmi*, Warszawa 2015, s. 65.
- ⁴⁵ *Ibidem*, s. 62 i n.
- ⁴⁶ Por.: uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 14 października 2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005, Nr 3, poz. 42.
- ⁴⁷ J. Jagieła, *Kodeks...*, art. 598(16), Nb 11; uzasadnienie postanowienia SO w Toruniu z 10 sierpnia 2012 r., VIII Cz 392/12, niepubl.; I. Kunicki, *Opinia na temat komisijnego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Druk sejmowy Nr 1856) oraz rządowego projektu ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Druk sejmowy Nr 3063)*, <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk6.nsf/Opdodr?OpenPage&nr=1856> [dostęp: 23.06.2022 r.].
- ⁴⁸ Art. 514 § 1 k.p.c.
- ⁴⁹ A. Łazarska, *Rzetelny proces cywilny*, Warszawa 2012, s. 386.
- ⁵⁰ Tak np. postanowienie Sądu Rejonowego w Raciborzu z 24 października 2018 r., III Nsm 282/17, Lex nr 2669261.
- ⁵¹ Legalis.
- ⁵² J. Gajda [w:] K. Pietrzykowski, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. 7, Warszawa 2021, art. 109, Nb 1.
- ⁵³ Zob. np. K. Joński, *Efektywność sądownictwa powszechnego – podstawowe problemy*, Warszawa 2016; S. Sobczyk-Grygiel, *Ocena polskiego wymiaru sprawiedliwości: Bilans zmian jest ujemny*, Dziennik Gazeta Prawna z 11.10.2021 r.
- ⁵⁴ Zob. np. Interpelacja nr 33165 do Ministra Sprawiedliwości w sprawie nieprawidłowości w działalności opiniotwórczych zespołów specjalistów sądowych i wydawaniu przez nie opinii, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BEVE5W> [dostęp: 23.06.2022 r.].
- ⁵⁵ Zob. np. <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-06-22/sejm-debata-o-rzeczniku-praw-dziecka-mikolaj-pawlak-krytykowany-przez-opozycje> [dostęp: 23.06.2022 r.].

Już w sklepie Currendy!

www.sklep.currenda.pl

Elektroniczne licytacje w sądowym postępowaniu egzekucyjnym

Jacek Gołaczyński

PRACTICA

CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Wymagania na stanowisko asesora komorniczego – zagadnienia wybrane

Celem niniejszego artykułu jest omówienie wybranych problemów dotyczących wymogów na stanowisko asesora oraz powołania, a także niedogodności dla komornika sądowego jako pracodawcy w związku z niekorzystnymi regulacjami dotyczącymi zwolnienia z odbywania aplikacji komorniczej dla określonych w ustawie podmiotów.

DR JOANNA SZACHTA

Prawniczka w kancelarii
komorniczej

1. Wstęp

Przepisy dotyczące asesorów komorniczych zawarte zostały przede wszystkim w rozdziale siódmym („Asesorzy”) ustawy z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych¹. Omawiając regulacje dotyczące asesorów, należy mieć na względzie również ustawę

z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji², bowiem w pewnym zakresie znajdzie ona zastosowanie. Przewidziane zostały przepisy intertemporalne, określające relacje pomiędzy ustawą uchyloną a ustawą o komornikach sądowych. Jednym z nich jest art. 280 u.k.s. respektujący zasadę ciągłości, wedle której stosunki prawne powstałe pod rządami ustawy z 1997 r. stały się stosunkami w rozumieniu nowej ustawy (u.k.s.)³.

Zgodnie z art. 280 ust. 1 u.k.s. asesory komorniczy powołani przed 1 stycznia 2019 r., czyli przed wejściem w życie ustawy o komornikach sądowych, stali się asesorami w rozumieniu tejże ustawy. Analogiczny zabieg

zastosowany został w przypadku aplikantów komorniczych – z dniem 1 stycznia 2019 r. stali się oni aplikantami komorniczymi w rozumieniu ustawy o komornikach sądowych.

Kolejnym przepisem regulującym wzajemne powiązanie pomiędzy stanem prawnym obowiązującym do 31 grudnia 2018 r. i ustawą, która weszła w życie, jest trafne rozwiązanie mające na celu ochronę praw nabytych⁴. Jest nim art. 294 u.k.s., zgodnie z którym do asesorów komorniczych zatrudnionych w dniu 1 stycznia 2019 r. nie znajdzie zastosowania czasowe ograniczenie asesury, określone w art. 131 ust. 2 u.k.s. Oznacza to, że będą mogli być „dożywotnio”⁵ asesorami, chyba że zajdą przesłanki uniemożliwiające zajmowanie tego stanowiska. W przypadku pozostałych asesorów, zatrudnionych po 1 stycznia 2019 r., po upływie sześcioletniego okresu, prezes właściwego sądu apelacyjnego z urzędu odwoła asesora.

2. Wymagania na stanowiska asesora według ustawy o komornikach sądowych

Asesura komornicza jest naturalnym aspektem rozwoju zawodowego adepta prawa, który zdecydował się na odbycie aplikacji komorniczej. Powołanie na stanowisko asesora następuje wyłącznie na wniosek osoby zainteresowanej. Warunki, które musi spełniać przyszły asesor, określone zostały w art. 129 u.k.s.

Podstawowym wymogiem jest złożenie egzaminu komorniczego i uzyskanie pozytywnej oceny. Obok tego niezbędne jest spełnienie wymogów, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 1–6 i 8 u.k.s., tj. posiadanie obywatelstwa polskiego, pełnej zdolności do czynności prawnej, nieskazitelnego charakteru, ukończenia wyższych studiów prawnych w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskania tytułu magistra prawa lub zagranicznych studiów prawnych uznanych w Rzeczypospolitej Polskiej. Konieczne jest spełnienie przesłanki

Fot. canva freedomz

niekaralności za przestępstwa lub przestępstwa skarbowe. Osoba ubiegająca się o powołanie na stanowisko asesora nie może być podejrzana o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe. Dodatkowo, winna odbyć aplikację komorniczą (art. 11 ust. 1 pkt 8 u.k.s.).

**POWÓLANIE NA STANOWISKO
ASESORA NASTĘPUJE
WYŁĄCZNIE NA WNIOSEK
OSOBY ZAINTERESOWANEJ.
WARUNKI, KTÓRE MUSI SPEŁNIAĆ
PRZYSZŁY ASESOR, OKREŚLONE
ZOSTAŁY W ART. 129 U.K.S.**

Alternatywą dla pracy jako asesor – bez konieczności złożenia egzaminu komorniczego oraz odbycia aplikacji – jest spełnienie przesłanek określonych w art. 11 ust. 1 pkt 1–6 oraz w art. 11 ust. 4 u.k.s. Z odbywania aplikacji zwolnione są osoby, które:

- wykonywały obowiązki aplikanta sądowego i aplikanta prokuratorskiego lub były zatrudnione na stanowisku asystenta prokuratora, starszego asystenta prokuratora, asystenta sędziego, starszego asystenta sędziego lub były zatrudnione

w Sądzie Najwyższym, Naczelnym Sądzie Administracyjnym, Trybunale Konstytucyjnym lub międzynarodowym organie sądowym, w szczególności Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Europejskim Trybunale Praw Człowieka, i wykonywały zadania odpowiadające czynnościom asystenta sędziego – w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego przez okres co najmniej 3 lat;

- wykonywały, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego w kancelarii adwokackiej, zespole adwokackim, spółce cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej lub komandytowo-akcyjnej – po ukończeniu wyższych studiów prawniczych przez okres co najmniej 3 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego;
- wykonywały, na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej, wymagające wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej – po ukończeniu wyższych studiów prawniczych przez okres co najmniej 3 lat, w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego;
- nie złożyły wniosku o powołanie na stanowisko komornika w terminie 5 lat od odbycia asesury komorniczej.

Inną możliwością dla kandydatów na stanowisko asesora jest spełnienie wymogów określonych w art. 11 ust. 1 pkt 1–6 oraz w art. 11 ust. 3 u.k.s. Nie jest konieczne odbycie aplikacji oraz uzyskanie pozytywnej oceny z egzaminu przez osoby, które ukończyły aplikację sędziowską, prokuratorską,

adwokacką, radcowską lub notarialną i zdały egzamin sędziowski, prokuratorski, adwokacki, radcowski lub notarialny, a także przed podmioty, które były zatrudnione na stanowisku referendarza sądowego.

Uznać należy, posiłkując się argumentacją *a maiori ad minus*, że skoro art. 11 ust. 2 u.k.s. przewiduje zwolnienie z odbycia aplikacji, złożenia egzaminu oraz z pracy w charakterze asesora przez okres dwóch lat dla osób ubiegających się o powołanie na stanowisko komornika, określonych w tym przepisie, to tym bardziej znajdzie on zastosowanie dla podmiotów składających wnioski o powołanie na stanowisko asesora.

Należy w pełni podzielić krytykę wyrażoną przez G. Julkego, który negatywnie odniósł się do braku minimalnego okresu zatrudnienia referendarza sądowego⁶. Tym samym, referendarz sądowy bez konieczności odbycia aplikacji komorniczej oraz złożenia egzaminu może zostać powołany na stanowisko asesora, gdy będzie zatrudniony chociażby jeden dzień⁷.

3. Wymagania na stanowiska asesora według ustawy o komornikach sądowych i egzekucji

Wymagania na stanowisko asesora komorniczego na gruncie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji określone zostały w art. 32.

Fot. canva-Jacob Lund

Jeśli wniosek o powołanie złożony zostanie w terminie 5 lat od dnia doręczenia uchwały komisji egzaminacyjnej o wyniku egzaminu komorniczego, to osoba ubiegająca się o stanowisko asesora musi sprostać wymogom określonym w art. 10 ust. 1–9 uoksie. Oznacza to, że musi: posiadać obywatelstwo polskie, mieć pełną zdolność do czynności prawnych, nieposzlakowaną opinię, ukończyć wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskać tytuł magistra prawa lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto nie jest dopuszczalna karalność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, co stwierdzone jest poprzez przedstawienie zaświadczenia o niekaralności. Przyszły asesor nie może być podejrzany o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe, co potwierdza, składając oświadczenie pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań (art. 12 ust. 1a uoksie). Niezbędna jest zdolność psychiczna i fizyczna pozwalająca na pełnienie obowiązków asesora komorniczego, którą ustala lekarz medycyny pracy. Warunkiem koniecznym jest odbycie aplikacji komorniczej oraz złożenie egzaminu komorniczego, lecz z tego obowiązku zwolniony jest referendarz sądowy, który pracował na tym stanowisku co najmniej 5 lat w okresie nie dłuższym niż 8 lat przed złożeniem wniosku o powołanie na stanowisko asesora (art. 32 ust. 1 pkt 2 uoksie).

Ponadto wymóg odbycia aplikacji komorniczej oraz złożenia egzaminu komorniczego nie dotyczy osób, które ukończyły aplikację sądową, prokuratorską, adwokacką, radcowską lub notarialną i zdały wymagany egzamin, oraz osób, które w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o powołanie na stanowisko asesora komorniczego były zatrudnione co najmniej 3 lata na stanowisku referendarza sądowego, starszego referendarza sądowego, aplikanta sądowego, aplikanta prokuratorskiego, asystenta prokurato-

ra, asystenta sędziego lub były zatrudnione w Sądzie Najwyższym, Trybunale Konstytucyjnym lub w międzynarodowym organie sądowym, w szczególności w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub Europejskim Trybunale Praw Człowieka i wykonywały zadania odpowiadające czynnościom asystenta sędziego (art. 10 ust. 3 uoksie).

JESLI WNIOSEK O POWOŁANIE
ZŁOŻONY ZOSTANIE
W TERMINIE 5 LAT OD DNIA
DORĘCZENIA UCHWAŁY KOMISJI
EGZAMINACYJNEJ O WYNIKU
EGZAMINU KOMORNICZEGO,
TO OSOBA UBIEGAJĄCA SIĘ
O STANOWISKO ASESORA
MUSI SPROSTAĆ WYMOGOM
OKREŚLONYM W ART.
10 UST. 1–9 UOKSIE.

Zwolnienie z obowiązku złożenia egzaminu komorniczego oraz odbycia aplikacji komorniczej dotyczy także sędziów, asesorów sądowych, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy, radców Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz osób posiadających stopień doktora nauk prawnych (art. 10 ust. 4 uoksie).

Natomiast od odbywania aplikacji komorniczej zwolnione zostały następujące kategorie podmiotów:

- osoby, które po ukończeniu wyższych studiów prawniczych przez okres co najmniej 3 lat w okresie nie dłuższym niż 6 lat przed dniem złożenia wniosku o dopuszczenie do egzaminu komorniczego wykonywały na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej wymagające wiedzy

prawniczej czynności bezpośrednio związane ze świadczeniem pomocy prawnej przez adwokata lub radcę prawnego lub notariusza;

- osoby, które w terminie określonym w art. 13a ust. 1 uoksie nie złożyły wniosku o powołanie na stanowisko komornika.

4. Ograniczenie w dostępie do zawodu czy przeoczenie ustawodawcy?

Wymogi dla kandydatów na stanowisko asesora komorniczego z pozoru wydają się tożsame. Zaszły jednak istotne zmiany, które mają charakter albo znacznego ograniczenia w dostępie do zawodu komornika sądowego, albo przeoczenia ustawodawcy. Kwestia ta zostanie rozstrzygnięta w dalszej części niniejszego artykułu.

Zwrócić należy uwagę chociażby na okoliczność, że na gruncie ustawy z 1997 r. o powołanie na stanowisko komornika sądowego, a tym samym również asesora, mogła ubiegać się osoba posiadająca stopień doktora nauk prawnych (art. 10 ust. 4 uoksie), bez odbywania aplikacji komorniczej oraz złożenia egzaminu. Natomiast zgodnie z art. 11 ust. 2 pkt 1 u.k.s. wymóg odbycia aplikacji komorniczej, złożenia egzaminu oraz dwuletniej asesury nie dotyczy osób, które uzyskały tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych. W tym przypadku należy uznać, że skoro te

osoby mogą zostać powołane na stanowisko komornika sądowego, to tym bardziej mogą ubiegać się o powołanie na stanowisko asesora komorniczego (*argumentum a maiori ad minus*).

Problem pojawia się jednak w odniesieniu do osób posiadających tytuł doktora nauk prawnych, uzyskany po wejściu w życie ustawy o komornikach sądowych, lecz w związku z planami podjętymi na gruncie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji z 1997 r., która obowiązywała do końca 2018 r. Zagadnienie to jest interesujące nie z punktu widzenia powołania takiego podmiotu na stanowisko komornika sądowego, bowiem możliwe byłoby przytoczenie wielu argumentów na poparcie zarówno poprzedniej regulacji, jak i aktualnej, ale z punktu widzenia powołania doktora nauk prawnych na stanowisko asesora komorniczego.

Trudność pojawia się wówczas, gdy takie osoby rozpoczęły studia doktoranckie pod rządami ustawy z 1997 r., a zakończyły je, uzyskując stopień doktora nauk prawnych już w trakcie obowiązywania ustawy o komornikach sądowych, która weszła w życie 1 stycznia 2019 r. Poprzez rozpoczęcie studiów należy rozumieć studia trzeciego stopnia stacjonarne lub niestacjonarne, z wyłączeniem doktoratów o charakterze eksternistycznym, bowiem te cechują się znacznymi odmiennościami. Studia stacjonarne lub niestacjonarne natomiast pozwalają na weryfikację efektów kształcenia, a także ustalenia daty rozpoczęcia tego kształcenia.

Jak wówczas postąpić z osobą, która rozpoczęła studia doktoranckie przed 31 grudnia 2018 r., a uzyskała tytuł naukowy po 1 stycznia 2019 r.? Wobec treści art. 11 ust. 2 i 3 u.k.s. tego rodzaju sytuacja zdaje się być przeoczeniem ustawodawcy. Warto zauważyć, że wprowadzono możliwość powołania na stanowisko komornika po upływie minimum czteroletniego okresu zatrudnienia na stanowisku związanym ze stosowaniem lub

tworzenia prawa od uzyskania stopnia naukowego. Skoro taka osoba może być powołana na stanowisko komornika po odbyciu praktyki zawodowej, niekoniecznie związanej z postępowaniem egzekucyjnym, to tym bardziej zdaje się, że powinna być dopuszczona do wykonywania pracy jako asesor komorniczy, która to praca jest przecież wykonywana pod nadzorem komornika sądowego. Komornik sądowy wystawia asesorowi zlecenie określające zakres czynności, do których ten drugi został upoważniony (art. 138–139 u.k.s.). W przypadku ewentualnych problemów związanych z brakiem umiejętności praktycznych, komornik nie zleci asesorowi wykonania określonych czynności.

Studia trzeciego stopnia, podjęte przed wejściem w życie ustawy o komornikach sądowych, których celem było kontynuowanie pracy zawodowej na stanowisku asesora komorniczego, winny być traktowane na równi z rozpoczętą przed wejściem w życie aplikacją komorniczą. Aplikacje komornicze rozpoczęte i niezakończone przed wejściem ustawy o komornikach sądowych odbywały się na dotychczasowych zasadach. Konieczne jest bowiem utrzymanie dotychczasowego stanu rzeczy, ponieważ proces kształcenia został już rozpoczęty wobec gwarancji ustawowej wynikającej z regulacji ustawy o komornikach sądowych i egzekucji⁸. Inne rozumienie tychże sytuacji godziłoby niewątpliwie w założenie pewności prawa oraz nie mogło-

”
**APLIKACJE KOMORNICZE
 ROZPOCZĘTE I NIEZAKOŃCZONE
 PRZED WEJŚCIEM USTAWY
 O KOMORNIKACH SĄDOWYCH
 ODBYWAŁY SIĘ NA
 DOTYCHCZASOWYCH ZASADACH.**

by się odbyć bez ewentualnego wydłużenia procesu kształcenia.

Mając na uwadze powyższe, należy dojść do przekonania, że w przypadku podjęcia decyzji o kontynuowaniu rozwoju naukowego przed 1 stycznia 2019 r. i rozpoczęciu przed tą datą studiów doktoranckich, a następnie po ich ukończeniu i zdobyciu tytułu naukowego, dopuszczalne jest złożenie wniosku o powołanie na stanowisko asesora komorniczego, a decyzja w tym przedmiocie powinna być pozytywna.

5. Pracownicy kancelarii komorniczych

Zarówno na gruncie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, jak i aktualnie obowiązującej ustawy o komornikach sądowych nie umożliwiono pracownikom kancelarii komorniczych, którzy ukończyli wyższe studia prawnicze, przystąpienia do egzaminu komorniczego bez odbycia aplikacji po wykazaniu określonego stażu pracy, jak ma to miejsce chociażby w przypadku pracowników kancelarii notarialnych (art. 11 ust. 4 pkt 3 u.k.s.).

Powyżej wskazaną zamienną kształcenia zawodowego co do zasady należy oceniać pozytywnie, bowiem podmioty, które spełnią określone warunki, po złożeniu egzaminu komorniczego i uzyskaniu pozytywnego wyniku, bez konieczności odbywania aplikacji komorniczej, będą mogły piastować

Fot. canva bongkarn thanyakij

stanowisko asesora komorniczego pod opieką komornika sądowego, w celu nauki wykonywania zawodu. Powinno to jednak działać w dwie strony. Próżno szukać w ustawie o notariacie⁹ analogicznej regulacji. Zauważyć można nawet pewien absurd, ponieważ osoba, która przepracuje trzy lata w kancelarii notarialnej będzie mogła przystąpić do egzaminu komorniczego, natomiast aby przystąpić do egzaminu notarialnego musi wykonywać na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej czynności wymagające wiedzy prawniczej związane z czynnościami wykonywanymi przez notariusza w kancelarii notarialnej przez cztery lata (art. 12 § 2 pkt 3 pr. not.). Zatem, aby przystąpić do egzaminu zawodowego, do którego praktyka w kancelarii notarialnej ma przygotować, należy pracować 4 lata, a w przypadku chęci przebranżowienia się, wystarczy, że podmiot jest zatrudniony w kancelarii notarialnej 3 lata i może przystąpić do egzaminu komorniczego.

Pomimo tego, że umożliwia się stosunkowo łatwe wykonywanie zawodu komornika sądowego przez osoby niezwiązane z kancelarią komorniczą i postępowaniem egzekucyjnym – tj. pracownikom kancelarii notarialnych, którzy po zdanym egzaminie komorniczym i dwuletniej praktyce będą mogli zostać powołani na stanowisko komornika sądowego – uniemożliwia się przystąpienie do egzaminu komorniczego bez odbycia aplikacji pracownikom kancelarii komorniczych. Wydaje się, że nie ma racjonalnych podstaw do różnicowania sytuacji pracowników kancelarii komorniczych od pracowników kancelarii notarialnej i tym samym wprowadzania pewnego rodzaju uprzywilejowania tej drugiej grupy.

Powyższe uregulowania są nie tylko niekorzystne dla osób, które, kończąc studia prawnicze, zainteresowane są odbyciem praktyki zawodowej, a następnie – po okresie przewidzianym w ustawach dotyczących

poszczególnych zawodów prawniczych – przystąpieniem do egzaminu zawodowego, ale również dla komorników sądowych. Wykwalifikowana kadra pracowników kancelarii komorniczych nie składa się wyłącznie z asesorów komorniczych. To asesorom przyznano dodatkowe uprawnienia. Równie istotne jest zatrudnianie odpowiedniej kadry administracyjno-biurowej, lecz uregulowania ustawowe ograniczają liczbę osób chętnych do pracy w kancelarii komorniczej. Rozwiązania przewidziane w ustawie o komornikach sądowych oraz w ustawie z 1997 r. są dla nich po prostu niekorzystne.

”
ISTOTNE JEST ZATRUDNIANIE
ODPOWIEDNIEJ KADRY
ADMINISTRACYJNO-BIUROWEJ,
LE CZ UREGULOWANIA
USTAWOWE OGRANICZAJĄ
LICZBĘ OSÓB CHĘTNYCH
DO PRACY W KANCELARII
KOMORNICZEJ.

Zdaje się, że ustawodawca, pomimo wprowadzania wielu regulacji dotyczących komorników sądowych, nakładania na nich coraz większej liczby zadań (np. badanie przedawnienia), zapomniał, że obecny system prawny odszedł od traktowania komorników sądowych jako zawodu *quasi*-prawniczego. Postępowanie egzekucyjne cieszy się coraz większym zainteresowaniem doktryny oraz judykatury, bowiem konieczne jest rozwiązywanie skomplikowanych problemów prawnych. Z tymi trudnościami na co dzień mierzy się organ egzekucyjny, który musi zastosować szereg przepisów prawa w celu prawidłowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Niezbędna jest analiza zawitych stanów faktycznych i prawnych, co wymaga prawidłowej subsumpcji nie tylko ustawy o komornikach sądowych, ustawy o kosztach komorniczych, przepisów kodeksu postępowania cywilnego, ale także chociażby kodeksu cywilnego, kodeksu spółek handlowych, ustawy o prawie upadłościowym czy restrukturyzacyjnym.

6. Podsumowanie

Mając na uwadze ograniczenia w dostępie do zawodu, stwierdzić należy, że komornik sądowy jako pracodawca ma przed sobą trudne zadanie. Regulacje ustawowe nie ułatwiają tej materii. Młodzi adepci prawa chętniej podejmą zatrudnienie chociażby w kancelarii notarialnej, bowiem staż pracy gwarantować będzie przystąpienie do egzaminu zawodowego bez konieczności odbywania aplikacji. Nadto, nawet jeżeli magister prawa zainteresowany jest wykonywaniem zawodu komornika sądowego, to praca w innej kancelarii niż komornicza jest dla niego po prostu bardziej opłacalna. Staż pracy w kancelarii komorniczej nie zwalnia go z obowiązku odbycia aplikacji. Ustawodawca winien wprowadzić analogiczne rozwiązania w odniesieniu do pracowników kancelarii

komorniczych, ponieważ aktualna regulacja nie zachęca do podejmowania zatrudnienia. Skutkuje to mniejszym zainteresowaniem pracą w kancelariach komorniczych.

” EKSPEKTATYWY POWINNY BYĆ CHRONIONE W SPOSÓB SZCZEGÓLNY Z UWAGI NA ZASADĘ PAŃSTWA PRAWNEGO, A W SZCZEGÓLNOŚCI ZASADĘ ZAUFIANIA OBYWATELA DO PAŃSTWA.

Idąc dalej, projektodawcy nowych rozwiązań w sposób nieprecyzyjny skonstruowali przepisy intertemporalne dotyczące podmiotów ubiegających się o powołanie na stanowisko asesora komorniczego. Logiczną konsekwencją jest odpowiednie stosowanie art. 286 u.k.s. do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed 1 stycznia 2019 r., a zakończyły je już pod rządami nowej ustawy. Przeciwnie stanowisko skutkowałoby naruszeniem zasady ochrony ekspektatywy nabywania prawa w sytuacji, gdy taki podmiot spełnił ustawowe regulacje pod rządami ustawy z 1997 r.¹⁰ Oczywiście, dyskusyjne jest – wobec braku uszczegółowienia przepisu przez ustawodawcę – chociażby to, czy każde rozpoczęcie studiów winno być traktowane jednakowo, np. w przypadkach, gdy tok nauki trwa dłużej niż przewidziany przez program. Niemniej jednak, wobec braku przepisu regulującego powyższą kwestię, należy uznać, że każde rozpoczęte studia doktoranckie w omówionym powyżej przedziale czasowym winny skutkować – w przypadku złożenia wniosku o powołanie na stanowisko asesora – powołaniem na stanowisko asesora (po

spełnieniu pozostałych ustawowych przesłanek). Ekspektatywy powinny być chronione w sposób szczególny z uwagi na zasadę państwa prawnego, a w szczególności zasadę zaufania obywatela do państwa¹¹.

Przypisy końcowe

- ¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 850 z późn. zm., dalej: u.k.s.
- ² T.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1309 z późn. zm., dalej: uoksie.
- ³ J. Szachta [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, red. M. Świeczkowska-Wójcikowska, J. Świeczkowski, Warszawa 2020, s. 946.
- ⁴ J. Prasalek [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, M. Świtkowski, LEX/el. 2021, komentarz do art. 294; M. Klonowski [w:] R. Reiwer (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis, komentarz do art. 294. Por. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o komornikach sądowych, druk nr 1582, zob. online: <https://www.sejm.gov.pl> [dostęp: 10 czerwca 2022 r.].
- ⁵ G. Julke [w:] G. Sikorski (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, Sopot 2019, s. 893.
- ⁶ Podobnie: J. Prasalek [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. M. Simbierowicz, M. Świtkowski, LEX/el. 2021, komentarz do art. 129. Odmienne stanowisko zajął: R. Reiwer, *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*. Wyd. 2, Warszawa 2021, Legalis, komentarz do art. 129.
- ⁷ G. Julke [w:] G. Sikorski (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, Sopot 2019, s. 398.
- ⁸ Por. P. Dzienis [w:] R. Reiwer (red.), *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2021, Legalis, komentarz do art. 286.
- ⁹ Ustawa z 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1192 z późn. zm.), dalej: pr. not.
- ¹⁰ Wyrok TK z dnia 24 października 2000 r., sygn. SK 7/00, LEX nr 44564.
- ¹¹ Stanowisko PG VIII TK 63/15 z 3 lipca 2015 r., zob. online: www.pk.gov.pl.

Już w sklepie Currenda!

www.sklep.currenda.pl

Pozycja asesora komorniczego w prawie polskim

redakcja naukowa
Andrzej Marciniak

OSRODEK NAUKOWO-SZKOLENIOWY
PRZY KRAJOWEJ RADZIE KOMORNICZEJ

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Nowy katalog przedmiotów wyłączonej z egzekucji komorniczej

**AGNIESZKA
ŻELAZNA**
Radczyni prawna

I. Zmiany w katalogu przedmiotów zwolnionych z egzekucji

Na mocy ostatnich przepisów nowelizujących ustawodawca prowadził liczne zmiany do katalogu przedmiotów dotychczas zwolnionych z egzekucji komorniczej. Na skutek wprowadzonych zmian doszło z jednej strony do rozszerzenia ustawowego katalogu wyłączeń, z drugiej zaś – do jego osobnego uzupełnienia przepisami rangi ustawowej z uwzględnieniem cech podmiotowych dotyczących osoby dłużnika, tj. sytuacji, gdy jest nim rolnik prowadzący gospodarstwo rolne.

II. Podstawowy katalog wyłączeń

Na mocy przepisów ustawy z 7 kwietnia 2022 r. o wyrobach medycznych¹, zmieniono katalog wyłączeń uregulowany w art. 829 k.p.c.², wskazując, iż wyłączeniu z egzekucji podlegają m.in.:

- nie tylko jak dotychczas – produkty lecznicze w rozumieniu przepisów ustawy z 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne³ niezbędne do funkcjonowania podmio-

tu leczniczego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej przez okres trzech miesięcy, lecz także

- niezbędne do funkcjonowania podmiotu leczniczego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej wyroby medyczne, wyposażenie wyrobów medycznych, systemy i zestawy zabiegowe, w rozumieniu przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/745 z 5 kwietnia 2017 r. w sprawie wyrobów medycznych, zmiany dyrektywy 2001/83/WE, rozporządzenia (WE) nr 178/2002 i rozporządzenia (WE) nr 1223/2009 oraz uchylenia dyrektyw Rady 90/385/EWG i 93/42/EWG (Dz.Ur.z.UE L 117 z 5 maja 2017, s. 1, z późn. zm.) oraz wyroby medyczne do diagnostyki *in vitro* i wyposażenie wyrobów medycznych do diagnostyki *in vitro*, w rozumieniu przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/746 z 5 kwietnia 2017 r. w sprawie wyrobów medycznych do diagnostyki *in vitro* oraz uchylenia dyrektywy 98/79/WE i decyzji Komisji 2010/227/UE (Dz.Ur.z.UE L 117 z 5 maja 2017, s. 176, z późn. zm.).

W uzasadnieniu wprowadzonych zmian, polegających z jednej strony na skreśleniu w art. 829 pkt 8 k.p.c.: „oraz niezbędne do jego funkcjonowania wyroby medyczne w rozumieniu przepisów ustawy z 20 maja 2010 r.

o wyrobach medycznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1565)”, a z drugiej – na dodaniu zupełnie nowej regulacji uwzględnionej w pkt 8¹ komentowanego przepisu, wyjaśniono, iż mają one na celu przede wszystkim zapewnienie sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego w obszarze wyrobów medycznych i wyrobów medycznych do diagnostyki *in vitro*, przyjmując jako podstawę wysoki poziom ochrony zdrowia z myślą o pacjentach i użytkownikach, z uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw działających w tym sektorze.

Nowe (zmienione) wyłączenia stosuje się od 26 maja 2022 r., tj. od daty wejścia w życie ustawy zawierającej przepisy zmieniające dotychczasową regulacją zawartą w art. 829 k.p.c.

III. Nowy katalog wyłączeń

Przepisami ustawy z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego⁴, dodano nowe (uregulowane dotychczas poza przepisami k.p.c.) wyłączenia z egzekucji, które unormowane zostały w art. 829¹–829⁴ k.p.c., zaś ich wspólną cechą jest wymóg istnienia przesłanki podmiotowej dotyczącej osoby dłużnika, tj. wyłączenia te dotyczą jedynie dłużnika będącego rolnikiem prowadzącym gospodarstwo rolne. Jak wyjaśnili to projektodawcy, ustawa nowelizująca, poprzez dodanie do k.p.c. nowych art. 829¹–829⁴, uregulowała zatem w sposób zgodny z wymaganiami wynikającymi z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 45 ust. 1 oraz art. 64 ust. 1, a także art. 92 ust. 1 Konstytucji kwestie związane ze szczególną ochroną rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne w przypadku skierowania egzekucji do należącego do niego majątku.

Tak też, jeżeli dłużnikiem jest rolnik prowadzący gospodarstwo rolne, egzekucji nie podlegają (art. 829¹ k.p.c.):

1) stado podstawowe zwierząt gospodarskich:

- a) bydła mlecznego,
- b) bydła mięsnego,
- c) koni,
- d) kóz,
- e) owiec,
- f) świń,
- g) drobiu,
- h) zwierząt futerkowych,
- i) innych gatunków, stanowiących podstawę produkcji zwierzęcej w gospodarstwie rolnym dłużnika.

Dodatkowo, zajęte zwierzęta hodowlane w rozumieniu ustawy z 10 grudnia 2020 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich⁵ wyłącza się spod egzekucji, jeżeli nie mogą być sprzedane osobie, która wykaże, że posiada gospodarstwo rolne, w którym istnieją warunki do dalszej hodowli tych zwierząt (nowy art. 829³ k.p.c.). Zgodnie z powołaną zaś wyżej ustawą, za „zwierzę hodowlane” uznaje się zwierzę hodowlane w rozumieniu art. 2 pkt 3 rozporządzenia 2016/1012, a w odniesieniu do zwierząt gospodarskich – odnośnie gatunków zaliczanych do: jeleniowatych, drobiu i zwierząt futerkowych oraz gatunków: alpaka (*Vicugna pacos*), jedwabnik morwowy (*Bombyx mori*) i pszczoła miodna (*Apis mellifera*) – zwierzę, które spełnia co najmniej jeden z następujących warunków:

- zostało wpisane do księgi hodowlanej lub rejestru;

Fot. canva cottombro z Pexels

Fot. canva.ictor

- jego rodzice i dziadkowie zostali wpisani do księgi hodowlanej lub rejestru tej samej rasy lub ras lub linii hodowlanej;
- jego wykorzystanie jest przewidziane w programie hodowlanym prowadzonym dla danej księgi hodowlanej lub rejestru;
- 2) zwierzęta gospodarskie – poza stadem podstawowym – w drugiej połowie okresu ciąży i w okresie odchowu potomstwa oraz źrebięta do 6 miesięcy, cielęta do 4 miesięcy, jagnięta do 3 miesięcy, prosięta do 2 miesięcy i kozłęta do 5 miesięcy;
- 3) stado użytkowe drobiu, co do którego zawarto umowę na dostawę ptaków z tego stada lub produktów pochodzących od tych ptaków;
- 4) zwierzęta futerkowe, co do których hodowca zawarł umowę na dostawę skór tych zwierząt;
- 5) rodziny pszczoły pszczoły miodnej (*Apis mellifera*) wraz z zasiedlonymi przez te rodziny ulami;
- 6) podstawowe maszyny, narzędzia i urządzenia rolnicze w liczbie niezbędnej do pracy w gospodarstwie rolnym dłużnika, w tym
 - 7) ciągniki rolnicze z maszynami i sprzętem współpracującym, samobieżne maszyny rolnicze niezbędne do uprawy, pielęgnacji, zbioru i transportu ziemiopłodów;
 - 7) silosy na zboża i pasze;
 - 8) zapasy paliwa i części zamienne niezbędne do normalnej pracy ciągnika i maszyn rolniczych, na okres niezbędny do zakończenia cyklu produkcyjnego;
 - 9) materiał siewny, zboże i inne ziemiopłody niezbędne do siewów lub sadzenia w gospodarstwie rolnym dłużnika w ilości niezbędnej w danym roku gospodarczym;
 - 10) zapasy opału na okres 6 miesięcy;
 - 11) nawozy, środki ochrony roślin oraz środki wspomagające uprawę roślin, w ilości niezbędnej na dany rok gospodarczy dla gospodarstwa rolnego dłużnika;
 - 12) zapasy paszy i ściółki dla inwentarza wymienionego w pkt 1–4 powyżej, do najbliższych zbiorów;
 - 13) podstawowy sprzęt techniczny niezbędny do zakończenia cyklu danej technologii produkcji w przypadku gospodarstwa specjalistycznego;

- 14) zaliczki na poczet dostaw produktów rolnych;
- 15) budynki gospodarcze i grunty rolne niezbędne do hodowli zwierząt w proporcji uzależnionej od wielkości stada podstawowego i niezbędnej nadwyżki inwentarza;
- 16) budynki gospodarcze magazynowe, składowe, przechowalnie oraz szklarnie, tunele foliowe i inspekty do prowadzenia produkcji roślinnej w gospodarstwie rolnym dłużnika wraz z wyposażeniem.

Dodatkowo ustawodawca w nowym art. 829² k.p.c. postanowił, iż niezależnie od wyłączeń, o których mowa w art. 829¹ k.p.c., egzekucji nie podlegają także:

- 1) nadwyżka inwentarza żywego ponad stado podstawowe; oraz
- 2) przedmioty, o których mowa w art. 829¹ pkt 6, 8, 9, 11–13 i 15 k.p.c., ponad ilości wymienione w tych przepisach;

– jeżeli komornik, po zasięgnięciu opinii izby rolniczej właściwej ze względu na położenie gospodarstwa rolnego dłużnika, uzna je za niezbędne do prowadzenia tego gospodarstwa.

Ponieważ istotą wprowadzonych wyłączeń spod egzekucji sądowej jest zapewnienie możliwości ciągłości funkcjonowania gospodarstwa rolnego prowadzonego przez dłużnika, stąd też ich zakresem objęte są w szczególności: zwierzęta, ruchomości i nieruchomości funkcjonalnie niezbędne do prawidłowego funkcjonowania gospodarstwa rolnego.

Ustawa nowelizująca wprowadziła zarazem do k.p.c. nowy mechanizm, związany z badaniem niezbędności przedmiotów objętych egzekucją, do prowadzenia gospodarstwa rolnego przez dłużnika będącego rolnikiem, celem ustalenia, czy przedmioty te również objęte będą zwolnieniem z egzekucji.

Zgodnie zaś z powyższym mechanizmem, komornik, w terminie 3 dni od dokonania zajęcia, zobowiązany został do wystąpienia do izby rolniczej – właściwej ze względu na położenie gospodarstwa rolnego dłużnika – z wnioskiem o wydanie (w terminie 21 dni od dnia doręczenia tego wniosku), opinii, czy zajęte przedmioty są niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego. Do wniosku komornik załącza jednocześnie odpis protokołu zajęcia składników majątku dłużnika oraz informację o łącznej wysokości dochodzonych od dłużnika należności. Do czasu wydania przedmiotowej opinii komornik zobligowany został zaś do wstrzymania się z dokonaniem czynności egzekucyjnych dotyczących nadwyżki inwentarza żywego ponad stado podstawowe oraz przedmiotów, o których mowa w art. 829¹ pkt 6, 8, 9, 11–13 i 15 k.p.c.

W uzasadnionych przypadkach, gdy zaistnieją wątpliwości co do treści przedmiotowej opinii, komornik może zaś powołać biegłego na okoliczność ustalenia dopuszczalnego zakresu zajęcia. Co ważne – w razie rozbieżności między opinią izby rolniczej a opinią biegłego komornik związany jest opinią biegłego. Powyższe rozwiązanie stanowi zarazem wyłom od ogólnej reguły stosowanej w prawie cywilnym procesowym, zgodnie z którą opinia biegłego ma jedynie charakter pomocniczy, a rozstrzygnięcia należą do organu prowadzącego postępowanie.

Co istotne, ustawodawca w nowym art. 829² § 3 k.p.c. przesadził jednocześnie, iż opinia izby rolniczej właściwej ze względu na położenie gospodarstwa rolnego dłużnika nie stanowi zarazem informacji w rozumieniu art. 761 § 1¹ k.p.c., a więc informacji udzielanej przez uczestnika postępowania egzekucyjnego na żądanie komornika. Nie stosuje się tu również art. 762 k.p.c., przewidującego możliwość nałożenia przez komornika grzywny za nieuzasadnioną odmowę udzielenia wyjaśnień lub informacji. Jak wyjaśnia

się to w doktrynie⁶, rozróżnienie opinii wydawanej przez izbę rolniczą od informacji uzyskiwanej w trybie art. 761 k.p.c. jest oczywiste z uwagi na ocenny charakter opinii wyrażanej przez organ izby uprawniony do jej reprezentacji, w przeciwieństwie do informacji, która ma jedynie charakter zbioru danych niezbędnych organowi egzekucyjnemu.

Skutkiem uznania zaś nadwyżki inwentarza żywego ponad stado podstawowe oraz przedmiotów, o których mowa w art. 829¹ pkt 6, 8, 9, 11–13 i 15 k.p.c., za niezbędne do prowadzenia gospodarstwa rolnego dłużnika, jest umorzenie postępowania egzekucyjnego w tym zakresie.

”
W UZASADNIONYCH PRZYPADKACH, GDY ZAISTNIEJĄ WĄTPLIWOŚCI CO DO TREŚCI PRZEDMIOTOWEJ OPINII, KOMORNIK MOŻE ZAŚ POWOŁAĆ BIEGŁEGO NA OKOLICZNOŚĆ USTALENIA DOPUSZCZALNEGO ZAKRESU ZAJĘCIA.

Jednocześnie ustawodawca – w dodanym przepisie art. 829⁴ k.p.c. – objął szczególną ochroną roszczenia dochodzone przez wierzycieli alimentacyjnych. Tak też, w sprawach o egzekucję alimentów lub renty mającej charakter alimentów, jak również w sprawach o egzekucję należności powstałych w związku z pracą zarobkową, wykonywaną w gospodarstwie rolnym dłużnika, nie stosuje się przepisów art. 829¹ pkt 1, 3–5 i 14 k.p.c. oraz art. 829² k.p.c., chyba że egzekucja dotyczy świadczeń zaległych za okres dłuższy niż 6 miesięcy. Jeżeli w toku egzekucji doszło

zaś do sprzedaży rzeczy ruchomej albo przejęcia jej na własność przez wierzyciela, a cena nabycia przekracza wysokość zaległości za okres, o którym mowa wyżej, nadwyżkę zaliczyć należy na poczet pozostałych wymagalnych świadczeń.

Na tle powyższych regulacji należy zauważyć zatem, że ustawodawca przeniósł do k.p.c. (art. 829¹–829⁴ k.p.c.) postanowienia uchylonego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2017 r. w sprawie określenia przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo, które nie podlegają egzekucji⁷. Jak wyjaśnia się to w doktrynie⁸, powyższe stanowi zaś konsekwencję przyjęcia, że w świetle Konstytucji RP wszelkie wyłączenia spod egzekucji, które dotyczą zwierząt i rzeczy ruchomych, niezbędnych do prowadzenia gospodarstwa rolnego, powinny być regulowane ustawowo, a nie w akcie wykonawczym, który nie powinien zastępować, uzupełniać czy modyfikować przepisów rangi ustawowej. Wyjątkiem jest rozwiązanie zawarte w art. 829² § 2 zdanie pierwsze k.p.c., które w porównaniu z § 2 ust. 2 zdanie pierwsze powołanego wyżej rozporządzenia, zakłada wydłużenie (z 14 do 21 dni) terminu wyznaczonego izbom rolniczym na wydanie opinii w przedmiocie zasadności wyłączenia spod egzekucji nadwyżki inwentarza żywego bądź przedmiotów w ilości większej niż wynika to z przepisów art. 829¹ k.p.c.

Przepisami zmieniającymi uchylono zarazem dotychczasową regulację, zawartą w art. 830 k.p.c., zawierającą upoważnienie ustawowe do wydania aktu wykonawczego określającego, jakie przedmioty należące do rolnika prowadzącego gospodarstwo nie podlegają egzekucji.

Na podstawie zaś dodanego ustawą nowelizującą z 27 stycznia 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego⁹ art. 829⁵ k.p.c., nowych przepisów, tj. art. 829¹–829⁴ k.p.c. nie stosuje się w razie równoczesnego skierowania egzekucji do wszystkich nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego prowadzonego przez dłużnika. Powyższa regulacja stanowi zatem przeniesienie do przepisów k.p.c., normy zawartej uprzednio w § 5 uchylonego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2017 r. Rozwiązanie przewidziane w art. 829⁵ k.p.c. znajduje przy tym zastosowanie do postępowań egzekucyjnych wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, tj. przed 26 lutego 2022 r.

Dodane przepisami art. 829¹–829⁴ k.p.c. wyłączenia stosuje się zaś od 10 stycznia 2022 r., tj. od daty wejścia w życie ustawy nowelizującej. Przy czym zgodnie z przepisem przejściowym do egzekucji z inwentarza żywego lub przedmiotów należących do rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

IV. Zmiana zakresu wyłączeń odnośnie dochodów uzyskiwanych przez dłużnika

Zmianie uległy w ostatnim czasie również regulacje zawarte w art. 833 k.p.c., odnoszącym się do zasad egzekucji prowadzonej z dochodów uzyskiwanych przez dłużnika. Powyższe zmiany objęły zaś § 6, 7 i 9 powołanego wyżej przepisu.

Tak też, zgodnie ze zmienioną ustawą z 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym¹⁰, przepisem art. 833 § 6 k.p.c., do dochodów niepodlegających egzekucji dodano – opisany w przepisach tejże ustawy – rodzinny kapitał opiekuńczy. Nie podlega egzekucji również dodatek osłony, o którym mowa z kolei w ustawie z 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym¹¹ oraz dofinansowanie obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna, o którym mowa w art. 64c ust. 1 ustawy z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3¹².

Na podstawie z kolei zmian wprowadzonych do art. 833 § 7 k.p.c., nie podlegają egzekucji również – od 1 stycznia 2022 r. – świadczenia, dodatki i inne kwoty, o których mowa w art. 31 ust. 1, art. 80 ust. 1, art. 81, art. 83 ust. 1 i 4, art. 84 pkt 2 i 3 i art. 140 ust. 1 pkt 1 ustawy z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹³, oraz środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, o których mowa w art. 83 ust. 2 i art. 84 pkt 1 powyżej powołanej ustawy, w części przysługującej na umieszczone w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka dzieci i osoby, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

”
ZGODNIE Z PRZEPISEM
PRZEJŚCIOWYM DO EGZEKUCJI
Z INWENTARZA ŻYWEGO LUB
PRZEDMIOTÓW NALEŻĄCYCH
DO ROLNIKA PROWADZĄCEGO
GOSPODARSTWO
ROLNE WSZCZĘTYCH
I NIEZAKOŃCZONYCH PRZED
DNIEM WEJŚCIA W ŻYCIE
TEJ USTAWY STOSUJE SIĘ
PRZEPISY DOTYCHCZASOWE.

Na zakończenie – zgodnie z nowym art. 833 § 9 k.p.c., dodanym przepisami ustawy z 11 sierpnia 2021 r. o kasach zapomogowo-pożyczkowych¹⁴, egzekucji nie podlegają także – od 11 października 2021 r. – zapomogi udzielone na podstawie powołanej ustawy.

Przypisy końcowe

- ¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 974 ze zm.
- ² Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.) – dalej: „k.p.c.”.
- ³ T.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 981 ze zm.
- ⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 2289.
- ⁵ Dz.U. z 2021 r. poz. 36 ze zm.
- ⁶ K. Flaga-Gieruszyńska, *Ograniczenie egzekucji* [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Wyd. 11, Warszawa 2022, s. 1725–1745.
- ⁷ Dz.U. z 2017 r. poz. 1385.
- ⁸ K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*
- ⁹ Dz.U. z 2022 r. poz. 366.
- ¹⁰ Dz.U. z 2021 r. poz. 2270 ze zm.
- ¹¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 1.
- ¹² T.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2270 ze zm.
- ¹³ T.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 447 ze zm.
- ¹⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1666 ze zm.

Fot. canva wutzkoh

Już w sklepie Currendy!
www.sklep.currenda.pl

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Postępowanie o zatwierdzenie układu i jego wpływ na postępowanie egzekucyjne

Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych wchodzi w skład szeroko rozumianego postępowania cywilnego. Nie funkcjonuje ono jednak w oderwaniu od innych postępowań egzekucyjnych. W literaturze często są omawiane relacje między postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem egzekucyjnym. W rozważaniach nad prawem do sądu postępowanie egzekucyjne jest postrzegane jako drugi (kolejny) etap postępowania rozpoznawczego.

DR MONIKA GED
Radczyni prawna

Wstęp

W ramach postępowania egzekucyjnego następuje realizacja prawa wierzyciela do wykonania orzeczenia sądowego. Z nieco innej perspektywy należy rozważyć relację między

postępowaniami restrukturyzacyjnymi a postępowaniem egzekucyjnym. Można się pokusić o stwierdzenie, że relacja ta odbywa się jednokierunkowo. Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego wywołuje określone skutki w obszarze postępowania egzekucyjnego. Odwrotna zależność zasadniczo nie występuje. Wśród postępowań restrukturyzacyjnych wyróżnia się m.in. postępowanie o zatwierdzenie układu. Jest to najbardziej odformalizowane postępowanie restrukturyzacyjne¹. Ponieważ jego przeważająca część obejmuje etap pozasądowy, w dotychczasowym stanie

prawnym nie wpływało ono w żaden sposób na dopuszczalność prowadzenia postępowania egzekucyjnego. Między innymi z tego powodu zainteresowanie dłużników tym postępowaniem było znikome. Nie zapewniało im bowiem ochrony przed działaniami wierzycieli. Ochrona pojawiała się dopiero z chwilą wydania przez sąd postanowienia o zatwierdzeniu układu. Stan ten uległ zmianie w wyniku uchwalonych w ostatnim czasie nowelizacji. Wobec tego zaistniała potrzeba ponownego przeanalizowania wpływu postępowania o zatwierdzenie układu na postępowania egzekucyjne oraz ustalenia, czy przyjęte rozwiązania są trafne.

Charakterystyka postępowań restrukturyzacyjnych

W ustawie z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne² wyróżniono cztery postępowania restrukturyzacyjne. Są to: postępowanie o zatwierdzenie układu, przyspieszone postępowanie układowe, postępowanie układowe oraz postępowanie sanacyjne (art. 2 pr. rest.). Jak wskazano w literaturze, wspólnym elementem wszystkich tych postępowań jest układ będący restrukturyzacją zobowiązań dłużnika, zawierany za zgodą odpowiedniej większości wierzycieli³. Na podstawie regulacji przewidzianych dla każdego z powyższych postępowań dłużnik ma możliwość wyboru adekwatnych narzędzi odpowiadających potrzebom jego przedsiębiorstwa⁴. Jednak zastosowanie każdej z wymienionych procedur jest uzależnione od sumy wierzytelności spornych⁵. Jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, dłużnik ma możliwość wyboru między postępowaniem o zatwierdzenie układu a przyspieszonym postępowaniem układowym, a w razie potrzeby przeprowadzenia głębszej restrukturyzacji – postępowania sa-

Fot. canva - pawita warasiri's Images

nacyjnego. W wypadku sumy wierzytelności spornych przekraczającej 15% wybór zostaje ograniczony do postępowania układowego oraz sanacyjnego.

Cel postępowania restrukturyzacyjnego

W myśl art. 3 ust. 1 pr. rest. celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w wypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. W doktrynie przyjmuje się, że „postępowanie restrukturyzacyjne ma zapobiegać upadłości poprzez zawarcie układu uwzględniającego określone propozycje układowe”⁶. A. Hrycaj zwraca uwagę na przedmiot postępowania restrukturyzacyjnego, którym w jej ocenie nie jest restrukturyzacja przedsiębiorstwa dłużnika postrzegana jako proces ekonomiczny, tj. przez pryzmat działań ukierunkowanych na osiągnięcie poprawy wyników finansowych i sytuacji rynkowej przedsiębiorstwa⁷. W ocenie autorki restrukturyzacja w rozumieniu ustawy Prawo restrukturyzacyjne polega wyłącznie na zawarciu układu z wierzycielami, a w postępowaniu sanacyjnym – dodatkowo – na przeprowadzeniu działań sanacyjnych

z jednoczesnym zabezpieczeniem słuszných praw wierzycieli⁸. W konsekwencji cel prawa restrukturyzacyjnego polega na stworzeniu takich instrumentów prawnych, które pozwolą na rozwiązanie trudnej sytuacji dłużnika wynikającej z jego niewypłacalności bądź zagrożenia niewypłacalnością i związanego z tym konfliktu z wierzycielami w sposób angażujący wierzycieli do aktywnego zarządzania przebiegiem postępowania restrukturyzacyjnego, zabezpieczenie ich słuszných praw oraz uniknięcie upadłości dłużnika, a w postępowaniu sanacyjnym – umożliwienie mu przywrócenia zdolności do wykonywania zobowiązań⁹. Spodziewanym efektem końcowym powinno być zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika jako całości¹⁰.

Wymienione cele postępowania restrukturyzacyjnego wymagały odpowiedniego ukształtowania relacji pomiędzy każdym z czterech postępowań restrukturyzacyjnych a postępowaniem egzekucyjnym. Oprócz funkcji sanacyjnej i windykacyjnej postępowania restrukturyzacyjne pełnią również funkcję profilaktyczną¹¹. Jak wskazano powyższej, ostatecznym wynikiem postępowania restrukturyzacyjnego powinno być zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika. Nieco inaczej sprawa przedstawia się w postępowaniu egzekucyjnym, które zmierza do wyegzekwowania świadczenia należnego wierzycielowi indywidualnemu. Z tego względu do podstawowych funkcji egzekucji sądowej zalicza się funkcję ochronną, wychowawczą oraz represyjną¹².

Charakterystyka postępowania o zatwierdzenie układu

Postępowanie o zatwierdzenie układu jest oceniane jako szybkie, stosunkowo odformalizowane oraz angażujące sąd w sposób minimalny¹³. W tym postępowaniu etap sądowy rozpoczyna się wraz ze złożeniem wniosku o zatwierdzenie układu,

a kończy z chwilą zatwierdzenia go przez sąd¹⁴. Procedura przygotowująca do złożenia wniosku o zatwierdzenie układu jest przeprowadzana przez dłużnika przy udziale nadzorca układu (tzw. etap przedsądowy). Do czynności, które należy na tym etapie przeprowadzić, należy sporządzenie spisów wierzytelności i wierzytelności spornych, wstępnego planu restrukturyzacyjnego oraz przeprowadzenie głosowania wierzycieli nad układem.

OCHRONA PRZED EGZEKUCJĄ
POJAWIAŁA SIĘ DOPIERO
W MOMENCIE WYDANIA
PRZEZ SĄD POSTANOWIENIA
W PRZEDMIOCIE ZATWIERDZENIA
UKŁADU (ART. 224 UST. 2 W ZW.
Z ART. 259 I 260 PR. REST.).

Wybór tego postępowania jest jednak uwarunkowany możliwością przeprowadzenia samodzielnego zbierania głosów¹⁵. W przeciwnym wypadku nie dojdzie do przyjęcia układu przez wierzycieli, a w konsekwencji do zatwierdzenia układu przez sąd.

W dotychczasowym stanie prawnym postępowanie o zatwierdzenie układu nie cieszyło się popularnością wśród podmiotów zagrożonych niewypłacalnością. Podstawowym czynnikiem wpływającym na taki stan rzeczy był fakt, że w tym postępowaniu nie ustanowiono ochrony dłużnika przed egzekucją na podobieństwo chociażby postępowania układowego czy sanacyjnego¹⁶. Ochrona przed egzekucją pojawiała się dopiero w momencie wydania przez sąd postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu (art. 224 ust. 2 w zw. z art. 259 i 260 pr. rest.).

Regulacje te zostaną szczegółowo omówione w dalszej części niniejszego artykułu.

Postępowanie zabezpieczające

W postępowaniu o zatwierdzenie układu nie przeprowadza się postępowania zabezpieczającego¹⁷. Wynika to bezpośrednio z art. 226 ust. 1 pr. rest., w myśl którego w postępowaniu o zatwierdzenie układu nie stosuje się przepisów o zabezpieczeniu.

W postępowaniu o otwarcie postępowania układowego (art. 268–269 pr. rest.) oraz w postępowaniu o otwarcie postępowania sanacyjnego (art. 286–287 pr. rest.) sąd może zabezpieczyć majątek dłużnika m.in. przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego oraz uchylene zajęcia rachunku bankowego. Zabezpieczenie ma zapobiegać obniżeniu wartości majątku dłużnika czy też

pogorszeniu możliwości zaspokojenia wierzycieli¹⁸.

Postępowanie o zatwierdzenie układu w przeważającej części odbywa się bez udziału sądu, a ingerencja w majątek dłużnika jest nieznaczna, co skutkuje brakiem ochrony przed egzekucją. Ponadto zbieranie głosów wierzycieli w celu przyjęcia układu odbywa się zazwyczaj na etapie, kiedy problemy ekonomiczne dłużnika nie znajdują się w fazie zaawansowanej¹⁹. Z tego względu nieuzasadnione byłoby zabezpieczenie majątku dłużnika, w szczególności przez zawieszenie postępowań egzekucyjnych.

Uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne

Ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych

udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19²⁰ ustawodawca wprowadził do polskiego porządku prawnego tzw. uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne (UPR). W założeniach zawartych w uzasadnieniu projektu tej ustawy przewidziano możliwość prowadzenia postępowania o zatwierdzenie układu pozwalającego na szybsze i efektywniejsze zawarcie układu z wierzycielami z zapewnieniem ochrony słusznych praw wierzycieli²¹. Nowy rodzaj postępowania miał obowiązywać w okresie, w którym miały się pojawić negatywne skutki ekonomiczne dla przedsiębiorców wynikające z rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2. Najważniejszym z nich było objęcie dłużnika ochroną przed wierzycielami już z chwilą dokonania obwieszczenia o otwarciu tego postępowania. Z dniem dokonania obwieszczenia do dnia umorzenia lub zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu:

- postępowania egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem oraz dotyczące wierzytelności, o której stanowił art. 17 uUPR²², wszczęte przed dniem otwarcia tego postępowania, ulegały zawieszeniu z mocy prawa (art. 16 ust. 3 pkt 1 uUPR);
- wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem oraz wierzytelności, o której była mowa w art. 17 uUPR, było niedopuszczalne (art. 16 ust. 3 pkt 2 uUPR).

Natomiast zgodnie z art. 20 ust. 1 uUPR, postępowanie to podlegało umorzeniu z mocy prawa, jeżeli w terminie czterech miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia nie wpłynął do sądu wniosek o zatwierdzenie układu. Na wniosek dłużnika, wierzyciela albo innej oso-

Z OPUBLIKOWANEGO W 2021 R. RAPORTU FUNDACJI COURT WATCH POLSKA WYNIKA, ŻE UPROSZCZONE POSTĘPOWANIE RESTRUKTURYZACYJNE W OKRESIE JEGO OBOWIĄZYWANIA STAŁO SIĘ JEDNYM Z NAJPOPULARNIEJSZYCH POSTĘPOWAŃ RESTRUKTURYZACYJNYCH.

by mającej w tym interes prawny sąd wydawał postanowienie stwierdzające umorzenie postępowania z mocy prawa (ust. 2).

W przepisach dotyczących tzw. uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego wyłączono zastosowanie art. 36 ust. 1 pr. rest. przewidującego, że zawarcie umowy z nadzorcą układu nie ogranicza dłużnika w zarządzie jego majątkiem (art. 22 ust. 1 zd. 1 uUPR). Od dnia dokonania obwieszczenia do dnia umorzenia lub zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu dłużnik mógł dokonywać czynności zwykłego zarządu. Na dokonanie czynności przekraczających zwykły zarząd wymagana była zgoda nadzorca układu. Zgoda mogła być udzielona również po dokonaniu czynności, w terminie trzydziestu dni od dnia jej dokonania. Czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu dokonana bez wymaganej zgody była nieważna (art. 22 ust. 1 uUPR). Szczegółowe regulacje dotyczące zgody nadzorca sądowego zawierały również regulacje z ust. 2 i 3 art. 22 uUPR.

Początkowo czas obowiązywania nowej regulacji ograniczono do 30 czerwca 2021 r., następnie przedłużono go do 30 listopada 2021 r.²³

Z opublikowanego w 2021 r. raportu Fundacji Court Watch Polska wynika, że uprosz-

W STANIE PRAWNYM
OBOWIĄZUJĄCYM OD 1 GRUDNIA
2021 R. POSTĘPOWANIE
O ZATWIERDZENIE UKŁADU
MOŻE PRZEBIEGAĆ W DWÓCH
WARIANTACH. PIERWSZY,
TZW. KLASYCZNY, ODBYWA
SIĘ NA DOTYCHCZASOWYCH
ZASADACH, DRUGI – NA
ZASADACH ZBLIŻONYCH DO
TYCH OBOWIĄZUJĄCYCH
DO 30 LISTOPADA 2021 R.
W UPROSZCZONYM
POSTĘPOWANIU
RESTRUKTURYZACYJNYM.

czone postępowanie restrukturyzacyjne w okresie jego obowiązywania stało się jednym z najpopularniejszych postępowań restrukturyzacyjnych. W lipcu 2020 r. wszczęto 30 uproszczonych postępowań restrukturyzacyjnych, a w czerwcu 2021 r. już 236. Stanowiło to wzrost miesięcznego wpływu o 687% w ciągu roku²⁴. Co istotne, we wskazanym okresie nie zaobserwowano wzrostu liczby innych postępowań restrukturyzacyjnych ani upadłościowych²⁵. Według raportu od chwili wejścia w życie przepisów o UPR odnotowano 1251 otwartych UPR, stanowiących 84% postępowań restrukturyzacyjnych²⁶. Dla porównania najmniej popularnym w tym okresie było postępowanie o zatwierdzenie układu (< 1%)²⁷. Do zawarcia układu doszło w 48% wszystkich otwartych UPR. Według danych z pierwszej połowy listopada 2021 r. połowa wniosków o zatwierdzenie układu została rozpoznana. 86% spośród złożonych wniosków o zatwierdzenie układu została rozpoznana

pozytywnie, a 14% zostało oddalonych lub odrzuconych (sporadycznie). 34% postępowań umorzono z mocy prawa z powodu niezłożenia wniosku o zatwierdzenie układu w wymaganym przez prawo terminie. Natomiast w 220 sprawach (18%) nie udało się ustalić wyniku postępowania²⁸.

Przytoczone dane z raportu wskazują duże zainteresowanie dłużników tą formą restrukturyzacji. Przesądziła o tym przede wszystkim ochrona przed działaniami wierzyciela w postaci zawieszenia postępowań egzekucyjnych z mocy samego prawa z chwilą dokonania obwieszczenia o otwarciu tego postępowania. Czynniki te stały się impulsem do wprowadzenia na stałe do Prawa restrukturyzacyjnego rozwiązań zbliżonych do uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego.

Zmiany dokonane ustawą z dnia 28 maja 2021 r.

Ustawą z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw²⁹, która weszła w życie 1 grudnia 2021 r., w przepisach pr. rest. dotyczącego postępowania o zatwierdzenie układu dokonano zmian mających m.in. przenieść rozwiązania obowiązujące w tzw. uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym, które cieszyło się dużym zainteresowaniem w okresie jego obowiązywania³⁰.

W stanie prawnym obowiązującym od 1 grudnia 2021 r. postępowanie o zatwierdzenie układu może przebiegać w dwóch wariantach. Pierwszy, tzw. klasyczny, odbywa się na dotychczasowych zasadach, drugi – na zasadach zbliżonych do tych obowiązujących do 30 listopada 2021 r. w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym³¹. W drugim wariantcie dłużnik korzysta z ochrony przed egzekucją już z chwilą obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego.

W związku z tym, że postępowanie o zatwierdzenie układu w nowym kształcie wprowadza wyłom w dotychczas obowiązujących zasadach ochrony dłużnika przed wierzycielami, należy dokonać omówienia tego postępowania oraz sposobu jego oddziaływania na sądowe postępowania egzekucyjne. Zagadnienia szczegółowe należy rozpocząć od omówienia podstawowych założeń nowej regulacji.

Wśród najważniejszych zmian dokonanych nowelizacją z 28 maja 2021 r. wymienia się m.in. obowiązek prowadzenia przez nadzorcę układu akt sprawy w systemie teleinformatycznym oraz ich udostępniania (art. 211a pr. rest.); rozszerzenie regulacji dotyczących głosowania nad układem o możliwość przeprowadzenia zgromadzenia wierzycieli (art. 212 ust. 3 pr. rest.)³²; obowiązek nadzorcy układu zbierania głosów wierzycieli (art. 212 ust. 1 pr. rest.); ochronę majątku dłużnika przed egzekucją i wypowiedaniem umów przez kontrahentów (art. 226a–226g pr. rest.)³³.

Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego

W literaturze przyjmuje się, że otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego następuje wskutek zakończenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku restrukturyzacyjnego³⁴. W wyniku uwzględnienia wniosku restrukturyzacyjnego sąd wydaje postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego. Postanowienie takie wydawane jest w przyspieszonym postępowaniu układowym, postępowaniu układowym oraz postępowaniu sanacyjnym. Do otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego nie dochodzi jednak w postępowaniu o zatwierdzenie układu³⁵. W postępowaniu tym ustalenie dnia układowego stanowi odpowiednik otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (art. 211 ust. 1 pr. rest.)³⁶. Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego powstają

z dniem układowym (art. 189 ust. 2 pr. rest.). Jednak w wyniku nowelizacji przepisów o postępowaniu o zatwierdzeniu układu niektóre skutki dotychczas związane z ustaleniem dnia układowego zostały powiązane z obwieszczeniem o ustaleniu dnia układowego³⁷.

Obwieszczenie o ustaleniu dnia układowego

Podobnie jak dotychczas, w celu przeprowadzenia postępowania o zatwierdzenie układu, dłużnik jest zobowiązany do zawarcia umowy o sprawowanie nadzoru z doradcą restrukturyzacyjnym spełniającym wymogi określone w art. 24 pr. rest. (art. 210 ust. 1 pr. rest.)³⁸

Wyłącznie nadzorca dokonuje obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego Krajowego Rejestru Zadłużonych³⁹. Co istotne, dokonanie obwieszczenia odbywa się bez udziału sądu⁴⁰.

Zgodnie z art. 211 ust. 2 pr. rest. dzień układowy przypada nie wcześniej niż trzy miesiące i nie później niż dzień przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzenie układu. Ponadto według stanu z dnia układowego określa się uprawnienia wierzycieli do głosowania nad układem⁴¹ oraz skutki przyjętego układu (art. 211 ust. 3 pr. rest.). Wierzytelności powstałe po dniu układowym nie

Fot. canva Chalirmpoj Pimpisarn

są objęte układem (art. 211 ust. 4 pr. rest.). W myśl art. 189 ust. 2 pr. rest. w postępowaniu o zatwierdzenie układu uznaje się, że skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego powstają z dniem układowym, o którym mowa w art. 211 pr. rest. Ustalenie dnia układowego pozostaje jednak bez wpływu na dopuszczalność regulowania przez dłużnika zobowiązań – zarówno tych powstałych przed dniem układowym, jak i po tym dniu⁴². Wśród przepisów o postępowaniu o zatwierdzenie układu brakuje bowiem odesłania do zakazu wynikającego z art. 252 pr. rest. Odstąpiono tym samym od obowiązującego w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym zakazu regulowania zobowiązań objętych z mocy prawa układem⁴³.

Warunkami dokonania przez nadzorcę układu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego są: zawarcie umowy pomiędzy dłużnikiem a doradcą restrukturyzacyjnym

o sprawowanie nadzoru nad postępowaniem o zatwierdzenie układu (art. 210 pr. rest.); ustalenie dnia układowego (art. 211 ust. 1 pr. rest.); przygotowanie spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych oraz wstępnego planu restrukturyzacyjnego (art. 226a ust. 1 pr. rest.); weryfikacja przez nadzorcę układu, że w ciągu ostatnich dziesięciu lat przed planowanym obwieszczeniem dłużnik nie prowadził postępowania o zatwierdzenie układu, w którym dokonano obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego; ustalenie, czy nie umorzono postępowania restrukturyzacyjnego prowadzonego wobec dłużnika, z wyjątkiem sytuacji, gdy umorzenie postępowania restrukturyzacyjnego nastąpiło za zgodą wierzycieli (art. 226a ust. 2 pr. rest.)⁴⁴.

Odnosząc się do ostatniej z wymienionych przesłanek, należy wskazać, że w literaturze przyjmuje się, że użyty w art. 226a ust. 2 pr. rest. zwrot „umorzono postępowanie” dotyczy wyłącznie czynności umorzenia. Nie obejmuje tym samym umorzenia z mocy samego prawa, chociażby w przypadku upływu czteromiesięcznego terminu w funkcjonującym dotychczas uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym⁴⁵. Jeżeli jednak to postępowanie zostało umorzone przez sąd np. na skutek braku przyjęcia układu (art. 325 ust. 1 pkt 3 pr. rest.), wówczas art. 226a ust. 2 pr. rest. znajdzie zastosowanie⁴⁶. Formulowana jest również teza, że obwieszczenie o ustaleniu dnia układowego będzie możliwe także wówczas, gdy wcześniej doszło do umorzenia postępowania, ponieważ dłużnik nie wykonywał poleceń sędziego komisarza i zezwoliła na to rada wierzycieli (art. 325 ust. 3 pr. rest.)⁴⁷.

M. Romańska podkreśla jednak, że znowelizowane przepisy nie uniemożliwiają dłużnikowi przeprowadzenia postępowania o zatwierdzenie układu nawet wówczas, gdy uprzednio prowadzone było uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne lub inne postępowanie restrukturyzacyjne, które

”
M. ROMAŃSKA PODKREŚLA
JEDNAK, ŻE ZNOWELIZOWANE
PRZEPISY NIE UNIEMOŻLIWIĄJĄ
DŁUŻNIKOWI PRZEPROWADZENIA
POSTĘPOWANIA
O ZATWIERDZENIE UKŁADU
NAWET WÓWCZAS, GDY
UPRZEDNIO PROWADZONE BYŁO
UPROSZCZONE POSTĘPOWANIE
RESTRUKTURYZACYJNE
LUB INNE POSTĘPOWANIE
RESTRUKTURYZACYJNE, KTÓRE
UMORZONO, ALBO DŁUŻNIK
SKORZYSTAŁ Z OCHRONY
W RAMACH POSTĘPOWANIA
O ZATWIERDZENIE UKŁADU.

umorzono, albo dłużnik skorzystał z ochrony w ramach postępowania o zatwierdzenie układu. W takiej sytuacji niedopuszczalne jest jednak korzystanie z ochrony przed działaniami windykacyjnymi wierzycieli⁴⁸.

”
CZYNNOŚĆ PRZEKRACZAJĄCA
ZAKRES ZWYKŁEGO ZARZĄDU
DOKONANA BEZ WYMAGANEJ
ZGODY JEST NIEWAŻNA.

Ograniczenie dłużnika w zarządzie majątkiem

Samo zawarcie umowy z nadzorcą układu nie ogranicza dłużnika w zarządzie jego majątkiem (art. 36 ust. 1 pr. rest.). Takie ograniczenie występuje dopiero wówczas, jeżeli dojdzie do obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego w Krajowym Rejestrze Zadłużonych⁴⁹. W okresie od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu art. 39 ust. 1 pr. rest. stosuje się odpowiednio art. 226d pr. rest. Oznacza to, że w tym okresie dłużnik może dokonywać czynności zwykłego zarządu. Na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu wymagana jest zgoda nadzorca sądowego. Zgoda może zostać udzielona również po dokonaniu czynności w terminie trzydziestu dni od dnia jej dokonania. Czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu dokonana bez wymaganej zgody jest nieważna. Dłużnik udziela nadzorcą układu informacji pod rygorem odpowiedzialności karnej za do-

starczanie nieprawdziwych informacji w celu ich wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz za zatajanie informacji mających istotne znaczenie dla postępowania restrukturyzacyjnego, o czym poucza go nadzorca układu⁵⁰ (art. 36 ust. 3 pr. rest.). Nie stosuje się natomiast art. 224 pr. rest.

Ochrona dłużnika

Dotychczasowy nieznaczny stopień zainteresowania postępowaniem o zatwierdzenie układu wynikał przede wszystkim z braku ochrony majątku dłużnika przed działaniami windykacyjnymi wierzycieli⁵¹. Wprowadzenie przez ustawodawcę uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego, a następnie nowelizacja przepisów o postępowaniu o zatwierdzenie układu zmieniły sytuację. W literaturze podkreśla się, że wprowadzone zmiany spowodowały zwiększenie zainteresowania tym postępowaniem ze względu na możliwość korzystania przez dłużnika z ochrony oraz szybkie zawarcie układu z wierzycielami, co w dalszej kolejności obniża koszty restrukturyzacji oraz jest pozytywnie odbierane przez otoczenie gospodarcze dłużnika⁵².

Zawieszenie postępowań egzekucyjnych

W literaturze wskazuje się, że najważniejsza zmiana wprowadzona do postępowania o zatwierdzenie układu dotyczy możliwości uzyskania przez dłużnika ochrony przed działaniami wierzycieli⁵³.

W okresie od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu, przepis art. 312 pr. rest. stosuje się odpowiednio (art. 226e pr. rest.). W tym okresie nie stosuje się art. 224 ust. 2 pr. rest., który zawiera odwołanie do odpowiedniego stosowania art. 259

i 260 pr. rest. (art. 226d pr. rest.). Prawomocne umorzenie postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu może nastąpić w razie cofnięcia wniosku przez dłużnika (art. 355 k.p.c. w zw. z art. 209 pr. rest.)⁵⁴. Natomiast zakończenie postępowania o zatwierdzenie układu w myśl art. 324 pr. rest. następuje z dniem uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu albo o odmowie zatwierdzenia układu⁵⁵. Zakończenie postępowania o zatwierdzenie układu następuje również w razie odrzucenia wniosku o zatwierdzenie układu⁵⁶.

ZAWIESZENIE POSTĘPOWAŃ EGZEKUCYJNYCH NASTĘPUJE Z MOCY SAMEGO PRAWA, CO OZNACZA, ŻE DO WYWOŁANIA SKUTKU ZAWIESZENIA NIE JEST KONIECZNE WYDANIE PRZEZ ORGAN EGZEKUCYJNY POSTANOWIENIA O ZAWIESZENIU POSTĘPOWANIA.

Odpowiednie stosowanie art. 312 pr. rest. oznacza, że z dniem obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego dłużnik uzyskuje ochronę przed egzekucją prowadzoną na rzecz wierzycieli indywidualnych. Przez dzień otwarcia postępowania, o którym stanowi art. 312 pr. rest., należy w tym przypadku rozumieć dzień obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego⁵⁷. Wskutek dokonania obwieszczenia postępowania egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wszczęte przed dniem obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego ulegają zawieszeniu z mocy prawa z tym dniem. Ochrona ta trwa od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia ukła-

dowego do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu (art. 226e w zw. z art. 226d pr. rest.). Ponieważ w postępowaniu o zatwierdzenie układu nie wyodrębnia się masy układowej, przewidziany w art. 312 pr. rest. zakaz egzekucji dotyczy wszystkich składników majątku dłużnika⁵⁸.

Zawieszenie postępowań egzekucyjnych następuje z mocy samego prawa, co oznacza, że do wywołania skutku zawieszenia nie jest konieczne wydanie przez organ egzekucyjny postanowienia o zawieszeniu postępowania⁵⁹. Jednak na wniosek dłużnika lub nadzorca układu sąd wydaje postanowienie, w którym stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Postanowienie to doręcza się również organowi egzekucyjnemu (art. 312 ust. 1 zd. 2 i 3 w zw. z art. 226e pr. rest.).

Uchylenie dokonanych zajęć

Na wniosek nadzorca układu lub dłużnika sąd może uchylić zajęcia dokonane w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym skierowanym do majątku dłużnika przed dniem dokonania obwieszczenia, jeżeli jest to niezbędne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa dłużnika. Ponieważ w postępowaniu o zatwierdzenie układu nie występuje sędzia komisarz, w literaturze przyjmuje się, że wniosek taki rozpoznaje sąd restrukturyzacyjny lub wyznaczony sędzia⁶⁰.

Niedopuszczalność wszczęcia egzekucji

Odpowiednie zastosowanie art. 312 pr. rest. oznacza również, że po dniu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego niedopuszczalne jest skierowanie egzekucji do majątku dłużnika oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu lub zarządzenia

zabezpieczenia roszczenia na tym majątku. Oznacza to, że ochrona dłużnika nie obejmuje rozpoznawczych postępowań zabezpieczających, których prowadzenie jest w tym okresie dopuszczalne⁶¹. Zakaz dotyczący wszczynania egzekucji dotyczy wierzytelności objętych oraz nieobjętych z mocy prawa układem, z wyłączeniem świadczeń wymienionych w art. 312 ust. 5 pr. rest.⁶² Wyliczone we wskazanym przepisie wierzytelności są bezwzględnie wyłączone spod układu (art. 151 ust. 1 pkt 1 pr. rest.)⁶³.

Przekazanie sum uzyskanych w postępowaniu egzekucyjnym

Odpowiednie stosowanie art. 312 pr. rest. przewidziane w art. 226e pr. rest. nie ogranicza się do poszczególnych ustępów tego

przepisu. Oznacza to, że w postępowaniu o zatwierdzenie układu po obwieszczeniu o ustaleniu dnia układowego organ egzekucyjny jest zobowiązany do niezwłocznego przekazania do majątku dłużnika sum uzyskanych w postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydanych wierzycielom (art. 312 ust. 3 pr. rest.). Rozwiązanie to wzbudza chyba najwięcej wątpliwości w doktrynie. Jak wskazuje P. Filipak, doszło w tym zakresie do zaburzenia „systemowego modelu postępowań restrukturyzacyjnych, który wyrażał zasadę zwiększania stopnia ochrony przedsiębiorstwa dłużnika kosztem praw wierzycieli, w tym prowadzących indywidualną egzekucję, wraz z większymi ograniczeniami dłużnika w jego zarządzie własnym oraz większymi gwarancjami proceduralnymi wierzycieli”⁶⁴. W stanie prawnym obowiązującym do 1 grudnia 2021 r.

obowiązek niezwłocznego przekazania wskazanych sum do masy układowej lub sanacyjnej po wydaniu postanowienia o otwarciu każdego z wymienionych postępowań występował wyłącznie w postępowaniu układowym oraz sanacyjnym (art. 278 ust. 2, art. 312 ust. 3 pr. rest.). Jednak te postępowania charakteryzują się dalej idącym ograniczeniem praw dłużnika oraz zdecydowanie wyższym poziomem ochrony wierzycieli. Z uwagi na konieczność zapewnienia sprawności postępowania rozwiązanie takie nie obowiązuje w przyspieszonym postępowaniu układowym. Środki te są przekazywane do masy układowej dopiero po uprawomocnieniu się postanowienia sądu o zatwierdzeniu układu. Za trafne należy zatem uznać postulaty *de lege ferenda* ponownego przeanalizowania przepisów dotyczących tego postępowania z uwzględnieniem jego systemowego położenia⁶⁵.

Przewidziane w art. 312 ust. 1–4 pr. rest. ograniczenia i zakazy nie dotyczą egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę (art. 312 ust. 5 w zw. z art. 226e pr. rest.).

Wygaśnięcie skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego

Jeżeli w terminie czterech miesięcy od dnia dokonania obwieszczenia dłużnik nie złoży do sądu wniosku o zatwierdzenie układu, skutki obwieszczenia wygasają z mocy prawa (art. 226g pr. rest.).

Za równoważne w skutkach należy uznać złożenie wniosku obarczonego brakami formalnymi lub fiskalnymi, wskutek czego doszło do prawomocnego zwrotu wniosku (art. 130 § 2 k.p.c.)⁶⁶. Jednak samo niezłożenie wniosku w ustawowym terminie skutkuje jedynie wygaśnięciem ochrony przed egzekucją oraz pozostałymi konsekwencjami do-

konania obwieszczenia. Samo postępowanie o zatwierdzenie układu toczy się dalej, należy jednak uwzględnić trzymiesięczny termin z art. 215 pr. rest.⁶⁷

Jednym ze skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego jest zawieszenie postępowań egzekucyjnych *ex lege*. Należy zatem przyjąć, że wygaśnięcie, o którym stanowi art. 226g, dotyczy również zawieszenia postępowań egzekucyjnych. Powstaje zatem pytanie, w jaki sposób powinno dojść do podjęcia zawieszonych postępowań egzekucyjnych? Do zawieszenia postępowania egzekucyjnego dochodzi *ex lege*. Również z mocy samego prawa wygasają skutki obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Problem ten należałoby rozwiązać w podobny sposób, jak w razie upadku z mocy prawa zabezpieczenia, o którym mowa w art. 43 pr. up. w wyniku uprawomocnienia się postanowienia o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości lub postanowienia o umorzeniu postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Przyjmuje się bowiem, że w takiej sytuacji nie następuje podjęcie postępowania z mocy prawa, lecz że ustaje przyczyna zawieszenia postępowania⁶⁸. Ponieważ w postępowaniu egzekucyjnym zasadą jest podejmowanie zawieszzonego postępowania na wniosek wierzyciela, podjęcie postępowania będzie możliwe dopiero po złożeniu przez wierzyciela takiego wniosku⁶⁹.

Fot. canva Zolnierrek

Podobnie należy postępować w wypadku wygaśnięcia z mocy prawa skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Uchylenie skutków powoduje ustanie przyczyny zawieszenia postępowania, które należy podjąć na podstawie wniosku złożonego przez wierzyciela. Od dnia ustania przyczyny zawieszenia postępowania rozpoczyna się dla wierzyciela sześciomiesięczny termin na złożenie takiego wniosku. Jeżeli termin ten upłynie bezskutecznie, postępowanie egzekucyjne należy umorzyć z urzędu.

Rodzi się jednak praktyczny problem z wskazaniem przez wierzyciela, że dłużnik nie złożył wniosku o zatwierdzenie układu, ewentualnie potwierdzenie tej informacji przez organ egzekucyjny w sądzie restrukturyzacyjnym. W uzasadnieniu uKRZ wskazano, że „orzeczenie sądu w tym przypadku ma charakter deklaratoryjny i następuje na wniosek osoby mającej w tym interes prawny, w tym przede wszystkim wierzyciela lub dłużnika”⁷⁰. Jednak z treści art. 226g pr. rest. nie wynika wprost, że sąd ma obowiązek wydania tego rodzaju postanowienia. Obowiązku takiego nie można wywodzić jedynie z uzasadnienia projektu ustawy. Należy zatem wnieść postulat *de lege ferenda*, aby taki obowiązek przewidzieć wprost w art. 226g pr. rest.

Powstaje również problem z ustaleniem, kto powinien sprawdzić, czy dłużnik w ogóle złożył wniosek o zatwierdzenie układu oraz czy złożył go w wymaganym terminie. Jak wskazano powyżej, złożenie wniosku z przekroczeniem tego terminu nie skutkuje oddaleniem wniosku o zatwierdzenie układu, lecz utratą ochrony przed działaniami wierzycieli. Wydawać by się mogło, że skoro od wniosku wierzyciela zależy podjęcie postępowania, to właśnie on powinien ustalić, czy zaszły okoliczności prowadzące do wygaśnięcia skutków obwieszczenia, a tym samym ustała przyczyna zawieszenia postępowania. Z drugiej strony, wierzyciel może złożyć wniosek o podjęcie postępowania, lecz nie musi tego

OD DNIA USTANIA
PRZYCZYNY ZAWIESZENIA
POSTĘPOWANIA ROZPOCZYNA
SIĘ DLA WIERZYCIELA
SZEŚCIOMIESIĘCZNY TERMIN
NA ZŁOŻENIE TAKIEGO
WNIOSKU. JEŻELI TERMIN TEN
UPŁYNI BEZSKUTECZNIE,
POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE
NALEŻY UMORZYĆ Z URZĘDU.

robić. Jeżeli taki wniosek nie zostanie złożony w terminie 6 miesięcy od ustania przyczyny zawieszenia postępowania, organ egzekucyjny będzie zobowiązany umorzyć postępowanie egzekucyjne z urzędu. Przedstawione okoliczności przemawiają jednak za przyjęciem, że to organ egzekucyjny powinien ustalić, czy dłużnik w ogóle złożył wniosek o zatwierdzenie układu, a jeżeli go złożył – czy zrobił to w terminie wskazanym w art. 226g pr. rest. Jeżeli dłużnik złożył wniosek w terminie, a wniosek ten zawiera braki formalne, do których usunięcia wezwano dłużnika, należy oczekiwać na upływ terminu wyznaczonego przez sąd. W wypadku zwrotu wniosku dojdzie do wygaśnięcia skutków obwieszczenia, a tym samym do ustania przyczyny zawieszenia postępowania.

Kolejny problem, jaki rodzi się w związku z przyjęciem ostatniego z zaproponowanych rozwiązań, wiąże się z koniecznością ustalenia, czy organ egzekucyjny powinien zawiadomić wierzyciela o tej okoliczności, czy też wierzyciel sam powinien podjąć działania w celu ustalenia, czy dłużnik faktycznie złożył wniosek o zatwierdzenie układu i czy wniosek ten został skutecznie złożony. Wydaje się, że organ egzekucyjny nie powinien pozostawać

bierny i oczekiwać, że wierzyciel sam ustali, że doszło do wygaśnięcia skutków obwieszczenia. Z uwagi na obowiązki organu egzekucyjnego wynikające z art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. obowiązek ustalenia, czy zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, należy do organu prowadzącego postępowanie. Wówczas działa on bowiem z urzędu. Nic jednak nie stoi na przeszkodzie, aby organ egzekucyjny poinformował wierzyciela o zaistniałej okoliczności. Jednak termin 6 miesięcy na złożenie wniosku jest liczony od ustania przyczyny zawieszenia postępowania, a nie od dnia poinformowania wierzyciela.

Uchylenie skutków obwieszczenia

Do uchylenia skutków dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego może dojść wówczas, gdy taki wniosek

złoży wierzyciel, dłużnik lub nadzorca układu, a sąd go uwzględni (art. 226f pr. rest.). Wniosek taki zostanie uwzględniony przez sąd, jeżeli skutki obwieszczenia prowadzą do pokrzywdzenia wierzycieli lub jeżeli zostaną ujawnione okoliczności, o których mowa w art. 226a ust. 2 pr. rest. Na postanowienie w przedmiocie uchylenia skutków dokonania obwieszczenia przysługuje zażalenie, a prawomocne postanowienie o uchyleniu skutków dokonania obwieszczenia obwieszcza się (art. 226f zd. 3 i 4 pr. rest.). Do skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego należy również zawieszenie z mocy prawa postępowań egzekucyjnych. Uchylenie tych skutków spowoduje tym samym ustanie przyczyny zawieszenia tego postępowania. W związku z powyższym od tej chwili dla wierzyciela zaczyna bieg termin 6 miesięcy na złożenie wniosku o podjęcie zawieszonoego postępowania egzekucyjnego.

DO UCHYLENIA SKUTKÓW
DOKONANIA OBWIESZCZENIA
O USTALENIU DNIA UKŁADOWEGO
MOŻE DOJŚĆ WÓWCZAS,
GDY TAKI WNIOSEK ZŁOŻY
WIERZYCIEL, DŁUŻNIK LUB
NADZORCA UKŁADU, A SĄD GO
UWZGLĘDNI (ART. 226F PR. REST.).

Podjęcie postępowania egzekucyjnego następuje, co do zasady, na wniosek wierzyciela. Należy zatem przyjąć, że jeżeli wierzyciel w ciągu 6 miesięcy od ustania przyczyny zawieszenia nie złoży wniosku o podjęcie postępowania, organ egzekucyjny umorzy je z urzędu. W razie bezskutecznego upływu tego terminu postępowanie podlega umorzeniu z urzędu. W omawianym przypadku nie powinny jednak występować trudności z ustaleniem, czy doszło do uchylenia przez sąd skutków dokonania obwieszczenia, gdyż prawomocne postanowienie sądu w tym przedmiocie się obwieszcza. Organ egzekucyjny ma zatem możliwość ustalenia, czy takie postanowienie zostało w rzeczywistości wydane i czy jest ono prawomocne.

Skutki zatwierdzenia układu

Jeżeli dojdzie do wydania przez sąd postanowienia o zatwierdzeniu układu, dłużnik korzysta z ochrony przed egzekucją, ale już na innej podstawie prawnej. Od dnia wydania postanowienia o zatwierdzeniu układu do dnia jego uprawomocnienia się stosuje się odpowiednio przepisy art. 259 i 260 pr. rest. (art. 224 ust. 2 pr. rest.). Oznacza to, że:

– postępowania egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa ukła-

dem, wszczęte przed dniem wydania postanowienia o zatwierdzenie układu, z tym dniem ulegają zawieszeniu z mocy prawa. Na wniosek dłużnika lub nadzorcy układu wydaje się postanowienie stwierdzające zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Postanowienie doręcza się również organowi egzekucyjnemu (art. 259 ust. 1 w zw. z art. 224 ust. 2 pr. rest.);

- na wniosek dłużnika lub nadzorcy sądowego można uchylić zajęcie dokonane przed dniem wydania postanowienia o zatwierdzeniu układu w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym dotyczącym wierzytelności objętej z mocy prawa układem, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa. Postanowienie doręcza się również organowi egzekucyjnemu (art. 259 ust. 2 w zw. z art. 224 ust. 2);
- wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem jest niedopuszczalne po dniu wydania postanowienia o zatwierdzeniu układu (art. 259 ust. 3 w zw. z art. 224 ust. 2 pr. rest.);
- wierzyciel posiadający wierzytelność zabezpieczoną na mieniu dłużnika hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską może w tym okresie prowadzić egzekucję wyłącznie z przedmiotów zabezpieczenia (art. 260 ust. 1 w zw. z art. 224 ust. 2 pr. rest.);
- na wniosek dłużnika lub nadzorcy układu można zawiesić postępowanie egzekucyjne co do wierzytelności nieobjętych z mocy prawa układem, jeżeli egzekucję skierowano do przedmiotu zabezpieczenia niezbędnego do prowadzenia przedsiębiorstwa. Łączny czas zawieszenia postępowania egzekucyjnego nie może

DŁUŻNIK UDZIELA NADZORCY UKŁADU PEŁNYCH I ZGODNYCH Z PRAWDĄ INFORMACJI W CELU WYKORZYSTANIA W POSTĘPOWANIU RESTRUKTURYZACYJNYM ORAZ UDOSTĘPNIĄ DOKUMENTY DOTYCZĄCE SWOJEGO MAJĄTKU I ZOBOWIĄZAŃ (ART. 36 UST. 2 PR. REST.).

przekroczyć trzech miesięcy. Zwolnienie zajętego przedmiotu spod zajęcia może nastąpić zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Postanowienie o zawieszeniu doręcza się organowi egzekucyjnemu (art. 260 ust. 2 i 3 w zw. z art. 224 ust. 2 pr. rest.);

- regulacji z art. 260 ust. 1–3 w zw. z art. 224 ust. 2 pr. rest. nie stosuje się do egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

W literaturze przyjmuje się, że pomimo faktu, iż w art. 259 ust. 1 pr. rest. jest mowa o wierzytelnościach objętych z mocy prawa układem, odpowiednie stosowanie tego przepisu w chwili, kiedy układ został już zawarty i zatwierdzony przez sąd, należy przyjąć, że omówione w nim zawieszenie dotyczy tych postępowań egzekucyjnych, których wierzytelności są w rzeczywistości objęte układem⁷¹.

Ponieważ w tym postępowaniu nie jest powoływany sędzia komisarz, w doktrynie przyjmuje się, że jego kompetencje dotyczą-

ce zawieszenia postępowania egzekucyjnego oraz uchylecia zajęć powinny przypaść sądowi restrukturyzacyjnemu lub wyznaczonemu sędziemu⁷².

Jeżeli dłużnik po dokonaniu przez nadzorcę układu obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego złoży wniosek o zatwierdzenie układu z zachowaniem terminu z art. 226g pr. rest., a sąd ten wniosek uwzględni, wydając postanowienie o zatwierdzeniu układu, postępowania egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem pozostaną nadal zawieszane z mocy prawa, jednak na innej podstawie prawnej.

Brak obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego

W przypadku gdy nie doszło do obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, obowiązują ogólne regulacje o postępowaniu o zatwierdzenie układu⁷³. Ochrona dłużnika przed działaniami wierzycieli aktualizuje się dopiero od dnia wydania przez sąd postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu aż do jego uprawnomocnienia się. Wówczas odpowiednie zastosowanie znajduje art. 259 i 260 pr. rest. (art. 224 ust. 2 pr. rest.). Ochrona przyznana dłużnikowi na tym etapie jest związana z potrzebą zapobiegnięcia zmianom w sytuacji dłużnika, które mogłyby

Fot. canva utah778

uczynić wykonanie zatwierdzonego układu niemożliwym⁷⁴. Jak już wskazano, ponieważ w tym postępowaniu nie występuje sędzia komisarz, jego kompetencje wykonuje sąd restrukturyzacyjny rozpoznający wniosek o zatwierdzenie układu, a kompetencje nadzorcy sądowego – nadzorca układu⁷⁵.

Na przedsądowym etapie postępowania o zatwierdzenie układu, jeżeli nie doszło do obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego, dłużnik nie jest ograniczony w zarządzie swoim majątkiem (art. 36 ust. 1 pr. rest.). W ramach sprawowanego nadzoru nadzorca układu może kontrolować czynności dłużnika dotyczące jego majątku, a także przedsiębiorstwo dłużnika, w tym sprawdzać, czy mienie dłużnika, które nie stanowi części przedsiębiorstwa, jest dostatecznie zabezpieczone przed zniszczeniem lub utratą (art. 37 ust. 1 pr. rest.). Dłużnik udziela nadzorcy układu pełnych i zgodnych z prawdą informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz udostępnia dokumenty dotyczące swojego majątku i zobowiązań (art. 36 ust. 2 pr. rest.). Informacji tych dłużnik udziela pod rygorem odpowiedzialności karnej za dostarczenie nieprawdziwych informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz za zatajenie informacji mających istotne znaczenie dla przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego, o czym poucza go nadzorca układu (art. 36 ust. 3 pr. rest.). Jednak dostrzeżenie przez nadzorcę w ramach sprawowanego nadzoru jakichkolwiek nieprawidłowości nie stanowi podstawy do ograniczenia dłużnika w zarządzie jego majątkiem. Informacje uzyskane przez nadzorcę mogą jedynie stanowić podstawę dla wierzycieli do podjęcia decyzji co do sposobu głosowania w przedmiocie układu⁷⁶.

Dłużnik nie uzyskuje również ochrony przed egzekucją lub innymi działaniami ze strony wierzycieli. Wyznaczenie dnia układowego oraz złożenie wniosku o zatwierdzenie

WYZNACZENIE DNIA UKŁADOWEGO ORAZ ZŁOŻENIE WNIOSKU O ZATWIERDZENIE UKŁADU W ŻADEN SPOSÓB NIE WPŁYWA NA PROWADZONE PRZECIWKO DŁUŻNIKOWI POSTĘPOWANIA EGZEKUCYJNE.

układu w żaden sposób nie wpływa na prowadzone przeciwko dłużnikowi postępowania egzekucyjne⁷⁷. Postępowanie o zatwierdzenie układu przebiega w znacznej części bez udziału sądu. W związku z brakiem ingerencji sądu dłużnikowi nie została również przyznana ochrona przed działaniami wierzycieli na podobieństwo rozwiązań przyjętych w pozostałych postępowaniach restrukturyzacyjnych⁷⁸.

Uprawomocnienie się postanowienia o zatwierdzeniu układu

Uprawomocnienie się postanowienia o zatwierdzeniu układu wywołuje dale idące skutki dla zawieszonych postępowań egzekucyjnych. Z dniem uprawomocnienia się postanowienia zatwierdzającego układ postępowania zabezpieczające i egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikowi w celu zaspokojenia wierzytelności objętych układem ulegają umorzeniu z mocy prawa (art. 170 ust. 1 pr. rest.). Zawieszone postępowania zabezpieczające i egzekucyjne prowadzone przeciwko dłużnikowi w celu zaspokojenia wierzytelności nieobjętych układem mogą zostać podjęte na wniosek wierzyciela (art. 170 ust. 2 pr. rest.). Z kolei tytuły wykonawcze i egzekucyjne obejmujące wierzytelności objęte układem tracą wykonalność

z mocy prawa. Stronom przysługuje prawo wytoczenia powództwa o ustalenie, że tytuły wykonawcze i egzekucyjne utraciły wykonalność (art. 170 ust. 3 i 4 pr. rest.).

Podsumowanie

Postępowanie o zatwierdzenie układu w kształcie nadanym mu nowelizacją z 28 maja 2021 r. miało zwiększyć zainteresowanie dłużników tym postępowaniem oraz umożliwić im sprawną restrukturyzację. Ustawodawca starał się również odpowiedzieć na potrzeby społeczno-gospodarcze.

Warto zaznaczyć, że przyznanie dłużnikowi ochrony na wczesnym (przedsądowym) etapie postępowania stanowi nowe rozwią-

zanie. Wydaje się jednak, że ustawodawca zamiast zawęzić przypadki, w których dochodzi do zawieszenia postępowania egzekucyjnego z mocy samego prawa, rozbudował je.

W obecnym stanie prawnym zawieszenie postępowania egzekucyjnego z mocy prawa nie jest już uzależnione od decyzji sądu (postanowienia o zatwierdzeniu układu), ale od czynności samego dłużnika i nadzorca sądowego działającego na podstawie zawartej z nim umowy. Do zawieszenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa dochodzi już w momencie dokonania przez nadzorcę sądowego obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Jednocześnie dłużnik nie traci prawa zarządu swym majątkiem w całości. Kontrowersyjny jest również obowiązek prze-

W OBECNYM STANIE PRAWNYM
ZAWIESZENIE POSTĘPOWANIA
EGZEKUCYJNEGO
Z MOCY PRAWA NIE JEST JUŻ
UZALEŻNIONE OD DECYZJI
SĄDU (POSTANOWIENIA
O ZATWIERDZENIU UKŁADU),
ALE OD CZYNNOŚCI SAMEGO
DŁUŻNIKA I NADZORCY
SĄDOWEGO DZIAŁAJĄCEGO
NA PODSTAWIE ZAWARTEJ
Z NIM UMOWY.

kazania sum uzyskanych w postępowaniu egzekucyjnym, a niewydanych wierzycielom do majątku dłużnika, już z chwilą dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego. Jak trafnie wskazano w literaturze, ochrona przyznana dłużnikowi w ramach każdego z postępowań restrukturyzacyjnych jest skorelowana z ograniczeniem dłużnika w przysługujących mu prawach. Tak jest chociażby w postępowaniu sanacyjnym czy układowym.

Na podstawie poczynionych spostrzeżeń należy uznać, że w postępowaniu o zatwierdzenie układu w jego obowiązującym stanie prawnym ustawodawca nie powiązał właściwie skutków otwarcia tego postępowania z postępowaniem egzekucyjnym. Dla zmaksymalizowania ochrony wierzycieli w zawieszonych postępowaniach egzekucyjnych należałoby chociażby przewidzieć obowiązek powiadomienia z urzędu organu egzekucyjnego o wygaśnięciu skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego oraz uchyleniu przez sąd tych skutków.

W przeciwnym razie, pomimo wprowadzenia w postępowaniu restrukturyzacyjnym kwestii prowadzenia akt w systemie teleinformatycznym oraz obwieszczeń, nie zostają wystarczająco zagwarantowane kwestie dotyczące przekazywania informacji organom egzekucyjnym.

Przypisy końcowe

- ¹ W. Głodowski, *Wpływ postępowań restrukturyzacyjnych na postępowanie egzekucyjne* [w:] *Transformacja postępowania cywilnego w postępowaniu rozpoznawczym*, red. I. Gil, Sopot 2017, s. 219.
- ² Tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1588 ze zm.; dalej jako: pr. rest.
- ³ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 1357.
- ⁴ Zob. A. Machowska, *Rodzaje i typy postępowań insolwencyjnych, ich podstawy i charakterystyka* [w:] *Postępowanie restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Machowska, Warszawa 2021.
- ⁵ Zob. *ibidem*; P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1357.
- ⁶ T. Szczurowski, *Wstęp* [w:] *Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego*, Warszawa 2022.
- ⁷ A. Hrycaj, *Przedmiot i cel prawa restrukturyzacyjnego* [w:] *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2019.
- ⁸ *Ibidem*.
- ⁹ *Ibidem*.
- ¹⁰ *Ibidem*.
- ¹¹ *Ibidem*.
- ¹² Zob. T. Zembrzusi, *Kilka uwag o funkcji egzekucji sądowej* [w:] *Prawa wierzyciela a ochrona dłużnika. Teoria i praktyka*, red. H. Bednorz-Godyń, A. Marciniak, Warszawa 2022, s. 7–16.
- ¹³ Zob. A. Machowska, *op. cit.*; J. Kruczałak-Janowska, *Czy postępowanie o zatwierdzenie układu może być efektywnym narzędziem restrukturyzacji w czasach pandemii COVID-19?*, PPH 2020, nr 6, s. 15.
- ¹⁴ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1361.
- ¹⁵ Zob. *ibidem*.
- ¹⁶ Zob. J. Kruczałak-Janowska, *op. cit.*, s. 14–15.
- ¹⁷ R. Kosmal, D. Kwiatkowski, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2022, art. 226.
- ¹⁸ A. Malmuk-Cieplak, *Przebieg postępowań insolwencyjnych* [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Machowska, Warszawa 2021.
- ¹⁹ P. Zimmerman, *op. cit.*, s. 1879.

- ²⁰ T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 171 ze zm.; dalej jako: uUPR.
- ²¹ Zob. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Sejm IX kadencji, druk nr 382, s. 14.
- ²² Zgodnie z art. 17 uUPR, jeżeli propozycje układowe przewidują pełne zaspokojenie wierzytelności, o której mowa w art. 260 ust. 1 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne, w terminie określonym w układzie, wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana lub wygasła, albo jej zaspokojenie w stopniu nie niższym od tego, jakiego można się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia – do objęcia tej wierzytelności układem nie jest konieczna zgoda wierzyciela (ust. 1); Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do wierzytelności zabezpieczonych w sposób określony w art. 249 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (ust. 2).
- ²³ Przedłużenie okresu obowiązywania przepisów o uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym nastąpiło na mocy art. 7 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 1080).
- ²⁴ Monitoring Prawa Restrukturyzacyjnego i Upadłościowego. Uproszczone Postępowanie Restrukturyzacyjne – raport z roku funkcjonowania, Bartosz Piliński, Magdalena Pyzik-Wałąg, Bartosz Sokół, Piotr Sołowij, Karol Tataro i inni, Fundacja Court Watch Polska, Toruń 2021, s. 16, źródło: https://tataro.com.pl/wp-content/uploads/2021/12/Raport_UPR_2021_po_roku.pdf [dostęp: 29.06.2022 r.].
- ²⁵ *Ibidem*, s. 17.
- ²⁶ *Ibidem*, s. 18.
- ²⁷ *Ibidem*, s. 18.
- ²⁸ *Ibidem*, s. 21.
- ²⁹ Dz.U. z 2021 r., poz. 1080; dalej jako: uKRZ.
- ³⁰ Zob. M. Romańska, *Postępowanie o zatwierdzenie układu na nowych zasadach*, LEX/el. 2022; R. Kosmał, D. Kwiatkowski, *op. cit.*, art. 226(a).
- ³¹ Zob. M. Romańska, *op. cit.*
- ³² Zob. *ibidem*.
- ³³ Zob. *ibidem*.
- ³⁴ T. Szczurowski, *Pojęcie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego [w:] Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego*, Warszawa 2022.
- ³⁵ *Ibidem*.
- ³⁶ *Ibidem*.
- ³⁷ *Ibidem*.
- ³⁸ Zob. M. Romańska, *op. cit.*
- ³⁹ P. Filipiak, *Postępowanie o zatwierdzenie układu. Komentarz*, LEX/el. 2021, art. 226(a).
- ⁴⁰ R. Kosmał, D. Kwiatkowski, *op. cit.*, art. 226(a).
- ⁴¹ Zob. M. Romańska, *op. cit.*
- ⁴² Zob. *ibidem*.
- ⁴³ Zob. *ibidem*.
- ⁴⁴ P. Filipiak, *op. cit.*, art. 226(a).
- ⁴⁵ *Ibidem*; R. Kosmał, D. Kwiatkowski, *op. cit.*, art. 226(a).
- ⁴⁶ P. Filipiak, *op. cit.*, art. 226(a).
- ⁴⁷ *Ibidem*.
- ⁴⁸ M. Romańska, *op. cit.*
- ⁴⁹ P. Filipiak, *op. cit.*, art. 226(a).
- ⁵⁰ *Ibidem*.
- ⁵¹ M. Romańska, *op. cit.*
- ⁵² *Ibidem*.
- ⁵³ Zob. *ibidem*.
- ⁵⁴ P. Filipiak, *op. cit.*, art. 226(e).
- ⁵⁵ *Ibidem*.
- ⁵⁶ *Ibidem*.
- ⁵⁷ *Ibidem*.
- ⁵⁸ *Ibidem*.
- ⁵⁹ R. Kosmał, D. Kwiatkowski, *op. cit.*, art. 226(e).
- ⁶⁰ Zob. M. Romańska, *op. cit.*
- ⁶¹ Zob. *ibidem*.
- ⁶² P. Filipiak, *op. cit.*, art. 226(e).
- ⁶³ *Ibidem*.
- ⁶⁴ *Ibidem*.
- ⁶⁵ *Ibidem*.
- ⁶⁶ *Ibidem*.
- ⁶⁷ *Ibidem*.
- ⁶⁸ A. Hrycaj, *Wpływ postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości na postępowanie egzekucyjne*, PPE 2006, nr 7–8, s. 57 i n.
- ⁶⁹ *Ibidem*.
- ⁷⁰ Zob. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw, Sejm IX kadencji, druk nr 1016, s. 53.
- ⁷¹ T. Szczurowski, *Skutki związane z postępowaniem o zatwierdzeniu układu [w:] Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego*, Warszawa 2022.
- ⁷² P. Filipiak, *op. cit.*, art. 226(e).
- ⁷³ *Ibidem*.
- ⁷⁴ T. Szczurowski, *op. cit.*
- ⁷⁵ P. Filipiak, *op. cit.*, art. 226(e).
- ⁷⁶ T. Szczurowski, *op. cit.*
- ⁷⁷ *Ibidem*.
- ⁷⁸ *Ibidem*.

Przegląd orzecznictwa

Postanowienie Sądu
Rejonowego w Człuchowie
z 31 maja 2022 r.

Wyrok Sądu Rejonowego
Szczecin-Centrum w Szczecinie
z 14 czerwca 2022 r.

Wyrok Sądu Rejonowego
w Toruniu z 12 maja 2022 r.

Fot. canva Michal Chodyra

**MATEUSZ
SZTANDUR**

Absolwent studiów
doktoranckich UG

POSTANOWIENIE SĄDU REJONOWEGO W CZŁUCHOWIE Z 31 MAJA 2022 R.

Hasła

doręczenie komornicze
art. 143 k.p.c.
art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c.
art. 761 § 11 pkt 13 k.p.c.

Sentencja

Sąd po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym sprawy o zapłatę postanowił odmówić ustanowienia kuratora dla pozwanego, oddalić wnioski powoda o podjęcie zawieszono postępowania, umorzyć postępowanie w sprawie.

Stan faktyczny

Powód reprezentowany przez pełnomocnika zawodowego wniosł przeciwko pozwanemu pozew o zapłatę. Korespondencja dla pozwanego, zawierająca odpis pozwu wraz z załącznikami i pouczeniami, skierowana pod wskazany w pozwie adres, została zwrócona po dwukrotnym awizowaniu. Na podstawie weryfikacji w systemie PESEL2-SAD ustalono natomiast, że pozwany nie posiada

adresu stałego zameldowania, który był tożsamy z adresem wskazanym w pozwie. Mimo zobowiązania, powód nie wskazał aktualnego adresu miejsca zamieszkania pozwanego, w związku z czym Sąd zawiesił postępowanie w sprawie. Pismem z maja 2022 r. powód wniósł o podjęcie zawieszono postępowania, o ustanowienie kuratora dla doręczeń do zastępowania nieznanego z miejsca pobytu pozwanego oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego. W uzasadnieniu wniosku powód wyjaśnił, iż w toku postępowania windykacyjnego usiłował ustalić miejsce zamieszkania pozwanego. Powód podkreślił, że jako instytucja bankowa zobowiązany jest do przestrzegania tajemnicy bankowej, zatem nie może pozwolić sobie na dokonywanie ustaleń faktycznych zmierzających m.in. do rozpytania sąsiadów lub innych mieszkańców o dane zamieszkania swoich klientów

czy też dłużników. Podkreślił, iż w ten sposób mogłoby dojść do naruszenia tajemnicy bankowej, a w konsekwencji do odpowiedzialności odszkodowawczej po stronie powoda. Do wniosku powoda dołączono pismo komornika o ustaleniu miejsca zameldowania pozwanego, gdzie wskazano adres tożsamy z adresem wskazanym w pozwie oraz protokół czynności, z którego wynika, że komornik przybył pod ww. adres w celu doręczenia przesyłki sądowej. Na miejscu nie zastano adresata. Ojciec strony oświadczył, że pozwany nie zamieszkuje pod ww. adresem od około roku i nie utrzymuje kontaktu z rodziną. Komornik nie ustalił aktualnego adresu miejsca zamieszkania pozwanego. Powód podkreślił, że komornik na podstawie obowiązujących przepisów prawa jest wyposażony w skuteczne narzędzie pozwalające na poszukiwanie pozwanego i ustalenie jego faktycznego adresu bądź potwierdzenie, że ustalenie miejsca pobytu pozwanego jest niemożliwe.

Zdaniem strony wskazane przez komornika w postanowieniu okoliczności należy uznać za wysoce miarodajne, pozwalające na podjęcie przez Sąd na wniosek powoda dalszych czynności procesowych z udziałem kuratora. Z uwagi na fakt, iż powód dopełnił wszelkich starań, by ustalić aktualny adres pozwanego, oraz wykorzystał wszystkie przysługujące mu środki prawne i faktyczne celem ustalenia jego miejsca pobytu, wskazano, że zasadne jest ustanowienie kuratora.

Fot. canva.ismagilov

Rozstrzygnięcie

Zgodnie z art. 143 k.p.c., jeżeli stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, ma być doręczony pozew lub inne pismo procesowe wywołujące potrzebę podjęcia obrony jej praw, doręczenie może do chwili zgłoszenia się strony albo jej przedstawiciela lub pełnomocnika nastąpić tylko do rąk kuratora ustanowionego na wniosek osoby zainteresowanej przez sąd orzekający. Przestanką ustanowienia kuratora jest – poza stwierdzeniem potrzeby doręczenia stronie pozwu lub innego pisma procesowego wymagającego podjęcia obrony jej praw – uprawdopodobnienie, że miejsce pobytu strony nie jest znane. Obowiązek wspomnianego uprawdopodobnienia spoczywa na osobie zainteresowanej. Uprawdopodobnienie może być przeprowadzone przez sąd przy użyciu środków, które uzna on za właściwe, nie wyłączając środków dowodowych. Nie można uznawać za uprawdopodobnienie samego twierdzenia strony, że nie posiada aktualnego miejsca zamieszkania (pobytu) strony przeciwnej. Ustanowienie kuratora bez należytego uprawdopodobnienia, że miejsce pobytu strony nie jest znane, powoduje nieważność postępowania toczącego się z jego udziałem¹.

Powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu przez sąd zobowiązania, składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika

albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c.² Komornik właściwy miejscowo nie może odmówić dokonania doręczenia za jego pośrednictwem zgodnie z art. 9 ustawy z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych. W przypadku prawidłowego złożenia wniosku komornik podejmuje próbę doręczenia korespondencji kierowanej na adres wskazany we wniosku, przy czym zgodnie z przepisem art. 3a ustawy o komornikach sądowych powinien dokonać tego doręczenia w terminie 14 dni od dnia otrzymania zlecenia. Jeżeli pozwany znajduje się pod wskazanym adresem, odbiera korespondencję i podpisuje zwrotne potwierdzenie odbioru, które stanowi dowód doręczenia. Jeżeli adresata nie zastano pod wskazanym we wniosku adresem, to komornik może żądać udzielenia niezbędnych informacji od podmiotów wskazanych w art. 761 § 11 pkt 13 k.p.c. (np. sąsiadów, obecnych domowników, obecnych lokatorów). Treść dokonanych ustaleń komornik zamieszcza w protokole z czynności komorniczych. Jeżeli komornik sądowy uzyska informację od domowników, sąsiadów, że pozwany pod danym adresem zamieszkuje, pozostawia on awizo wraz z informacją dotyczącą odbioru korespondencji w kancelarii komornika

w terminie 14 dni od dnia umieszczenia za-
wiadomienia. Gdy pozwany w wyżej wska-
zanym terminie tego nie uczyni, korespon-
dencję uznaje się za skutecznie doręczoną
w ostatnim dniu terminu. W przypadku nie-
doręczenia korespondencji pozwanemu wraz
z ustaleniem, że pozwany nie zamieszkuje
pod danym adresem, lub w sytuacji gdy ko-
mornikowi pomimo podjęcia wymaganych
czynności nie uda się ustalić, czy adresat za-
mieszkuje pod wskazanym adresem, powód
może wystąpić do komornika z wnioskiem
o ustalenie aktualnego adresu zamieszkania.
W niniejszej sprawie, w celu uprawdopodob-
nienia wniosku o ustanowienie kuratora dla
nieznanego z miejsca pobytu powód przed-
łożył pismo, z którego wynika, że komornik
nie doręczył pozwanemu korespondencji i że
ustalono jedynie adres zameldowania. Ko-
mornik nie ustalił aktualnego adresu miejsca
zamieszkania pozwanego. Podkreślić nale-
ży, że powód nie uprawdopodobnił tego, że
zwrócił się do komornika z wnioskiem o usta-
lenie aktualnego adresu pozwanego, który
w tym celu może zwrócić się z zapytaniem
do różnych instytucji i wykorzystać wszelkie
dostępne mu środki zmierzające do ustalenia
tego adresu. Powód we wniosku o ustano-
wienie kuratora dla nieznanego z miejsca po-
bytu wskazał jedynie, że nie przysługują mu

Fot. canva simpson33

”
REGULACJA DOTYCZĄCA
USTANOWIENIA KURATORA DLA
OSOBY NIEZNANEJ Z MIEJSCA
POBYTU NIE MOŻE BOWIEM
SŁUŻYĆ ZA INSTRUMENT MAJĄCY
NA CELU PRZYSPIESZENIE
POSTĘPOWANIA, W PRZYPADKU,
GDY DORĘCZENIE STRONIE
PISM JEST UTRUDNIONE.

uprawnienia do wystąpienia z zapytaniem do
różnych instytucji. Wskazać należy, że powo-
dowi przysługuje uprawnienie do wystąpienia
z wnioskiem do komornika, który ma szero-
kie uprawnienia w tym przedmiocie, o ustale-
nie aktualnego miejsca zamieszkania, a z tej
możliwości nie skorzystał. Mając na uwadze
powyższe, w ocenie sądu powód nie podjął
wszelkich możliwych czynności mających
na celu ustalenie aktualnego adresu miej-
sca zamieszkania pozwanego. Sama oko-
liczność, że miejsce pobytu pozwanego nie
jest znane powodowi, nie stanowi przesłanki
ustanowienia kuratora. Regulacja dotycząca
ustanowienia kuratora dla osoby nieznannej
z miejsca pobytu nie może bowiem służyć
za instrument mający na celu przyspieszenie
postępowania, w przypadku, gdy doręcze-
nie stronie pism jest utrudnione. W niniejszej
sprawie powód nie wskazał aktualnego ad-
resu miejsca zamieszkania pozwanego, nie
złożył również skutecznego wniosku o usta-
nowienie kuratora dla nieznanego z miejsca
pobytu, brak było zatem podstaw do podję-
cia zawieszono postępowania. Natomiast
jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie
zostanie zgłoszony w ciągu 3 miesięcy od
daty postanowienia o zawieszeniu postępo-
wania, sąd na mocy art. 182 § 1 pkt 1 k.p.c.³
umarza zawieszone postępowanie. W przed-
miotowej sprawie powód w terminie 3 mie-
sięcy od daty postanowienia o zawieszeniu

postępowania nie złożył skutecznie wniosku o podjęcie zawieszono go postępowania oraz nie wskazał aktualnego adresu miejsca zamieszkania pozwanego i dlatego, na mocy art. 182 § 1 pkt 1 k.p.c., należało umorzyć niniejsze postępowanie, o czym orzeczono w pkt 3 postanowienia.

**WYROK SĄDU REJONOWEGO
SZCZECIN-CENTRUM W SZCZECINIE
Z 14 CZERWCA 2022 R.**

Hasła

opróżnienie lokalu mieszkalnego
art. 139¹ § 2 k.p.c.
art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z 21 czerwca 2001 r.
o ochronie praw lokatorów,
mieszaniowym zasobie gminy
i o zmianie Kodeksu cywilnego

Sentencja

Sąd po rozpoznaniu na rozprawie sprawy o opróżnienie i wydanie lokalu mieszkalnego powództwo oddalił.

Stan faktyczny

Pozwem z lipca 2020 r. powódka reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika wniosła o opróżnienie i wydanie przez pozwanego lokalu mieszkalnego w stanie wolnym od rzeczy i osób. Nadto wniosła także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów doręczenia korespondencji za pośrednictwem komornika i kosztów z tym związanych oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm. W uzasadnieniu pozwu podano, że umowa najmu z pozwanym została zawarta w sierpniu 2014 r.

Z OSTROŻNOŚCI KURATOR
ZARZUCIŁ, ŻE ŻĄDANIE POZWU
JEST SPRZECZNE Z ART. 5 K.C.
I MOŻE DOPROWADZIĆ DO
BEZDOMNOŚCI POZWANEGO,
A BEZDOMNOŚĆ NIE
JEST ZJAWISKIEM, KTÓRE
MOŻE WYSTĘPOWAĆ
W DEMOKRATYCZNYM
PAŃSTWIE PRAWA.

na czas oznaczony do 20 sierpnia 2016 r., a po upływie tego terminu strony nie zawierały dalszych umów, wobec czego pozwany zajmuje lokal bez tytułu prawnego. Wezwanie do wydania lokalu okazało się bezskuteczne. Postanowieniem z kwietnia 2021 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie zawiesił postępowanie w sprawie na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. w zw. z art. 139¹ § 2 k.p.c. Pismem z czerwca 2021 r. powódka zwróciła się z wnioskiem o ustanowienie kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego. Postanowieniem z września 2021 r. podjęto zawieszono postępowanie, zaś zarządzeniem z grudnia 2021 r. ustanowiono dla pozwanego kuratora. W odpowiedzi na pozew pozwany, reprezentowany przez kuratora procesowego, wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o przyznanie kuratorowi wynagrodzenia. W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew kurator podał, że roszczenie powódki już nie istnieje, bowiem jak wynika ze znajdującego się w aktach sprawy protokołu doręczenia komorniczego, pozwany nie mieszka już w lokalu, a trudno domagać się od kogoś wydania lokalu, gdy osoba ta lokal już dawno opuściła. Z ostrożności kurator zarzucił, że żądanie pozwu jest

sprzeczne z art. 5 k.c. i może doprowadzić do bezdomności pozwanego, a bezdomność nie jest zjawiskiem, które może występować w demokratycznym państwie prawa. Powódka dysponuje potężnym zasobem mieszkaniowym, a pozwany nie ma innego lokalu, do którego mógłby się przenieść.

Rozstrzygnięcie

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka zawarła z pozwanym umowę najmu lokalu. Umowa została zawarta na czas oznaczony z możliwością przedłużenia na następny okres. Zgodnie z treścią umowy najmu, najemca ubiegający się o przedłużenie umowy obowiązany jest na dwa miesiące przed jej wygaśnięciem przedłożyć wynajmującemu pisemny wniosek oraz wykazać zasadność dalszego zajmowania lokalu socjalnego. Umowa najmu przedmiotowego lokalu socjalnego wygasła z dniem 20 sierpnia 2016 r. W dniu 21 lipca 2020 r. powódka wezwała pozwanego do dobrowolnego opróżnienia i wydania lokalu. Wezwanie nie zostało pozwanemu skutecznie doręczone z uwagi na nieobecność w mieszkaniu. Z uwagi na zlecenie komornikowi korespondencji zawierającej odpis pozwu wraz z załącznikami w trybie art. 139¹ § 1 k.p.c. komornik ustalił, że pozwany wyprowadził się i nie mieszka pod wskazanym adresem. Pozwany w chwili obecnej nie zamieszkuje w lokalu. Na tej podstawie Sąd Rejonowy zważył, iż powództwo okazało się bezzasadne i należało je oddalić. Określone przez stronę powodową żądanie pozwu znajduje oparcie w uregulowaniach art. 222 § 1 k.c.⁴ Przewidziane w powołanym przepisie roszczenie windykacyjne jest roszczeniem właściciela o wydanie rzeczy, która znajduje się we władaniu innej osoby. Przepis ten stanowi, iż właściciel może żądać od osoby, która włada faktycznie jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba że osobie tej przysługują skuteczne względem właściciela

uprawnienia do władania rzeczą. Uprawnienia takie mogą mieć swoje źródło w umowie najmu lub innym stosunku prawnym uprawniającym do zajmowania lokalu. Do uwzględnienia powództwa konieczne jest stwierdzenie istnienia przesłanek pozytywnych w postaci uprawnień właścicielskich powódki oraz władania jej lokalem przez pozwanego, a także braku przesłanki negatywnej, jaką jest istnienie po stronie pozwanego skutecznych względem właściciela uprawnień do władania rzeczą. Na gruncie powołanego wyżej art. 222 § 1 k.c., dla uznania skuteczności roszczenia wydobywczego powódki konieczne było ustalenie w pierwszej kolejności, że przysługuje jej prawo własności lokalu, po drugie stwierdzenie, że lokal ten pozostaje w faktycznym władaniu pozwanego i po trzecie wreszcie, że pozwanemu nie przysługuje skuteczne względem powódki uprawnienie do władania rzeczą. Sąd ustalił, że legitymacja czynna powódki do występowania z powództwem o opróżnienie i wydanie lokalu nie budziła wątpliwości, albowiem niespornym w sprawie jest, że powódka (gmina) zawarła z pozwanym umowę najmu lokalu socjalnego wchodzącego w skład zasobu mieszkaniowego. Nie ziściła się jednak przesłanka faktyczna – władania lokalem przez pozwanego. Zgodnie z art. 23 ust. 1 i 3 ustawy z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego⁵, umowę najmu socjalnego lokalu zawiera się na czas oznaczony, a po upływie oznaczonego w niej czasu można ją przedłużyć na następny okres, jeżeli najemca nadal znajduje się w sytuacji uzasadniającej zawarcie takiej umowy. Wskazać należy, że umowa najmu lokalu socjalnego została zawarta na czas oznaczony do 20 sierpnia 2016 r., a zatem od 21 sierpnia 2016 r. nie wiązała już żadnej ze stron. Nie ulega wątpliwości, iż umowa o najem lokalu socjalnego jako zawarta na czas oznaczony, której nie przedłużono,

wygasa z upływem tegoż okresu. Strony nie przedłużyły przedmiotowej umowy na następny okres, wobec czego umowa najmu lokalu socjalnego uległa rozwiązaniu wraz z upływem okresu, na jaki została zawarta. Wbrew jednak twierdzeniom powódki – w dniu skierowania do pozwanego wezwania, ten nie znajdował się już w posiadaniu lokalu socjalnego. Pozwany, co wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego, nie mieszka w lokalu, zatem żądanie jego eksmisji – na dzień wydania wyroku – było nieuzasadnione. Żądanie opuszczenia, opróżnienia i wydania lokalu dotyczy sfery faktycznego władania lokalem; jedynie osoba, która faktycznie mieszka w lokalu lub w inny sposób przejawia wolę posiadania, jest legitymowana biernie w sprawie o eksmisję, bowiem tylko wobec takiej osoby możliwe jest orzeczenie uwzględniające powództwo. Powódka nie przedstawiła żadnego dowodu na to, że pozwany włada lokalem, posiada do niego klucze, ma w nim swoje rzeczy, przedmioty osobiste itd. Nie można domagać się wydania lokalu od osoby, która faktycznie nim nie włada. W odniesieniu do wniosku pozwanego w przedmiocie przyznania mu uprawnienia do lokalu socjalnego, Sąd wskazuje, że zgodnie z art. 14 ust. 1 cytowanej wyżej ustawy, w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu sąd orzeka o uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego bądź o braku takiego uprawnienia. Wobec oddalenia żądania powódki względem pozwanego, brak było jednak podstaw do orzeczenia w tym zakresie.

**NIE MOŻNA DOMAGAĆ
SIĘ WYDANIA LOKALU OD
OSOBY, KTÓRA FAKTYCZNIE
NIM NIE WŁADA.**

WYROK SĄDU REJONOWEGO W TORUNIU Z 12 MAJA 2022 R.

Hasła

koszty w postępowaniu zabezpieczającym

Sentencja

Sąd po rozpoznaniu sprawy o odprawę w pkt IV zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 3375 zł i na rzecz powódki kwotę 2700 zł tytułem kosztów procesu z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty.

Stan faktyczny i rozstrzygnięcie

W punkcie IV sentencji wyroku w myśl zasady odpowiedzialności stron za wynik procesu zasądzono od pozwanej kwotę 3375 zł. Na kwotę tę składała się kwota kosztów zastępstwa procesowego w niniejszym postępowaniu – 2700 zł – oraz kwota kosztów zastępstwa przez pełnomocnika profesjonalnego w postępowaniu zabezpieczającym – 675 zł.

W zakresie kosztów zastępstwa pełnomocnika profesjonalnego w postępowaniu zabezpieczającym należy wskazać, że zgodnie z art. 745 § 1 k.p.c. o kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orze-

czeniu kończącym postępowanie w sprawie, a o kosztach postępowania zabezpieczającego powstałych później rozstrzyga na wniosek strony sąd, który udzielił zabezpieczenia. Koszty te stanowią element składowy kosztów postępowania w sprawie, w której został wydany tytuł zabezpieczający, przy czym obejmują one wszelkie ponoszone w postępowaniu zabezpieczającym opłaty i wydatki oraz koszty zastępstwa związane z działaniem zawodowego pełnomocnika procesowego.

Powód przedstawił postanowienie komornika w sprawie prowadzonej o zabezpieczenie świadczeń pieniężnych, w którym ustalono m.in. koszty zastępstwa prawnego na kwotę 900 zł. Z uwagi na zwolnienie powoda od kosztów sądowych, opłatami i wydatkami obciążony został Skarb Państwa.

Orzekanie o kosztach postępowania zabezpieczającego następuje na zasadach określonych w art. 770 k.p.c.⁶ w zw. z art. 743 k.p.c.⁷ Komornik w sposób wiążący ustala jedynie koszty wykonania zabezpieczenia, natomiast wysokość pozostałych kosztów ustala sąd i rozstrzyga o wszystkich kosztach zgodnie z zasadami odpowiedzialności za wynik postępowania określonymi w art. 98 i nast. k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Jak przyjął Sąd Najwyższy w postanowieniu z 5 kwietnia 2013 r.⁸, pod pojęciem kosztów wykonania zabezpieczenia należy rozumieć wyłącznie koszty należne organowi egzekucyjnemu (opłaty i wydatki). Sąd jest związany postanowieniem komornika co do wysokości kosztów ustalonych na zasadzie art. 770 k.p.c., a zatem sprzeczne byłoby przyjęcie, że w postępowaniu zabezpieczającym komornik może ustalić wysokość kosztów innych niż mu należne, bowiem stanowiłoby to wkroczenie w zakres kompetencji sądu. Oznacza to, że o kosztach zastępstwa prawnego w postępowaniu zabezpieczającym decyduje sąd rozpoznający sprawę, jako że koszty te nie wchodzą w skład „kosztów wykonania zabezpieczenia”.

SPRZECZNE BYŁOBY PRZYJĘCIE, ŻE W POSTĘPOWANIU ZABEZPIECZAJĄCYM KOMORNIK MOŻE USTALIĆ WYSOKOŚĆ KOSZTÓW INNYCH NIŻ MU NALEŻNE.

Jak wynika z postanowienia z 20 grudnia 2021 r., komornik ustalił koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu zabezpieczającym na kwotę 900 zł. Niezależnie od wcześniejszych uwag, było to orzeczenie błędne. Komornik w swej kalkulacji nie uwzględnił § 9 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, gdyż nie obniżył do 75% stawki przyjmowanej do obliczenia wysokości wynagrodzenia profesjonalnego pełnomocnika.

Przypisy końcowe

- ¹ Orzeczenia Sądu Najwyższego: z 16 sierpnia 1960 r. i z 28 listopada 1969 r., III CRN 418/69.
- ² Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli na skutek braku adresu lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego lub danych pozwalających sądowi na ustalenie numerów, o których mowa w art. 208¹, lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń nie można nadać sprawie dalszego biegu.
- ³ Sąd umarza postępowanie zawieszony z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 5 i 6, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu trzech miesięcy od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania.
- ⁴ Właściciel może żądać od osoby, która faktycznie włada jego rzeczą, ażeby rzecz została mu wydana, chyba że osobie tej przysługuje skuteczne względem właściciela uprawnienie do władania rzeczą.
- ⁵ Umowę najmu socjalnego lokalu zawiera się na czas oznaczony. Umowę najmu socjalnego lokalu można po upływie oznaczonego w niej czasu

przedłużyć na następny okres, jeżeli najemca nadal znajduje się w sytuacji uzasadniającej zawarcie takiej umowy. W razie wzrostu dochodów gospodarstwa domowego najemcy ponad wysokość określoną w uchwale rady gminy, uzasadniająca zawarcie umowy najmu socjalnego lokalu od dnia ustania najmu do czasu opróżnienia takiego lokalu, stosuje się przepisy art. 18 ust. 1 i 2.

- ⁶ § 1. Dłużnik zwraca wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty te ściąga się wraz z egzekwowanym świadczeniem. Przepisów art. 98 § 1¹ i 1² nie stosuje się. § 2. Koszty postępowania egzekucyjnego ustala postanowieniem komornik wraz z ukończeniem postępowania egzekucyjnego, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. § 3. Jeżeli w sprawie zachodzi konieczność sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, komornik ustala koszty egzekucji przed przystąpieniem do sporządzenia planu podziału. Postanowienie w przedmiocie kosztów egzekucji jest wydawane łącznie we wszystkich sprawach, których dotyczy plan podziału. § 4. Wynagrodzenie z tytułu zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym nie może być wyższe niż stawka minimalna opłaty za czynności adwokackie albo radcowskie, określona w odrębnych przepisach. § 5. Na postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom, komornikowi oraz innej osobie, której to postanowienie dotyczy.

- ⁷ § 1. Jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, do wykonania tego postanowienia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, z tym jednak, że sąd nadaje postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia klauzulę wykonalności z urzędu. W razie zbiegu zabezpieczenia udzielonego przez sąd i organ administracyjny przepisy art. 773 i art. 774 nie mają zastosowania, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751. § 2. Jeżeli z uwagi na swą treść postanowienie podlega wykonaniu w inny sposób, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące tego sposobu. Podstawą przeprowadzenia postępowania jest wtedy postanowienie zaopatrzone z urzędu przez przewodniczącego we wzmiankę o wykonalności. § 3. Jeżeli wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu zostało uzależnione od złożenia przez uprawnionego kaucji na zabezpieczenie roszczeń obowiązanego, powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu, sąd nadaje mu klauzulę wykonalności albo przewodniczący zaopatruje je we wzmiankę o wykonalności, po złożeniu kaucji.

- ⁸ III CZP 12/13, Lex nr 1331320.

Już w sklepie Currendy!

www.sklep.currenda.pl

Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości

Marcin Uliasz

PRACTICA

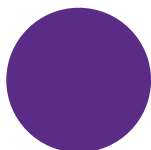
CURRENDA

DOSTĘPNA W CZYTELNI

www.czytelnia.currenda.pl

Zakuczniak wciąż hula? Komornik kontra żona dłużnika

TOMASZ CHOJNACKI

Komornik Sądowy przy Sądzie
Rejonowym w Obornikach

Z pewnością wszyscy pracujący w „branży egzekucyjnej” choć raz zastanawiali się, z jakiego powodu niektóre rzeczy i prawa nie podlegają egzekucji. Dla komorników pracujących na terenach wiejskich, tak jak ja, szczególnie istotne są ograniczenia w egzekucji przeciwko rolnikom. Czym kierował się racjonalny ustawodawca? Skąd takie pomysły? Niejednokrotnie prowadząc egzekucję przeciwko stosunkowo zamożnemu rolnikowi, stwierdzamy, że właściwie nie ma składnika majątku, który można zająć. Przypomnę tylko, że ograniczenia egzekucji w sprawach przeciwko rolnikom to nie tylko wskazane w art. 829 pkt 3 k.p.c.: jedna krowa lub dwie owce albo trzy kozy potrzebne do wyżywienia dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków rodziny, nie tylko niepodlegające zajęciu dopłaty bezpośrednie. Przedmioty rolnika niepodlegające egzekucji określone są przede wszystkim w „nowych” art. k.p.c.: od 829¹ do 829⁵, które stanowią inkorporację dotychczas obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 lipca 2017 r. Rozporządzenie było wyjątkowo jak na polskie standardy krótkie (osiem paragrafów) i zrozumiałe (skuteczne zajęcie

czegokolwiek jest praktycznie/prawie niemożliwe). Jeśli jednak komornik coś zajmie, jest zobowiązany, by w terminie 3 dni po wykonaniu zajęcia wystąpić do właściwej izby rolniczej z wnioskiem o wydanie opinii, czy zajęty majątek jest niezbędny do prowadzenia gospodarstwa rolnego. W mojej praktyce nie spotkałem się jeszcze z opinią, żeby cokolwiek było „zbędne”. Próbowałem dowiedzieć się, jakimi kryteriami kierują się członkowie izby, i ustaliłem, że „są oni po to, by chronić rolników” – tak oświadczył mi przez telefon przedstawiciel izby. Nie potrafił jednak odpowiedzieć, co w sytuacji, gdy wierzycielami też są rolnicy. Jednak co ciekawe, zgodnie z § 5 rozporządzenia (obecnie art. 829⁵ k.p.c.), przepisów nie stosuje się

Fot. @europainimages

Pieter Gerardus van Os

(dlatego „prawie”) w razie skierowania egzekucji do wszystkich nieruchomości wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Czyli wszystko albo nic. Do jak paradoksalnych sytuacji, niekorzystnych dla rolników to prowadziło, nie trzeba tłumaczyć.

PODSUMOWUJĄC, NALEŻY STWIERDZIĆ, ŻE OCHRONA ROLNIKÓW JEST ILUZORYCZNA, WPROWADZANA „NA POKAZ”.

Wydaje się, że ustawodawca również uważał problem wiarygodności opinii izb rolniczych, bowiem w obowiązujących już jako przepisy k.p.c. ograniczeniach dodał zapisy, zgodnie z którymi „gdy zaistnieją wątpliwości co do treści opinii [...], komornik może powołać biegłego na okoliczność ustalenia dopuszczalnego zakresu zajęcia. W razie rozbieżności między opinią izby rolniczej a opinią biegłego komornik związany jest opinią biegłego”. Dodatkowo zgodnie z nową regulacją komornik ma obowiązek poinformować izbę rolniczą o wysokości dochodzonych od rolnika należności. Jakie skutki będą miały te zapisy? Po pierwsze można odnieść wrażenie, że ustawodawca jest daleki od uznania opinii izb rolniczych za rzetelne. Jak sądzę, obowiązek informowania o wysokości zadłużenia ma prowadzić do refleksji po stronie izby, czy zajęta rzecz jest niezbędna czy zbędna. Czyli nie właściwość zajętą przedmiotu i jego funkcja mają być decydujące, a korelacja wysokości zadłużenia i cech przedmiotu, co w oczywisty sposób podważa sens opinii izby. Po drugie, w praktyce trudno sobie wyobrazić, by powołany przez komornika, za pieniądze wierzyciela, biegły ustalił, że zajęte przedmioty są „niezbędne”. Podsumowując,

Zródło: Wikimedia Commons (https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Kotsis_Last_belongings.jpg).

należy stwierdzić, że ochrona rolników jest iluzoryczna, wprowadzana „na pokaz”. Powoduje przy tym, w mojej opinii, szkody po stronie rzekomo chronionych rolników, choćby poprzez fakt, że egzekucja jest dłuższa, dużo droższa i bardziej uciążliwa niż w sprawach zwykłych dłużników.

Zastanawiając się nad tym, czym kierował się Minister Sprawiedliwości, wydając w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Finansów rozporządzenie, a później ustawodawca – czyniąc to rozporządzenie częścią k.p.c. – znalazłem „naukową” odpowiedź. Mianowicie, ta szczególna ochrona ma rzekomo wynikać z zasady określonej w art. 23 Konstytucji, zgodnie z którym podstawą ustroju rolnego państwa jest gospodarstwo rodzinne. Taka argumentacja zupełnie mnie jednak nie przekonuje. Przepisy nie dotyczą

Aleksander Kotsis, *Ostatnia Chudoba*, olej na płótnie, 1807 r.

bowiem wyłącznie gospodarstw rodzinnych. Nie przewidują sytuacji, w której jest kilku wierzycieli prowadzących gospodarstwa rodzinne, a dłużnikiem jest osoba prowadząca nierodzinne gospodarstwo. Według jednego rolnika-dłużnika, prowadzącego hodowlę zwierzęcą, nie mogą niczego zająć, ponieważ „on mnie i moją rodzinę żywi”. Pozostał przy swoim zdaniu, mimo że rozliczne egzekucje są całkowicie bezskuteczne. Nie przekonało go ponoszenie przeze mnie kosztów tworzenia licznych akt ani nawet to, że jesteśmy rodziną wegetarian. Odrzuciłem interpretację, że jest to zabytek prawa stanowego, charakterystycznego dla średniowiecza, wszak pra-

wo to weszło w życie w XXI wieku. Cóż więc kierowało panami ministrami i ustawodawcą? Istnieją bowiem okoliczności pozwalające wątpić, że była to zasada konstytucyjna.

Potrafię to wyjaśnić tylko w jeden sposób. Polski ustawodawca się wzruszył. Rozczulił się nad chłopską niedolą, latami pańszczyzny (zapomniał, że w zdecydowanej większości jesteśmy – wierzyciele i komornicy także – potomkami chłopstwa pańszczyźnianego). Z pewnością rola literatury i sztuki jest tu nie do przecenienia. Być może trzej panowie ministrowie w ramach narady przed wydaniem rozporządzenia wspólnie kontemplowali znajdujący się w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie obraz Aleksandra Kotsisa *Ostatnia Chudoba*.

Z pewnością zaś tworząc omawiane przepisy, pozostawali pod wrażeniem prozy Wincentego Burka, a konkretnie opowiadania z okresu międzywojennego *Zakuczniak hula*. W szczególności fragmenty, które przytaczam poniżej, mają siłę prawotwórczą.

„[...]”

Zakuczniak. Nie znali go na wsi, aż dopiero bieda go tam zaprowadziła. Wyląkł się z biedy niczym robak ze ścierywa i chyba wraz z biedą wkiejś zecnie. Biedzie występuje się pokornie, biedzie służy za parobka, bieda go na wieś przysyła i każe dręczyć i gnębić, i mordować bez ustanku wsiowy naród. Bieda mu dała ogarnięcie na grzbiet, nakarmiła suto, trzos mu wypchała wydartym ze wsi groszem. Nędznym szurgotem byłby dziś, jeśliby bieda go nie wsparła. Ino modlić się mu, żeby biedzie na wsi nigdy końca nie było. Bo bieda dla zakuczniaka to raj!

Zakuczniak. Twarde serce musi mieć taki panek. I bez sumienia chyba wychodzi na wieś za zdobyczą. Nie obchodzi go nic. Niczym poruszyć się nie da: ani prośbą, ani płaczem, ani kłatwą co najsroźszą. Zimny i nieprzystępny robi swoje i już. Krowę ostatnią zabierze – to zabierze. Za nędzny grosz

Fot. @europeanimages

Paul Joseph Constantin Gabriel

skarbowy wyciągnie ci szkapę z obory, zboże ci sprzeda, ostatek od gęby zagrabi. Mądry swoją mądrością ze skarbowych papierów, żeruje na biednych ludziskach, co się przecież nie spotrafią nauczyć wszystkich ciężarów i obowiązków, i opłat, i podatków, bo i jak się tu połapać w tylu różnościach zawitych! Zyskuje na braku grosza, na niedomogach w upłacie podatku, na spóźnionym czasie, na takich i siakich przewinach. I chytry jest, i študer ten zbój-łupieżnik! Wpada na wieś w najpilniejszym czasie roboty i wtedy dopiero zaczyna swoje. Zna chłopą. Wie, że takim podejściem musowo się z niego wyszarpie choćby najostatniejszy ostatek. Smykałkę ma, oj, ma i przez to tyle u biedy znaczy.

Zakucznik. Nikogo na świecie wieś tak nie cierpi, jak tego łyczka. Nienawidzi go wszystką mocą udrećzonej duszy. Piekli się i wścieka, i w furię wpada na sam widok takiego panka w zielonym kaszkietku. W łyżce wody wieś by go utopiła. I zemści się go, i kłátwami najcięższymi obrzuca. Sam ancychryst nie

widzi się gorszy dla wsi aniżeli taki oto huncwot-męczydusza. Zakucznik – to widomy obraz całej tej nędzy, co truje życie latami. Narobiła bieda tyle złego, umordowała ludzi na szczęt i jeszcze ma śmiałość nasyłać na wieś swojego paroba, ażeby zgnębił i podobijał tych, którzy ledwie zipią. Bezsilna złość ciska się wciąż w swojej nieporadzie. A czasem zerwie pęta i krew popłynie. Albo figla zmajstruje i tym se ulży. Różnie ta bywa...

Zła różnego nawyprawiał zakucznik tyle, że na wołowej skórze nie spisałby. Wojenna grabież i tamto niszczenie chłopskiego dobytku niczym jest nieraz wobec tego, co dziś zakucznik ze wsią wyczynia. Zuchwalstwo zakuczniaka rozhułało się i bryka swawolnie, bez ustanku. Ukrócić zucha, pohamować? Nie ma jak, bo któryż sposób nada się skutecznie do obrony? Zakucznik zasłoni się prawem, nakazem, swoim musem niezbytym. Co mu wtedy zrobić?

– Ja też żyć muszę. I mnie na chleb trzeba – broni się przed cięższym zarzutem. I poradź co na to, na czasy potworne, co wyganniają miejskiego tyka, żeby szedł na wieś i żył z chłopskiej krzywdy. Oj, dolo, dolo!

[...]

Zakucznik rozłożył papiery i czyta każdemu jego powinności. Gruntowego – tyle, a drogowego znów tyle. Ten ma dochodowe do spłaty, a inszy jeszcze odmienniejszy ciężar i koszt. Tu tyle narosło procentów i kar, i należytości za upomnienia, a tam latami wisi podatek nieupłacony. I dla niego tyle a tyle się należy za dzisiejszą fatygę. I mieszczakom musowo trza dać po złotówce na łebek. Laboga!

– Kto dziś płaci? Nikt? Ano, to będziemy zajmowali fanty. Ja wam pokażę!

Zakucznik obszedł wieś z sołtysem i poostawiał po chałupach akuratne papiery. Że to i tamto, i owo już nie twoje na razie, dopóki nie upłacisz, coś winien. Zakucznik dziś jeszcze da spokój – i on ma litość – ale jak przyjdzie jutro koło południa i nie będzie miał pieniędzy zładowanych – no, to zobaczcie!

[...]

Ilu to zakuczniaków wyszło ze wsi z nadbitym łbem, z poobijanymi żebrami, ilu z duszą ledwie uciekło z ciężkiej przygody. Łatwo rozpętać gniew chłopski, wściekły i na nic niepamiętliwy. Wsadzą do kryminału za to, to niech wsadzają, ale już i strzymać ciężko ucisku biedy straszliwej. A bieda – to ten huncwot zakuczniak! W zakuczniku widzi się tę zmorę i tę zmorę stłucze się nieraz rzetelnie a krzepko. Po chłopsku.

[...]

Ot, wpada zakuczniak do obory i chwytą za jakiś bydlę, jak to we zwyczaju, kiedy podatek stoi nieopłacony. Baba łap! za pomietło i dalejże prac rabuśnika, gdzie popadnie. Idzie bitka aż miło, baba ma przewagę, bo zbrojna, zakuczniak drze się i zastania przed młocką i jeśli nie da drapaką, to oberwie po czapie, że pies mu tego nie odejmie. Juścić babę wpakują do kozy, ale co jej? Pójdzie odsiedzieć karę z weselem, bo co se użyła na zakuczniku, to użyła. Łatwiej będzie później biedę upychać.

Kiedys włazł zakuczniak do izby, gdzie była sama baba. Chłop coś obrządzał na oborze. Zakuczniak ostro na babę:

– Pieniądze dla mnie są? Dziś termin. Dać, bo nie mam czasu.

Babę jakby rozpalonym prętem po skórze przejechał.

– A ty, łapserdoku, ty gnojku, ty śwyniorzu! Ty taki owaki. – Wyzwiska hurmą poleciały na miejską głowę.

Zakuczniak zerwał się z miejsca – i do baby. Ta zaczęła się cofać ku łóżku i raptem schwyciła zakuczniaka za bary, a że krzepka była i podufała, a zakuczniak – chłysteczek, to bez trudności pociągnęła go ku sobie i wyrzuciła się z nim na łóżko. Trzy ma mocno panka na sobie, nie popuszcza, i dalej w krzyk:

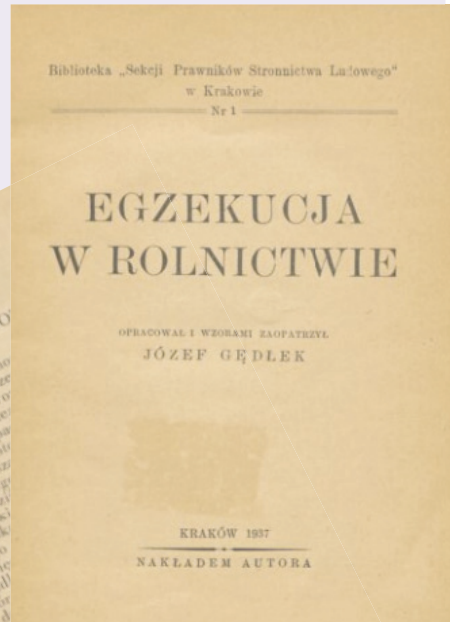
– Ja-siek! Ja-siek!

Nadleciał Jasiak z obory na to darcie i widzi: łóżko rozburzone, a na jego babie wierci

się zakuczniak i nikiej ją stura. Niewiele myśląc łapie za obgrubne drewno i jak nie zacznie kropić zbereźnika, że aż huczalo po chatupie.

Był potem sąd, badania, ale jak udowodnić, że baba coś tu zaskórzyła. Już tam chyba na pewno ten łajdus chciał babinę zuwieść, jako że chłopą pod ten czas w chatupie nie było. Babę nic nie obleciało, a zakuczniak najadł się wstydu i hańby. Wnet się też wyniósł z tych stron.

Ma wieś teraz z zakuczniakiem różnych termedyj sporo i kłopotu, i biedy niezgonionej. Tyle już lat wojuje rozmaicie z tym pankiem, co nędzę dzisiejszego czasu bierze na swe bary i po wsi się z nią obnosi. I wygląda wieś tej pory, kiedy noga zakuczniaka nie stąpnie nigdy już w wiejskie opłotki. W chłopskich duszach żarzy się wiara, że wtedy dopiero powróci na nowo ten dawny, dobry czas, co się gdzieś zapodział”.

Pieter Gerardus van Os

Dodatkową poszlaką wskazującą na prawotwórczą moc prozy W. Burka jest fakt, że na przytaczane opowiadanie powołuje się w swej *stricte* naukowej monografii *Egzekucja w rolnictwie* Józef Gędek, który w 1937 roku pisał tak:

„Przed wojną przy unormowanych, rozsądnych i życiowo trafnych przepisach prawnych licytowanie chłopa, egzekwowanie jego dobytku było zjawiskiem na wsi niezwykłym, zgoła nienotowanym. Jeżeli już wypadek taki niezwykły się zdarzył, to chyba u notorycznego pijaka czy hulaki, któremu zwykły szanujący się chłop nie podawał wcale ręki, którego unikał, wstydził się. Tak było przed wojną. Dziś rujnowanie chłopa

egzekucyjnie jest zjawiskiem nagminnym, plagą gorszą niż egipska, klęską dotykającą każdego biedaka czy osiadłego na kilku morgach a nawet tych ostatnich więcej aniżeli pierwszych. Rzadko już bardzo rzadko spotyka się na wsi takiego szczęśliwca, który mógł się bez przechwałki pochwalić, że w danym roku nie miał wizyty takiego pana z baczkiem, którego znany pisarz ludowy Wincenty Burek nazywa zakuczniakiem, bo pod takim słynie on nazwiskiem jak wieś długa i szeroka. Postuchajmy co pisze wspomniany pisarz w swojej książce pt. »Droga przez wieś« o owym rujnowaniu chłopów nieznaną przedtem na wsi egzekucją [...]”.

NOWA
CURRENDA
NOWA
CURRENDA
NOWA
CURRENDA

NOWA CURRENDA

CURRENDA SP. Z O.O.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot
tel : +48 608 587 257
e-mail: nowa.currenda@currenda.pl
www.sklep.currenda.pl, www.czytelnia.currenda.pl

NO